

JÓZSEF ATTILA TUDOMÁNYEGYETEM BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR
PEDAGÓGIAI TANSZÉK

A TANULÓK TERMÉSZETTUDOMÁNYI MŰVELTSÉGÉNEK
ELMÉLYÍTÉSE A TANÓRÁN KIVÜLI FOGLALKOZÁSOKON

/A napközi otthonos foglalkozások szerepe a 4.
osztályos tanulók természettudományi ismereteinek elmélyítésében és bővítésében/

Irta:

Dr. Modrovichné Nagy Klára

Témavezető:

Dr. Kunsági Elemér
egyetemi docens

Szeged, 1983

T A R T A L O M :

I.	A kísérlet célja, hipotézis	1 oldal
II.	A témaválasztás indoklása	4 oldal
III.	Hogyan képzem a hipotézisben és a témaválasztás indoklásában kifejtett célok és az ebből eredő feladatok megvalósulását a gyakorlatban?	
	1. Ujszerű pedagógusi szemléletmóddal	14 oldal
	2. A közösség formálása közben, szabadidős tevékenységek által	15 oldal
	3. Tevékenységre motiválással	21 oldal
IV.	A kísérlet módszerei	26 oldal
V.	A kísérlet előkészítése	28 oldal
VI.	Az előkísérlet és a kísérlet részletes programja	30 oldal
VII.	A kísérlet	180 oldal
	1. A kísérlet lebonyolítása	481. o.
	2. A felmérőlap	494.
	3. A felmérőlap értelmezése, elemzése	200 oldal

VIII. 1. A kísérlet eredményeinek összegzése	206	oldal
2. A feladatlapos felmérés eredményének értékelése következtetések	216	oldal
3. A kísérlet érvényessége	218	oldal
4. Hogyan sikerült megvalósítani kitű- zött céljainkat?	218	oldal
5. Ajánlások	227	oldal

I. A kísérlet célja, hipotézis

"A napközi otthon az általános iskola szerves része. Működése során az általános iskola nevelési és oktatási céljait szolgálja a maga sajátos eszközeivel."¹

Dolgozatomban annak vizsgálatát tűzöm ki célul, hogy ha az általános iskola alsó tagozatában a nevelési folyamatot kiterjesztjük a tanítási órán kívüli időre, akkor az általános iskola cél- és feladatrendszere megvalósításában

a./ hogyan veheti ki részét a napközi otthon,

b./ és melyek azok a sajátos eszközök, amelyek alkalmazása lehetővé teszi, hogy az általános iskola nevelési és oktatási céljainak megvalósulásában tevékeny része legyen a napközi otthoni nevelőmunkának különös tekintettel:

- a tevékenység által /közben/ formálódó közösségre
- az egyén és környezetének harmóniájára /elgazodás, ismeretgyűjtés, tapasztalatszerzés/
- a változó társadalmi-gazdasági igényekhez rugalmasan igazodni tudó személyiség nevelésére
- a dinamikusan differenciálódó politechnikai szemléletmód kialakulását elősegítő manuális képességek fejlesztésére
- a felsőtagozatos természettudományi tárgyak megalapozását elősegítő természettudományi ismeretek elmélyítésére.

Napjaink köznevelésének jellemzője többek között a társadalmi - gazdasági igények fokozottabb érvényesítése a közoktatásban. Ez azt a feladatot rója a felnövekvő nemzedék nevelési - oktatási folyamatát szervező és irányító közoktatási intézményre - az általános iskolára, - hogy korszerű alapműveltséget adjon rendszerén belül a tanulók számára. Ennek a korszerű alapműveltségnek integráns része a természettudományos nevelés által közvetített természettudományos szemléletmód kialakítása a tanulóknál, valamint azok a természettudományi ismeretek, amelyekre építeni lehet és építeni kell az általános iskola felső tagozatában belépő új tantárgyak keretén belül. pl. kémia, fizika, biológia.

Feltételezem, hogy az általános iskola alsó tagozatának napközis csoportjaiban egy eddiginél korszerűbb pedagógiai szemléletmóddal, hozzáállással eredményesen lehetne a fentebb vázolt természettudományi ismeretek elmélyítésén, bővítésén munkálkodni.

Feltételezem, azt, hogy a meglevő napközi otthoni szervezeti forma keretein belül tudatos és célszerű pedagógiai tervezőmunka után, jó szervezéssel a napközi otthonban még szükséges tárgyi lehetőségein belül mindez megvalósítható.

Feltételezem, hogy a legkorszerűbb indirekt tevékenységre motiválás a szabadidőben, a foglalkozási "kezdeményezés" hatékonyabb tanulói motiválást eredményez mint az eddig alkalmazott hagyományos célkitűzés és frontális vezetési napközis foglalkozás.

Feltételezem továbbá, hogy egy kidolgozott természet-tudományos program szerint vezetett napközis csoportban egy tanév után mérhetően alaposabb és széleskörűbb a tanulók ilyen irányu ismerete, s ez a felső tagozatba történő átmenet nehézségeit is jelentősen enyhíti.

II. A témaválasztás indoklása

Ma egyre nyilvánvalóbbá válik az a tény, hogy fokozódó mértékben jelentkezik a társadalmi igény az általános iskola egész napos pedagógiai nevelése iránt. A társadalmi igény mellett azonban az egész napos nevelés kiterjesztése mellett szólnak a pedagógiai indokok is.

Ilyen pl. a nevelésközpontu iskola megvalósítása, amely olyan gyermeki tevékenységrendszer feltételez, ami nevelési céloktól vezérelten integrált és koordinált, ahol a nevelőközösség a fejlődő embert a gyermeki személyiség nevelését tevékenységek által formálja, befolyásolja. A nevelésközpontu iskolában a tanítás - tanulás valójában nevelési eszköz, s amelyben az egésznapos nevelési forma egyik legfontosabb, de nem egyetlen szervezeti formája a napközi otthon, nevelési szintéerként funkcionál. A továbbiakban szűkítve az egésznapos nevelés fogalmát a napközi otthoni nevelés kérdéskörével kívánok foglalkozni.

A tanórán kívüli nevelés hangsúlyos szerepet kap az 1978-ban bevezetett, Az általános iskolai nevelés és oktatás tervében is, mert koncepciójában nagymértékben épít a nevelőmunka folyamatosságára, az egyes nevelési

szinterek nagyfoku együttműködésére. Ez a folyamatos-ság a tanítási órán elkezdett nevelőmunka folytatását jelenti a tanórán kívüli időben, tehát a napközi otthonban is.

Ez azt jelenti, hogy a napközi otthoni pedagógusoknak igen jól kell ismerniük a tanórai nevelő-oktató munka tartalmát, nehézségeit. Ezeket az osztály-tanítótól kapott ismereteket aztán a napközis pedagógus lefordítja a napközi otthon nyelvére, s a napközi otthon adta sajátos lehetőségeken belül mindenben közvetve, "észrevétlenül" besegít a tanórai nehézségek megoldásában.

Mi indokolja tanórai és a tanórán kívüli nevelő-oktató tevékenység szorosabb egymásra épülésének szükségességét?

Egyfelől mindenképpen az, hogy rendkívüli mértékben megnövekedtek az elsajátítandó ismeretek úgy mennyiségileg mint minőségileg. Ennek a megnövekedett ismeretanyagnak az átszarmaztatásába mindenképpen be kell segíteni a napközi otthonnak, hiszen mint ahogy a Rendtartásból idéztem, a napközi otthon az általános iskola szerves része. Vigyázni kell azonban, nehogy abba a hibába essünk, hogy a napközi otthon a tanítási óra folytatásává váljon s ezáltal az újratanítás lehetősége teremtsődjön meg.

Akkor hogyan végezheti ezt a feladatát a napközi otthon? Ugy, hogy tudatosabban tervezi és szervezi a pedagógus a napközi otthoni szabadidős tevékenységi formákat /a kulturális- és munkafoglalkozásokat, a játék- és sporttevékenységeket, a sétacélsétákat/ hogy az előbb említett cél megvalósítása lehetővé váljon. A tanórai és a tanórán kívüli nevelőmunka szoros egymásraépülését indokolja még a tanórán kívüli nevelésben résztvevő tanulók létszáma, ami az általános iskolába járó tanulóknak 38,2 %. Ebben az adatban azonban az alsó és felső tagozatosok összesített létszáma van, s tudvalevő, hogy az alsótagozatos tanulóknak lényegesen nagyobb hányada jár napközibe, mint a felsőtagozatosok.

De alátámasztja a két nevelési-oktatási szintér szoros együttműködését a szűkebben értelmezett tanterv feladat és követelményrendszerének megvalósítására törekvés is. E követelményrendszer megvalósítása nem más, mint a helyesen és korszerűen értelmezett műveltség megalapozásának teljesítése. E korszerű alpműveltség az ismeretek, a képességek, a magatartás, a világnézet harmónikus egységeként jelentkezik, de minden elemét természetsszerűleg nem alakítja egyforma hangsúllyal a tanítási óra.

Fontosnak tartom még az önművelés képességének kialakítását is, melyben szintén hasznossá teheti magát a napközi otthon.

Az önálló tanulás, a tanulás iránti belső motivációs bázis kiépítése, elmélyítése, az egyéni képességeket figyelembevevő tanulási terv elkészítése az önművelés képességének kialakításában alapteremtő funkcióval rendelkeznek. A szabadidős tevékenységek keretén belüli olvasás, tallózás, lexikonok, szakkönyvek forgatása, velük való ismerkedés az önművelés elemeinek kialakulásában sokkal hatékonyabb szerepet játszhatnak, mint némely kévéssé jól szervezett, az önállóságra alig építő tanítási óra. A permanens önképzés megalapozására is tág lehetőség kínálkozik a napközi otthonban, hiszen a tanulóknak lehetőségük nyílik a művelődési lehetőségek széles skálájával való megismerkedésre, a művelődési igény felkeltésére, széleskörű szórakoztató-művelő szabadidős tevékenységekkel való megismerkedésre. Azonosíthatjuk magunkat a közművelődés komplex szemléletével, amely szerint a nevelés és művelődés nem választható szét.

A tanulókat olyan összetársadalmi gyakorlatra kell felkészíteni, melyben igen fontos szerep jut az egyre növekvő szabadidőnek. A szabadidő - eltöltésre nevelés csak sza-

badidős tevékenység által lehet, ami ismét a napközi otthoni nevelés hatékonyabbá tételét indokolja.

Az általános iskola alapvető funkciói közül a szocializáció - perszonalizáció dialektikus egysége is sokkal biztosabban kialakítható egy jól működő nevelési rendszerben, mint a csak a tanítási órára korlátozódó hagyományos iskolában. Az egész nap együtt tanuló, együtt játszó, a közösségi élet formáit közösen alakítgató, hagyományokat teremtő, közös célt közösen megvalósító tanulók közösségének, a különböző státusok gyakorlására alkalmat kínáló nevelési folyamat a tanórai és tanórán kívüli nevelés harmónikus egysége.

Ha számba vesszük napjaink általános iskolájának aktuális kérdéseit, akkor az előbb részletezett célok elérése érdekében a tanórai és a tanórán kívüli nevelés harmonikus egységbe foglalása, a nevelés-oktatásnak e két szintér között folyamattá alakítása mutatkozik egyik lehetséges megoldásként előttünk. Az utóbbi évtizedekben észrevehetően változott és változik ma is a társadalom és a természettudományok fejlődése közötti kapcsolat, különösen a technikai fejlődés és technikai gondolkodás hatása a közgondolkodásra.

A közgondolkodásban egyre inkább az őt megillető helyre /regra/ kerülnek a természettudományok, mivel a technika társadalmunk életével és fejlődésével szoros kapcsolatba került. A technika egyrészt önállóan, másrészt a természettudományokra alapozva fejlődött, és eredményeit a mindennapi életben az ember közvetlenül is érzékeli, fontossága, gyakorlati haszna egyre több ember előtt tudatosul.

A technika gyors ütemű fejlődésével hozható összefüggésbe az a tény, hogy az általános iskola nevelési-oktatási tervében az utóbbi évtizedekben emelkedtek azoknak a tantárgyaknak száma és heti óraszám, amelyek - már az alsó tagozatban is, de főleg a felső tagozatban - a természettudományi, technikai ismereteket közvetítik a tanulók felé.

Ezek a tantárgyak az általános műveltség integráns részét alkotó, - s fontosságukban egyre inkább felismert - természettudományos műveltség összetevőiből épülnek fel.

Ezek elsajátíttatása a felnövekvő tanulóifjúsággal úgy objektív, mint szubjektív hátráltató tényezők közömbösítő hatása kíséretében történik. A nevelés-oktatás hatékonyságát alapvetően növeli tehát a törekvés, hogy a közömbösítő vagy hátráltató tényezőket milyen mértékben sikerül kizárni.

Az általános iskola elvégzése után az általános képzésben /gimnáziumban/ továbbtanulóknál az említett természettudományi ismeretek az általános műveltség részét alkotják, a szakmai képzésben /szakközépiskolákban és szakiskolákban/ részesülőknél pedig segítik, könnyebbé teszik a szakirányu ismeretek elsajátítását.

A tanulók nevelési - oktatási folyamatában a természettudományi ismeretek hatékonyabb és hangsúlyosabb szerepét bizonyítja az a reprezentatív vizsgálat amely: A természettudományok tanításának eredményeit mérte fel. E vizsgálat következtetései és ajánlásai között megtalálhatjuk a mi problémánk és törekvésünk helyességét és aktualitását, és pedig eképpen: "Vizsgálatunk egy, több oldalról is bizonyított következtetése arra mutat, hogy jelenlegi alsó tagozatos természettudományi oktatásunk béméretlen, és így az alapozó funkció kihatása esetleges. Annak érdekében, hogy az alsó tagozat természettudományi oktatásának tartalma és eredményessége a későbbi iskolafokokozatok színvonalára emelkedjen és lehetővé tegye a felső tagozatos és középiskolai tanítás korszerűsítését, elsősorban az alapoknál kell rendet teremtenünk."²

A gyermek tanulásának célja a már előbbiek során is em-

litett társadalmi életre való felkészülés. Ez a felkészülés magában foglalja azon képességek magas szintű kialakítását, melyeknek birtokában a tanulók megszerzett tudásukat a későbbiek során az őket körülvevő társadalmi, természeti valóságba való hasznos beavatkozásra felhasználni alkalmasak legyenek.

A szakirodalomban a hagyományos iskolának az egyoldalú, intellektuális ismeretek átszármaztatása felé történt "egyensúlyvesztését" sok bírálat érte.

Az élet gyakorlatban konvertálható elméleti ismereteket kér számon a tanulóktól, rugalmas gondolkodást és rugalmasan "funkcionáló" tudást feltételez. Ez az elvárás az élet reális igényeként ismerhető el, hiszen a tudományos technikai forradalom hatása az emberi tevékenységben mások mellett abban mutatkozik meg, hogy nagymértékben szűkül az elméleti és gyakorlati tevékenység közötti távolság.

Mivel azonban az említett "hagyományos" iskolai oktatás fő iránya az elméleti ismeretek átadása felé tolódott el, a tanórán kívüli - napközi otthoni - nevelésben úgy felelhetünk meg a korszerűség igényének, ha minél több adódó alkalommal élünk a tanulók megismerő tevékenységének tevékenységhez kapcsolódó lehetőségeivel.

A témaválasztás indoklása összességében a következő meg-
állapítások tehetők:

Az általános iskolai nevelés - oktatás folyamatát ki kell terjeszteni a tanórán kívüli időre is. Ezt indokolja az a statisztikai tény, amely szerint a tanórán kívüli nevelésben /napköziben/ az ált. iskola alsós tanulóinak 82 %-a részesül, és a Tanterv által a törzs-ill. kiegészítendő anyag maradéktalanul elsajátítására nincs meg a lehetőség. /magas osztálylétszámok, heterogén képességű tanulók, stb./

Amennyiben a nevelési - oktatási folyamatot úgy tervezzük, hogy a tanórai és a tanórán kívüli nevelés során e két szintér egymás eredményeinek erősítői, segítői ill. kiegészítői legyenek, akkor a nevelés - oktatás hatékonyságában jobb eredményt tudunk felmutatni.

Az a felismerés, mely szerint: "A természettudományi ismeretek és összefüggések kiemelt fontossága változó világunk egyik legjobban megragadható jellegzetessége,"³ arra a feltevésre készítetett, hogy a természettudományi ismeretek elmélyítése és bővítése terén ilyen vonatkozásban eredményesen lehetne előbbre lépni.

Abból a meggondolásból, mely szerint az általános iskola

alsó és felső tagozata között ismert átállási nehézségeket célszerű azzal is csökkenteni, hogy a nagyobb nehézségeket okozó természettudományi tantárgyak megalapozásába tervszerű, tudatos munkával a tanórán kívüli nevelés során "besegítünk". A választás, a kísérlet tárgya, még ezeken kívül azért esett a természettudományi ismeretek elmélyítésére, bővítésére, mert gyorsan változó világunk társadalmi gazdasági igényei szabta elvárásaihoz ezek az ismeretek segítik a rugalmasabb alkalmazkodni tudás képességének kialakulását.

III. Hogyan képelem a hipotézisben és a témaválasztás
indoklásában kifejtett célok és az ebből eredő fel-
adatok megvalósulását a gyakorlatban?

1. Ujszerű pedagógusi szemléletmóddal

Hogyan mi történik a gyermekkel a napközi otthonban, az sok mindentől, de elsősorban a pedagógustól függ. Milyen tulajdonságokkal rendelkezzen a napközis pedagógus? Mindazon tulajdonságokkal, amelyekkel az osztálytanító rendelkezik a napközis pedagógusnak is birtokában kell lennie, de mert a tanórán kívüli nevelés céljai és feladatai az általánosak mellett speciálisak is, ezért speciális pedagógusi tulajdonságok is szükségeltetnek a megvalósításukhoz.

A napközi otthon "otthon jellegéből" fakadóan egyrészt "szülőpótló" funkciót tölt be a pedagógus, ezért a gyerekek apróbb-nagyobb gondját fokozottabban figyelő, azokat megértéssel fogadó, velük bizalmas viszonyt kialakítani képes kell, hogy legyen.

Az otthon jellegéből még az is következik, hogy több szabadságot /de nem szabadosságot/ kell engedélyezni a

tanulóknak mint a tanítási órán szokásos, mert a túlzott fegyelmezés káros következménye a délután fáradtabb tanulóknál az, hogy negatív reakciókat vált ki.

2. A közösség formálása közben, szabadidős tevékenységek által

"A közösség pedagógiai jelentőségét jól összefoglalja a következő formula: a közösségnek, a közösség által, a közösségben"⁴

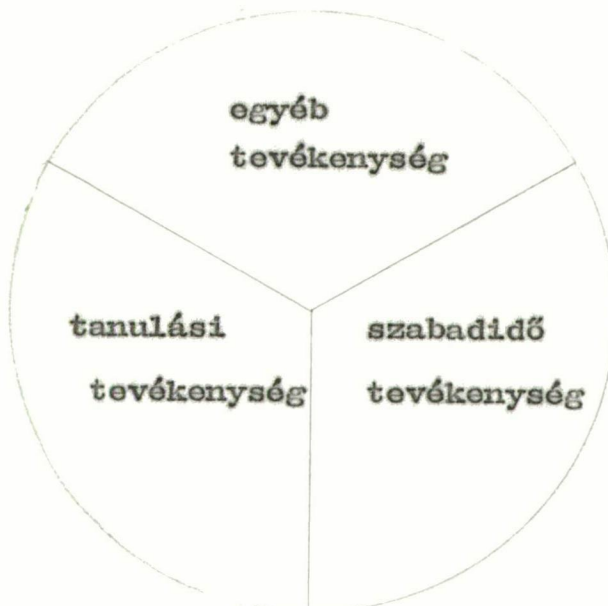
A formula tartalmi érvényessége valamennyi gyermekközösségünkre vonatkozik. Az általános iskola a tanulókat a társadalmi életre kívánja felkészíteni úgy, hogy a társadalom céljaival, mindannyiunk érdekeivel harmonikusan egybeessen az egyén érvényesülése és boldogulása.

"Nevelni annyi, mint az egyént belehelyezni és belegyökereztetni az őt körülvevő társadalmi környezetbe" - mondta Piaget. A közösség létrehozásának, fejlődésének és megszilárdításának alapja a közös célokért folyó közös /együtt-tes/ tevékenység. Ezeknek a tevékenységeknek a jellege, tartalma és megszervezésének módszerei határozzák meg a gyermekek között a tevékenységek során kialakuló viszonyok jellegét és azokat a normákat, amelyek eközben természet-

szerűen létrejönnek a közösségben és szabályozzák minden egyes tagjának magatartását.

Ezért a közösségen belüli élet és a benne végbemenő folyamatok pedagógiai irányítása mindenekelőtt a közösség tevékenységének irányításával valósul meg. Ez a kiindulópont minden kollektiva létrehozásánál, tehát a tanórai és a tanórán kívüli időben egyaránt.

A közösség kialakításának és megszilárdításának tehát a közös tevékenység az alapja, és a tevékenység jellegében, tartalmában megszervezésének módszereiben levő eltérő vonások alkotják a tanórán kívüli tevékenységeknek a tanórától módszertanilag is eltérő, tehát különböző formáit. A tanórán kívüli nevelésben résztvevő tanulók tevékenységeinek strukturális elrendeződését az alábbi ábrán kívánom szemléltetni.

1. ábra

Tanórai foglalkozás részei:

- a házi feladat konkretizálása, a feladat megoldási javaslat /vázlatosan/ a megoldásra rendelkezésre álló idő kijelölése
- önálló tanulás
- ellenőrzés, értékelés
- differenciált feladatok, önálló olvasás.

Szabadidős tevékenység részei:

- kulturális foglalkozás
- munkafoglalkozás
- séta, célséta
- játék, sporttevékenység
- otthongyűlés

Egyéb tevékenységek:

- egészségügyi szükségletek WC és mosdó használat, öltözködés,
- ebéd és uzsonna
- szabadlevegőn tartózkodás és 5-10' perc torna a tanulási idő felénél
- rendteremtés

A szabadidős tevékenységek értelmezése:

Az általános iskolai Alapelvek négy tanulói tevékenységről tesz említést. Ezek a: "tanulás, a közéleti-politikai, a munka- és a szabadidő tevékenység."⁵ Tudjuk, ennek a tevékenységrendszernek a kidolgozója Gáspár László, aki ezeket a tanulói tevékenységfajtákat használta fel iskolamodell kísérletéhez.

A szabadidő "az az idő, amellyel valaki a kötelező elfoglaltságon kívül szabadon rendelkezik."⁶ Ez a meghatározás a napközi otthon nyelvére lefordítva a következőt jelenti. El kell érni, hogy a napközis gyerekek a kötelességteljesítésen kívüli összes időt szabad időnek érezzék.

Kötelesség jellegű a napköziben a tanórai foglalkozás, amikor a tanulók a házi feladatot írják, tanulják. A szabadidős tevékenység során a tanuló amnyiban szabad, amennyiben többféle tevékenységből választhat egyénileg vagy csoportosan. E szabadság tiszteletben tartása feltételezi, hogy a gyerekeknek joguk legyen nem részt venni a tevékenységekben. A pedagógusnak közvetett módszerekkel kell odahatni, hogy a tanulók akarják azt tenni, ami előnyükre válik, s a pedagógusnak bele kell nyugodni, ha néhányan

nem kívánnak részt venni az általa kezdeményezett tevékenységben.

A szabadon választott és így a játék hatását keltő tevékenységek megnyugtatják, pszichikai egyensúlyukat biztosítják a gyerekeknek, akik minél szabadabbnak érzik magukat, annál fogékonyabbak a nevelő hatásokra.

A napközis foglalkozások hagyományos, frontális vezetése amely tekintélyvel alapszik és nem a tanulók szabad választásán, az nem tud mit kezdeni a szabad idővel, mert a lényegét, a szabadságérzést veszi el a gyerekektől. A tudatosított nevelési helyzet közömbösen hat, vagy legalább is erősen vesz vonzásából. Ha meg akarunk utáltatni a gyerekekkel pl. egy játékot, csak meg kell parancsolni, hogy olyat játszanak.

A tanórán kívüli nevelésben, és így a napközi otthoni nevelésben is a tanulók szabadidejét úgy kell megszervezni, hogy az betöltse a szabadidő hármas funkcióját: a személyiségfejlesztést, a pihenést, regenerálást és a kompenzálást.

A szabadidő személyiségfejlesztési feladat a kötött /tehát tervezett, irányított/ és spontán tevékenységek során nagy

mértékben és széles skálán megvalósulhat. Ezalatt a tanulók képességei fejlődnek. A pihenő, regeneráló foglalatosságok a fejlődő szervezet szempontjából igen fontosak, mert ezek szolgálják a fáradt tanuló szervezetének felüdülését, ezalatt válik a gyermek ismét alkalmassá idegrendszeri, szellemi igénybevételre. A főleg intellektuális tevékenységet végző tanulók szellemi fáradtságának testmozgással történő kompenzálása az egészségvédelem kulcspontja.

A tanulókat fejlesztő tevékenységrendszerben teret kapnak a nevelési deficitet csökkentő, korrekciót szolgáló foglalatosságok. Ezek biztosítják a tanulók felzárkóztatását. A felsorolt tevékenységtípusok helyes arányát a személyiség sokoldalú fejlesztésének pedagógiai szempontja határozza meg.

Akkor helyes a tanulói tevékenység rendszerének belső aránya, ha ez nem azonos az egyes tevékenységtípusok mennyiségi egyensúlyával. Az egyes arányok mértékét az dönti el, hogy mennyire alkalmas a tudatosan létrehozott tevékenységrendszer az adott tanulók személyiségének fejlesztésére.

3. Tevékenységre motiválással

A marxista személyiségfelfogásból vett motiváció elmélet tanulsága alapján a tanulási motivációt mint az aktív tevékenység folyamatában kialakuló, tevékenységre készítető feszültséget fogjuk fel. /A.Ny.Leontyev: Tevékenység, tudat, személyiség Gondolat-Kossuth 1979. 218-238 p./

A motiváció a tanulás számára feltétel, az indítja el a tevékenységet. A tanulás pedig tevékenység közben, a motiváció által kellően tanulásra hangolt állapotban következik be.

A motiváció az ismeretelsajátítás nélkülözhetetlen eszköze.

"Ha az egyén aktív szerepet vállal a tanulási szituációban, akkor a/ általában gyorsabban sajátítja el a megtanulandó választ, és b/ ez a válasz általában szilárdabban rögződik, mintha az illető passzív marad." ⁷

A motivációnak különös jelentősége van a napközi otthon szabadidős tevékenységei során. Szükségességét egyáltalán az indokolja, hogy ezekre a tevékenységekre a pszichikai, idegrendszeri teljesítmény-görbe leszálló ágakor kerül sor, amikor tehát fáradtabbak, figyelmük tartóssága rövid, mozgékonyágukban nehezen korlátozhatók a tanulók.

Ahhoz, hogy e tevékenységek eredményeként a kitűzött céljaink megvalósulását láthassuk, szükséges és fontos mozzanat a tanulók motiválása "... az ember csakis akkor hajlandó tanulni, ha oka van rá, célja van vele, ha valami serkenti erre."⁸

Az iskola alsó tagozatos tanulói számára a fő ösztönző, a legfőbb motiváció kíváncsiságuk. A pedagógiailag helyes módon felkeltett kíváncsiság hamar válik a tanulói tevékenység elvégzésének mozgatórugójává, a pozitív motiváció a kíváncsiságot tartós érdeklődéssé változtathatja. "Az érdeklődés nem más, mint a motiváció legmélyebb szintjeivel történő részvétel."⁹

A motiváció és a teljesítmény közötti összefüggés igen jelentős az eredményesség szempontjából, mivel kettőjük között egyenes arányosság viszonya áll fenn, minél erősebb a motiváció, annál jobb lesz a teljesítmény.

A tanulók érdeklődésének "értéke", pozitív hatása személyiségük fejlődésére vitán felüli, a tanórán kívüli napközi otthoni nevelés szabadidős tevékenységei során pedig a teljesítményt negatív befolyásoló alkalmatlanabb idő miatt /délután 15.30 - 17.00 óráig/szinte nélkülözhetetlen.

A tanulóknál kialakult érdeklődés a továbbiak során olyan

hasznos, pozitív érzelmi kapcsolat meglétét teszi az ilyen jellegű, fajtájú ismeretekkel állandó, amely segíti az ilyen típusú ismeretek értékeinek felismerését, megbecsülését, csökkenti netán eltünteti az indokolatlan ellenérzést, tartózkodást.

Ugy vehetjük, hogy ha ezekkel a természettudományi ismeretekkel operáló tevékenységekkel a természettudományok megszerettetésében is előbbre léphetünk, akkor nem tetünk keveset. Ennek a helyes értelmi - érzelmi - akaratilag viszonyulás kialakításának szükségességét a már idézett IEA vizsgálat is alátámasztja, mely azAttitűdök a természettudományok körében részvizsgálatban megállapítja:

"Az érdeklődésről alkotható összkép meglehetősen kedvezőtlen: ... a tanulók igen nagy aránya érdektelen a természettudományi tárgyak iránt. A 10 és 14 évesek között ebből a szempontból lényeges különbség nincs, ami azért meglepő, mert éppen e két életkor között lépnek be egymás után a természettudományi tantárgyak."¹⁰

A témánkkal kapcsolatos motiválás hangsúlyos szerepét ezzel bizonyítotttnak vélem.

A helyütt szeretném még röviden részletezni a fontosnak tartott és a hipotézisben leírt korszerű foglalkozás kezdeményezését. Ez a motiváció egy szelete, része, tulajdonképpen a napközis tanulók helyesen értelmezett szabadidős tevékenységének jellegéből fakad. Olyan, a motivációt erősítő tényező amely azt a hatást váltja ki a tanulóból, hogy ezt nem kell, hanem lehet csinálni, de úgy látom érdekes dolog születhet belőle, így én ezt akarom.

A motivációt erősítő tevékenység vagy foglalkozás kezdeményezés, ha pl.: - a tanulókat bevonjuk a tevékenységhez szükséges anyagok beszerzésébe. Ez lehet külön erre a célra szervezett ut, kirándulás alatt a közösség munkája.

A közösség egy megbízott csoportjának külön feladata.

Egy tanuló feladata amelybe mások - szülők, testvérek - besegítettek.

- Véletlenszerűen ható, de okkal idő előtt kikészített kellékek.
- Kötetlen időben tudatosan a témára irányított beszélgetéssel, melynek

kb. ez a vége: ha gondoljátok,
esetleg meg is csinálhatjuk egy-
szer.

- stb.

Mint a példákból is egyszerre látható, ez a foglalkozás
vagy szabadidős tevékenység kezdeményezés a lélektani
kutatások eredményeire alapozva történik.

Igyekszik kihasználni a pszichológia kutatásainak ered-
ményeit a korosztály tanulóinak életkori sajátosságaira
vonatkozóan.

IV. A kísérlet módszerei

1. Az elméleti módszerek közül tartalmazza a természet-tudományi ismeretek tanítása helyzetének feltárását, az ide vonatkozó szakirodalom lényeges megállapításainak ismertetését.

2. Az empirikus módszerek közül a kísérlet eredményeinek feltárásához mérésekre volt szükség.

Alkalmaztuk:

- tanulók megfigyelését a szabadidős tevékenységek során. A megfigyelés tervszerű és rendszeres, hosszabb és rövidebb ideig tartó volt. A különféle megfigyelési technikák közül az egyes tanulók megfigyelését is alkalmaztuk.

A vizsgálati módszerek közül alkalmaztuk az interjút
a mérőlapot

A kísérlet eredményét egyénileg mértük.

3. A megfogalmazott hipotézisek igazolására három negyedik osztályos napközis csoportban kísérleti szabadidős tevékenységeket szerveztünk. Az eredményeket három kontrollesoport teljesítményével hasznosítottuk

össze. A vizsgálatot Győr város általános iskoláiban végeztük.

4. Ezeken kívül feldolgozó, értékelő, mennyiségi és minőségi elemzést végeztünk.

Az alkalmazott matematikai módszerek: az átlag, a diagram.

V. A kísérlet előkészítése

Célunk megvalósítása érdekében az alábbi feladatokat jelöltük meg:

1. Felkutattuk a témával kapcsolatos szakirodalmat és ezeket áttanulmányoztuk.
2. Áttanulmányoztuk az alsó tagozat 1. 2. 3. és 4. osztályának környezetismereti tantervét, amely a matematika mellett a legtöbb természettudományi ismeretet közvetít a tanulók számára. A tematikus egységek ismeretének birtokában áttanulmányoztuk a környezetismereti tankönyveket, munkafüzeteket, hogy az egyes évfolyamokon egymásra épülő ismeretek kapcsolódási pontjait világosan lássuk. Mindezek birtokában szorosabban áttanulmányoztuk a törzsanyagot, majd a kiegészítendő anyagot az egyes osztályokban.
3. Konzultáltunk tapasztalt, tantárgycsoportos rendszerben a 4. osztályban környezetismeretet tanító pedagógusokkal. Véleményüket kértük arra vonatkozóan, hogy a gyakorlat próbakövét ismerve szerintük melyek azok a tematikus egységhez tartozó anyagrészek, amelyeknek

a napközi speciális keretein belül sajátos feldolgozásuk indokolt.

4. Az előbb felsoroltak birtokában összeállítottunk egy 1 éves programot a 4. osztályos napközis csoportok foglalkozásaihoz. Ezek a foglalkozások igazodnak a napközi otthon hagyományos szabadidős tevékenységformáihoz, csak azokat koncentráltabban a természettudományos ismeretek elmélyítésére, bővítésére való törekvéssel terveztük. Ezek a heti 1 foglalkozások a gyakorló pedagógusok által javasolt törzsanyagának a napközi otthoni szabadidős tevékenységekhez igazodó sajátos gyakorlását tartalmazza, illetve a kiegészítendő anyagot, vagy más, a tematikus egység ismeretanyagához kapcsolódó és az általános alapkultúrát bővítő természettudományos ismeretet.

VI. Az előkisérlet és a kísérlet részletes programja

- 33 részletes foglalkozási tervezet.

I. Foglalkozás

Természetvédelem

1. Hangulatteremtés, célkitűzés

Goethe: Talált kincs

Jártam az erdőt,	Egy kis virág nyílt
csak úgy, magam,	az útfélen,
könnyű bolyongás	mint csillag égett,
vitt céltalan	mint drága szem

Már nyultam érte,	Erre tövestől
de suttogott:	kivettem őt:
Ha letépsz,	virulj a kertben,
Elhervadok !	házam előtt !

Ott jól beástam
gyökereit;
egész bokor már
és úgy virit

- Mire tanít ez a kis vers ?

- Mit jelent ez a szó "védett" ?

A "védett" azt jelenti, hogy azon a területen nem vág-
nak ki fát, nem tépnek le fűvet, virágot, nem lőnek
semmilyen madárra, vadra. Háborítatlanságát a terület-
nek örök védik. Oda a látogatók, a természetrajongók
ezzel a jelszóval léphetnek be: mindent a szemnek,
semmit a kéznek.

- Miért van szükség a növények, állatok védelmére?
Amerre csak jártok, mindenütt feladatotok, hogy meg-
óvjátok a természetet; a növény- és állatvilágot a
kipusztulástól.

2. Természetvédelem Magyarországon

Első természetvédelmi törvény 1879-ben született.

Kaán Károly, a természetvédelem úttörője hívta fel a
figyelmet a természetvédelem fontosságára.

Első természetvédelmi terület: 1939-ben a debreceni
Nagyerdőt nyilvánították védetté.

Intenzív munka 1950-ben indult meg, melynek eredménye-
ként 1970-ig a védett területek háromszorosára nőttek.
Természetvédelmi főhatóság: Országos Természetvédelmi
Hivatal.

1973-ban Hortobágyi, 1975-ben Kiskunsági Nemzeti Park.

Dia: Gyümölcsösökert és az erdő

3. Védett területek csoportosítása

- a./ természetvédelmi terület: természeti ritkaságok védelme céljából létesített kisebb kiterjedésű terület
- b./ tájvédelmi körzet: célja, a tájkép természetes alkotóelemeinek meghatározott egyensúlyban tartása
- c./ nemzeti park: célja, az ország legjelentősebb természetes állapotban tartott területeinek megőrzésére és bemutatására szolgál.

Dia: Erdő, mező, vizek állatai

A védett területek 6 kategóriába tartoznak

- 1. Földtani értékek: barlang, kővület, ősmaradvány, hegy, völgy, homokbucka
- 2. Vízparti értékek: forrás, patak, folyó, tó ...
- 3. Növényzeti értékek: facsoport, fasor, növénykert ...
- 4. Állattani értékek: madár, emlős, hal, hüllő ...
- 5. Tájképi érték: régészeti feltárás
- 6. Kultúrtörténeti emlék: szürkemarka, pásztorkutya

Episzkóp: Védett természeti értékeink:

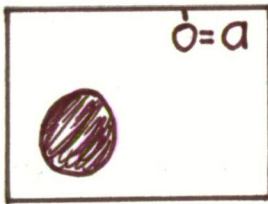
Szerk: Kopasz Margit

Mezőgazdasági Kiadó, Bp.1976.

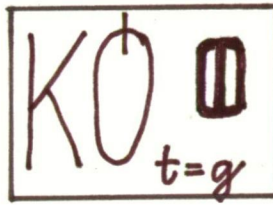
oldalszám:

1. 175 - 177.	4. 186 - 187, 202-203.
2. 179, 183, 184.	5. 263.
3. 225 - 231.	6. 163, 170.

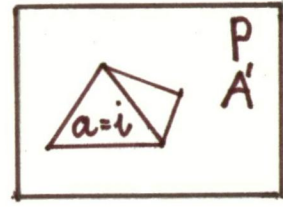
4. Képrejtvény: Védett madaraink

Feketególya

Nagykócsag

Gulipán

5. Környezetvédelmi TOTÓ

1. Mikor született Magyarországon az első természetvédelemmel foglalkozó törvény?

1. 1848

x. 1945

②. 1879

2. Hány nemzeti parkunk van?

1. 10

①. 2

2. 5

3. Hazánkban melyik a legnagyobb jelentőségű védett terület?

1. tájvédelmi körzet

☒ 2. nemzeti park

x. természetvédelmi terület

4. Országunkban melyik volt az első tájvédelmi körzet?

1. Tihanyi félsziget

☒ x. Hortobágy

2. Kiskunság

5. Hány csoportba oszthatók a természetvédelmi területek:

☒ 1. három

x. négy

2. kettő

6. Melyek a leglátványosabb védett geológiai területek?

1. vulkánikus eredetű hegy

☒ x. barlang

2. tengeri ősmaradványok

7. Melyik a legfontosabb feladata hazánkban az állattani természetvédelemnek?

- ①. madárvédelem
- x. állatvédelem
- 2. halvédelem

6. Milyen természettudományos folyóiratok segítik munkálatokat?

Gyűjtsétek össze !

Élet és Tudomány

Természet világa

Buvár

Állatvilág

Kutya, Turista, Föld és ég

Buvárkodás folyóiratokban

7. Könyvajánlás

Tanulmányaitok, ismereteitek mélyítése céljából az alábbi könyveket ajánlom figyelmetekbe.

A Világ és az ember /képes gyermekenciklopédia/

Buvár sorozat

Bölcs Bagoly sorozat

Nézz körül, Nyári vakáció, Nyitnikék,

Napraforgó /válogatás a gyermekrádió műsorából/

Teknős Péter: Kérdezz ! Felelek mindenre !

Állatok farsangja

Schmid Egon - Bécsi László: Ezer ágán ezer fészek

Dr.Major István:Lesz-e sas 2000-ben?

8. Környezetvédelmi felelős választása

Feladata: figyelni, figyelmeztetni a padfirkálókat,

szemetelőket,

növények, állatok védelme

Megbízatása egy hétre szól, a javaslatok alapján

választjuk meg az arra érdemes tanulót, aki beszá-

molni köteles munkájáról az otthongyűlésen.

II. Foglalkozás

Erdei gyümölcsök

1. Célkitűzés, motiváció

Ma egy ismeretlen birodalomba vándorolunk. Már is megtudjátok, ha kiálljátok az első próbát; egy rejtvényt kell megfejtenetek.

G Y E N G E	Erős ellentéte
K U T Y A	Háziállat
Ü S T	Nagy edény
M A D A R A K	Tojással szaporodnak
K Ö L T Ö Z Ő	Ilyen madár a gólya
L E V É L	Növényi rész
C S I G A	Lassu, mint a
M Ó K U S	Fán élő emlősállat

Második próba: soroljátok fel minél több gyümölcsöt, próbáljátok meg valamilyen szempont szerint csoportosítani!

/bogyós, csonthéjas, almatermés/

Bizony megfeledeztek az erdei gyümölcsökről, pedig bizonyára ismertek néhányat. Ma bővítjük ismereteiteket, s még néhányal megismerkedhettek,

s ha kirándultok bátran szedhessétek, fogyaszthas-
sátok ezeket a különleges, izletes gyümölcsöket.

Találjátok ki melyik lesz az első?

" Őszi éjjel izzik a galagonya,
izzik a galagonya ruhája."

Galagonya: árok partján, réteken tavasszal habfehér
ruhába öltözik a galagonyabokor. Tövises ágai közt
menedéket találnak az erdei-mezői énekesmadarak.
Termése: bogyó, az őszi dér pirosra csipi s így fo-
gyasztható. Kissé édeskés íze miatt kedvelik.

Zöld a kökény, majd megkékül
Most vagyok szerető nélkül
Majd megéri idejére,
Találok még szeretőre

/Népdal/

Kökény: olyan kerek, mint a cseresznye s olyan kék
mint a szilva - erdőszéleken, ligetes domboldalakon
terem.

Tövises ága kora tavasszal fehér virágpompába öltö-
zik, ősszel termésének hamvaskék ruháját ölti fel.
Fanyar ízű, "a gyümölcsöt a derek érleli meg" a
déricsipte szemekből jam, szörp készül, nagyobb meny-

nyiséget is könnyebb szedni, mert általában csoportosan fordul elő.

Bizonyára nem is gondolnátok, hogy az almának és a körtének az őse is erdei gyümölcs.

Vadkörte: nagyon igénytelen növény, különösebb gondozást nem kíván "csak ősszel" le kell szedni gyümölcsét. Apró, kerekded gyümölcse kissé fanyar aromájú nyersen is fogyasztható vagy lekvár, szörp, pálinka is készíthető belőle.

Vadkörte: nincs különösebb jelentősége, mert termése savanykás.

Énekeljük közösen: Mély erdőn ibolya virág
Elrejt jól, a boróka ág
Minek is rejt az az ág
Gyere tágas a világ

Boróka: hazánkban majdnem mindenütt előfordul. Levelai tű alakúak, termése bogyószerű sok keményítőt és illóolajat tartalmaz. Két év alatt fejlődik ki termése s ekkor kerül feldolgozásra. Híres a belőle készült pálinka, a borovicska.

"Gyermekjátéknak nőtt gyümölcs,
Kavicsa őszi fának,
lehull, koppan a gesztenye -"

Zelk Zoltán: Gesztenye

Szelidgesztenye: közismert termése tüskés, kupacsos
makk, kedvelt téli csemege. Leveléből gyógyteát ké-
szítenek. A fa hatalmasra megnő. A pécsi Gesztenyész-
tetőn ezerévesre becsült gesztenyefa áll. Környékün-
kőn a Bakonyban sok található.

Magyarázd meg az alábbi közmondásokat!

Kék, mint a kökény. /Élénk színű./

Szuross, mint a kökénytüske. /Nagyon szurós./

Természetesen ki tudjátok, hogy a kökénynek nem tüs-
kéje van, hanem tövise.

Aggatózik, mint a csipkebokor. /Valaki
kötekedik, akadékoskodik./

Csipkebogyó: illetos, halvány rózsaszínű virágaiból
alakul ki átermése: a csipkebogyó.

Nagyon értékes erdei termék: izes lekvárt, kompótot,
dzsemet ad, készül belőle gyógytea, bor. Nagyon magas
a C- vitamin tartalma.

Fekete bodza: sárgásfehér, apró virágokat nyit. Termése vörös nedvű, erősen festő csonthéjas gyümölcs. Virága és fiatal hajtásai gyógyteának gyűjthetők. Terméséből nagy vitamintartalmu pikáns ízű lekvár főzhető.

2. Tervezz plakátot, hogyan hívnád fel az emberek figyelmét, hogy ismerjék meg erdeink gyümölcseit!

Plakátkészítés.

3. Találd ki, melyik gyümölcsre gondoltam!

Termése bogyó, kacsokkal kapaszkodik. /szőlő/

Virága hófehér, termésén hamvas héj. /szilva/

Erdei, fán élő emlős kedvenc csemegéje. /dió, mogyoró/

Termését nyersen, pörköelve, sósan is fogyasztják,

gyakran díszítenek vele tortát, süteményt: /mandula/

4. Az erdei gyümölcsök közül sokat felhasználnak a gyógyászatban gyógynövényként.

Melyik üzletben vásárolhatsz gyógynövényeket?

Herbária /prospektusok bemutatása/

Milyen gyógykészítményeket ismersz?

Beszélgetés a jelentőségéről.

III. Foglalkozás

Szüreti népszokások

1. Célkitűzés:

a mai foglalkozáson a szüreti népszokásokkal, szőlészettel, borászattal ismerkedhettek meg. Máris kezdjük!

2. Gyűjtsetek népdalokat, ami a szőlővel, borral kapcsolatos!

1. Érik a szőlő ...	3. Ősszel érik babám ...
2. Szőlő érik ...	4. Már én többet nem ...
5. Ó, mely sok hal ...	6. Szőlőhegyen keresztül...

3. Szüreti népszokások

Játék: csősz, csősz lopom a szőlődet ...

A friss gyepen leheveredve, úgy tesz a csősz, mintha aludna. A többiek körülötte tépegetik a fűvet. Közben a következőket mondogatják:

Lopom uram szőlőjét
várom a kerülőjét,
ha nem jön a kerülő,
viszem a szőlőjét!

Erre a csősz hirtelen felugrik s kergeti a többieket, akik abban a pillanatban szétfutnak a csősz elől.

Akit elfog, a következő változatban lesz a csősz. Ez a játék onnét ered, hogy a hegyközség, a szőlőzsendülésekor szőlőpásztort, kerülőt alkalmazott. Arra kellett vigyáznia, hogy a szőlőéréstől a szüretig se ember, se madár ne "tévedjen" be a szőlő-hegyre.

- Mivel hessegették a madarakat? kereplő, madár-
ijesztő a dézsmálókat pedig törvénykézre adták.
A szüret eredete egyidős a mítoszokkal, főszereplője a boristen Dionüszosz, ki megajándékozta az embereket a szőlő megerjedt levével: a borral.
A szüreti mulatság a boristennek szőlő hálaadásból lett a termés betakarításának ünnepélyére. A szüretelők dallal, örömkialtásokkal, felvonulással, tánccal vidítették meg a munkát.

- Mióta ismerik a magyarok a szőlőt? /honfoglalás/
- Soroljatok fel nagy szőlőtermő vidékeket! /Alföld,
Pécs, Észak-középhegység/
Dunántulon így köszöntötték az új bort:

Nemsokára vigadunk:
Megjön az örömapunk
Édes mustot kínálunk
Összetapad a szájunk.

Az urak borát, azonban a föld népe nevelte, ilyenkor volt esedékes a különféle borszolgaltatás, a dézma 1.700. évi tokaji rendtartás:

"A bor - dézma eleitől fogvast egy volt, most is egy vagyon mindenek: lakosok, /idegenek/ a város szőlő hegyekről valamennyi szín bor léssen a földesur számára tartoznak minden ötödik csebert adni"
Hallgassátok meg, hogy ír Kisfaludy Sándor a szüret-ről!

Bő, vig s népes volt Badacson
az akkori szüretben:
Mozgott, hangzott az egész hegy
Fenn és alatt, kinn és benn
Urai és asszonysági
Veszprém-, Somogy-, Szalának
Ifjai és lányai
Mindnyájan ott valának

- Milyen osztályt mutat be a vers? /uri osztályt/

A szüretet kezdő napot tájanként változóan tüzték ki.

Puskaropogás v. mozsárdörgés adta meg a jelet a szüret megkezdésére.

A fürtöket főképp nők, legények, gyerekek szedték. Késsel, kacorral, kusztorával vágták le az indáról, sajtárba, ritkábban kosárba rakták.

- Keresd ki az Értelmező kéziszótárból az ismeretlen szavakat !

Férfiak gyűjtötték háti puttony-okban, és a pincéhez v. borházhoz hordták, ahol nyitott hordókba v. fakádba öntötték.

A fakádban, sulyok-kal, törőfá-val "muskolták, csomoszkálták, dömöckölték"

Innét kerül ezután a taposókádba, mert bizony lábbal taposták a szőlőt, mert borsajtó nem sok helyen volt.

A taposókádból a szűrőkosáron át bocskába, v. sajtárba folyt a lé s ezekből töltötték át aztán a szinmustot a hordókba.

A szüret végeztével a vincellér - szőlőmunkásokra felügyelő - elindította a nótázó szüretelők, menetét, kik vidám muzsikával érkeztek meg a borházhoz.

- Canzi A. Szüreti menet a múlt században c. festményének bemutatása.

A vincellér a szőlőkoszorút a gazdasszonynak, a botot pedig a gazdának adta. Ezután juhhusos kása és bor járta, s a lakmározás után táncra perdültek.

- Dévai Nagy Kamilla: Gyujtottam gyertyát c. lemezéről A/2-3. dalok hallgatása.

A ceremónia tájanként változott. Hegyalján: jókora: "szüreti fát" készítettek, alól maskarába öltözött pár haladt, amely legutoljára végzett a szürettel. Körülöttük bokrétás legények dalolva, táncolva a gazda házához mentek s ott látták őket vendégségül.

Kisgazdás hegyközségekben közösen tartottak mulatságot a kocsmában, melynek bevezető mozzanata a toborzás volt. Ünneplőbe öltözött - gyakran lovas - legények, kocsin ülő lányok kísérték a kocsit, melynek közepén fején papírkoronával, kezében szőlőfürtös bottal állt a nagybapiszu, szakállas szőlőkirály. Nótaszóval, muzsikával csalogatták az embereket a kocsmába.

A 19.sz. 70-es éveiben csendesebb lett a szüret, mert a szőlők jelentős részét kipusztította a filoxéra: a szőlő gyökértetű. Napjainkban pedig már csak néprajzi érdekesség.

Ki látott szüreti felvonulást, mulatságot?

Meséljen róla!

4. Hazai szőlőfajták

Hazánk s a világ egyik leghíresebb szőlőnemesítője Mathiász János /1839-1921/ volt.

Mintegy 3.500 új szőlőfajtát nemesített, s ezek közül 180 kiváló finom. Hazánk csemegeszőlő-termesztését különösen Kecskemét környékén, a futóhomokon fejlesztette ki.

- Mi szerint csoportosíthatjuk a hazai szőlőfajtákat?

- Sorolj fel néhányat!

Csemegeszőlők: csabagyöngye, sasziák, Mathiász Jánosné, muskotály, Glória Hungarie.

Borszőlők: furmint, ezerjó, szürkebarát, kövidinka, kadarka

- Miért nem szabad bort inni gyerekeknek, beszélj róla!

Bogdán István: Régi magyar mulatságok

IV. Foglalkozás

A cserebogár

1. Motiváció, célkitűzés

Találjátok ki a találóskérdésemet, s megtudjátok
ma melyik állattal kísérletezünk!

Zizzenve röppen két barna szárnya,
éhesen száll a kizöldellett ágra.
Jaj, a rügyeknek, gyöngye levélnek,
gyümölcsöt adó nyarat nem érnek!

cserebogár

2. Csoportmunkában a cserebogár kitin szárnyának vizsgálata. Szükséges eszközök: sav, lug, borszeszégő, óraüveg, csipesz, bonotü, kitin szárny

A. csoport: tegyéték a cserebogár fedeles kitin szárnyát az óraüvegben levő savba.

Írjátok le, mit tapasztaltok, hogy a másik két csoportnak be tudjátok számolni a kísérletről.

B. csoport: a cserebogár kitinszárnyát tegyéték az óraüvegben levő lugba. Jegyezzétek fel tapasztalataitokat!

C. csoport: próbáljátok meg elégetni a kitínes szárnyat a boteszességön. Jegyezd le az eredményt! Csoportok egymásnak beszámolnak a szerzett tapasztalatokról.

3. Beszélgetés a cserebogár káráról és ellene való védekezésről.

Mi a kára a cserebogárnak?

Hol pusztít? Mit?

Mikor bujik elő a földből?

Hogyan védekezzünk ellene?

4. Készíts plakátot!

A plakát figyelemfelhívó legyen s a cserebogarak pusztítására buzdítsa a lakosságot!

20 fill. rajzlapra dolgozzatok! Zsirkkrétával, színes ceruzával!

Értékelés szempontjai: - figyelemfelhívó jelleg

5. Közmondások, szólások a cserebogárról

Magyarázzátok meg mit jelentenek!

Miből lesz a cserebogár? /ki hitte volna, ha felnőtt így megváltozik/

Olyan, mint ősszel a cserebogár /ütött-kopott,

vedlett külsejü/

Cserebogár nem jó csősze az erdőnek /ostobaság
arra bízni valamely értéket, aki éppen annak meg-
szerzésére vágyik/

6. Melyik állatokat jellemzem? Találd ki!

A tavasz legszebb hónapjában fejezi be három éves
fejlődését, ez teljes átalakulás. Hires magyar
költő dajkája is énekelt róla./cserebogár/

Ismert rovarunk, 7 a kedvenc száma. A gyerekek
gyakran énekelnek hozzá. /Katicabogár/

Az állatok apróhirdetéseket adtak fel. Találd
ki, melyik állat adhatta fel a hirdetést.

Fekete bársonyban kerti munkát vállalok !/vakondok/

A hegedűm eladó! Kizárólag hangyaszorgalom vevők-
kel tárgyalok! /tücsök/

Alagsori gyermekszobám kiadó, válaszokat májusi
randevu jeligére kérek! /májusi cserebogár/

V. Foglalkozás

Látogatás a zöldségboltban

1. Ma zöldségboltba látogatunk. Hozzatok jegyzetfüzetet!

Figyeljétek meg!

1. Mennyibe kerülnek a zöldségfélék!
2. Milyen zöldségféléket árulnak?
3. Milyen zöldségeket találtok, amelyeket nem ismertek?

Idő: 20 perc

2. Beszámolás a látottakról.

Megfigyelési szempontok számonkérése.

Érdekes gyümölcsök, zöldségféléket a Buvár sorozatban nézik meg önállóan.

3. Gyűjtsük össze, milyen ételek készülnek az alábbi növényekből!

Káposzta: töltött káposzta, rakott káposzta

Karalábé: töltött karalábé, karalábéleves

Burgonya: köret, főzelék, leves, saláta

Sárgarépa: főzelék, leves

Spárga: rakott spárga

Padlizsán: szendvicskrém, saláta

4. A legtöbb szólás, közmondás a zöldségfélék közül a káposztáról szól.

Mondjatok szólásokat! Magyarázzátok meg őket!

- Kecske is jóllakjék, a káposzta is megmaradjon.

Magyarázat: ha valaki úgy tesz másoknak engedményt, hogy azért maga sem károsodik, ki tud elégíteni egymással ellentétes igényeket.

- Kecskére bizza a káposztát - kutyára bizza a szalonnát

- ebre bizza a hájat.

- Ilyen káposztába nem keveredem husnak.

Nem avatkozom gyanus, veszélyes ügyekbe.

- Ugy kellett, ugy kellett, káposztába hus kellett.

Most megkapta, amit megérdemelt.

- Kifelejtí a káposztából a szalonnát.

Valamitől épp a javát, a lényegét hagyja ki.

- Nem olyan ember, aki kifelejtené a káposztából a szalonnát.

Van magához való esze, nem esett a feje lágyára.

5. Az iskolában savanyítottak káposztát. A boltban is lehetett vásárolni savanyu káposztát.

Hogy történik a savanyítás?

A magyar téli káposzta savanyításra kiválóan alkalmas. Az egészséges fejeket kettévágjuk, káposztagyáluval vékony szeletekre gyalulják, majd káposztáshordóba rakjuk. Egy-egy réteg káposztára mindig sót hintenek, és borssal, babérlevéllel, piros csövespaprikával, tormával, kaporral, birsalmával izesítik, fűszerezik. Amikor a hordó megtelt kemény követ tesznek rá. A káposzta levét ereszt, erjedésnek indul, megsavanyodik. Vitamintartalmát nem veszti el savanyítva sem, nagyon egészséges előétel.

6. Csoportmunkában készüljétek fel az alábbi témákból
7-8 perc alatt és ismertessétek társaitoknak!

1. Fűszerpaprika
2. Amíg a növényt termesztteni kezdték
3. Paradicsom, paprika eredete
4. Káposzta rokonai

az alábbi könyveket ajánlom munkátokhoz!

Világ és ember, Nézz körül, Buvár zsebkönyvek:
Kulturnövények, Fűszernövények.

VI. Foglalkozás

Hogyan kísérletezzünk?

1. Célkitűzés, motiváció

Szervusztok gyerekek, Tapsi vagyok a mindenevő nyuszi. Sokféle zöldséget elropogtatok. Most azt szeretném megtudni, milyen anyagok vannak kedven-
sebben a sárgarépában és a "nem szeretem" vörös-
hagymában, petrezselyemben. Ezért, hogy ezt meg-
tudjuk, mikroszkopizálni fogunk. Ha akartok tart-
satok velem.

Először ismerkedjünk meg a mikroszkóppal!

2. Ismerkedés a mikroszkóppal. Tanítói bemutatás.

Mikroszkóp részeinek neve felkerül a táblára.

beállítócsavar

szemlencse

beállítócsavar

tárgylencse

tárgylemezrögzítő

tárgyasztal

tükör

talpazat

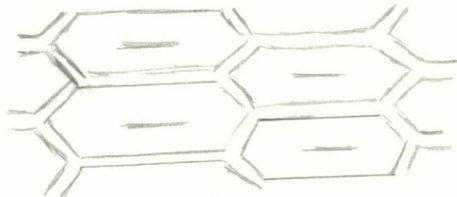
3. Kisérlet beindítása

A tanulók csoportmunkában dolgoznak.

Nyuzat készítése vöröshagymalevélből: illóolaj tartalmának kimutatása.

Munkafolyamat leírása fóliára.

1. Fejtsd le a hagyma külső, száraz leveleit!
2. Az alatta levő husos levelek felületén késsel egy rövid metszést ejts!
3. A levél felületét borító áttetsző hártyaszerű részt huzd le!
4. A nyuzatot tedd hígított tintába a preparálótűvel mozgatva hagyd benn 1 percig!
5. Tedd az ecetestálba!
6. Tárgylemezre tegyél egy csepp vizet, amire a hártyás nyuzatot terítsd rá!
7. Borítsd le fedőlemezzel!
8. Tárgyasztalra téve vizsgáld!
9. Rajzoljátok le mit láttok!

Taps! Mondjátok meg gyerekek, milyen anyagot találtok a hagymalevélben?

Kísérlet előkészítése: 1 óraüvegbe hígított vöröstintát kb.1-3 csepp
1 óraüvegbe hígított ecetsavat

Felhasznált eszközök: vöröstinta, ecetsav, 2 db.
óraüveg mikroszkóp, tárgylemez, fedőlemez, bonotü.

4. Sárgarépa karotin tartalmának kimutatása.

Tapsi: Én legjobban a sárgarépát szeretem, tudjátok-e gyerekek?

Csak az a bánatom, hogy nem tudom miért sárga a sárgarépa.

Eszközök, anyagok: alkohol, sárgarépa, reszelő

Kísérlet: Reszeljétek le a sárgarépa gyökerét és tegyétek az üvegpohárban levő alkoholba a reszeléket!

Mit tapasztaltok?

Eredmény, következtetés: az alkoholban kioldódott a narancssárga karotin.

Adjatok választ Tapsinak!

5. Sárgarépa, hagyma, petrezselyem vizsgálata

Tapsi: nem akarok dicsekedni, de behunyt szemmel is meg tudom állapítani, hogy melyik zöldségfélét tartom a tappancsaim között.

Próbáljátok meg Ti is!

Majd én megállapítom ki a legügyesebb!

Eszközök: sárgarépa, petrezselyem, hagyma

Kísérlet: sárgarépa, petrezselyem, hagyma levelét dörzsöld ujjaid között!

Eredmény: illatáról behunyt szemmel is megkülönböztethetők.

Tapsi: Most 4-5 tanulót próbára teszek!

4-5 tanuló behunyt szemmel megállapítja, hogy melyik zöldségfélét rakta eléje Tapsi.

Tapsi: köszönöm gyerekek, hogy ilyen sokat segítettek nekem, kimutattátok, hogy milyen anyag van a vöröshagymában és megtudtam miért sárga a sárgarépa. Jutalmatok 1 találókérdés és szólás.

Próbáljátok megfejtetni! Találókérdés:

Kerek, de nem alma

Piros, de nem rózsza,

Rétes, de nem béles,

Kóstoltam nem édes

Mi az?

/hagyma/

Szólás: petrezselymet árul.

Mit jelent ?

/az a lány, aki nem kap táncost, néhol
arra a lányra is mondják, aki nem megy
férjhez, hajadon marad./

VII. Foglalkozás

Szellemi vetélkedő

Gyerekek! a mai foglalkozásunk rendhagyó lesz. Vetélkedőt rendezünk, amelyben összemérhetitek tudásotokat, ügyességeket, csapatonként.

4x5 fős csapatokban vetélkedhettek. Válasszátok ki, ki legyen egy csapatban s nevezzétek meg a csapatkapitányt. Vetélkedőnk címe: Barangolás a növény és állatvilágban ennek szellemében válasszon minden csapat magának nevet! Ezt is pontozzuk! A csapatoknak sok sikert, jó játékot kívánok!

Feladatok:

1. Gyűjtsetek énekeket, közmondásokat, szólásokat az alábbi gyümölcsökről!

Minden megoldás 1 pontot ér!

Szőlő: Érik a szőlő, Szőlő érik ...

Szilva: Hull a szilva a fáról ...

Alma: Almafa, körtefa ...

Körte: Körtefa, körtefa ...

1 dalt énekeljete el! Ezért 3 pont jár!

Idő: 3 perc

Elérhető pontszám: 1 találat + 3 pont

2. Sokat hallottatok a természetvédelemről. Válogassátok ki az alábbi madarak közül, amelyek nem védettek!

Védjük madarainkat!

nagykócsag

fekete gólya

siketfajd

szajkó

- nem védett

daru

tuzok

varju

- nem védett

Idő: 2 perc

Pontszám: 2 x 2 pont

3. Erdei gyümölcsök reklámja

Mindegyik csapat válasszon a megismert erdei gyümölcsökből s próbálja nekünk reklámozni, úgy mint-ha a TV-ben vagy a rádióban hallanánk.

Készíthettek hozzá rajzot vagy verset!

A zsüri úgy értékeli, mennyire ötletes, találó, figyelemre felhívó.

Idő: 6 perc

Elérhető pont: 1 - 10-ig

4. Az alábbi betűkből 2-2 állat ill. növénynevet tudtok kiolvasni, keressétek meg és írjátok le!

bagoly - gólya

B Y Ó A
L G O

róka - katica

i K T
R
O A C

alma - majom

J O L
M M
A A

Idő: 8 perc

Elérhető pont: $6 \times 2 = 12$ p.

macska - kakas

A A
S K
K C M

körte - telnős

T Ö
K S N
E R

szilva - vakond

S i K
V L A D
N z O

5. Hallgassunk egy kis zenét!

József Attila: Kertész lesznek c. dalt Konc Zsuzsa előadásában.

6. Szellemi TOTÓ

1. Mivel szaporodnak a cserebogarak?

- 1. tojás
- ②. pete
- x. elevenszülő

2. Magból kelt 1 éves fácska neve?

- 1. suhanc
- ②. magonc
- 3. csemete

3. Erdei gyümölcs, mely a legtöbb C-vitamint tartalmazza.

- 1. hamvas szeder
- ②. csipkebogyó
- x. kökény

4. Melyek a szilvafa rokonai?

- ①. meggy
- 2. ribizli
- x. szőlő

5. Mit tartalmaz a vöröshagyma levele?

- ①. illó olajat
- 2. karotint
- x. keményítőt

6. Milyen az almatermése?

- 1. bőrszerű héján belül lédus gyümölcsös
- ☒ 2. magjait hártyás falu rekesz, gyümölcsös és héj borítja
- x. magját csonthéj veszi körül

7. Hogy nevezeték a szőlőmunkát irányító szakmunkást?

- 1. borkirály
- 2. kacor
- ☒ x. vincellér

8. Melyik hasznos gomba a szőlészetben?

- 1. lisztharmat
- 2. peronoszpóra
- ☒ x. borélesztő

9. Mi pusztította ki a 19.sz. 70-es éveiben a szőlőt?

- 1. peronoszpóra
- ☒ 2. filoxéra
- x. lisztharmat

10. Melyik bogár?

- 1. házi légy
- ☒ 2. cserebogár
- x. szilvamoly

11. Mely közmondás fejez ki: nem avatkozom gynus,
veszélyes ügybe.

- 1. Kecskére bizza a káposztát
- ☒ 2. Ilyen káposztába, nem keveredem husnak
- x. Kifelejtí a káposztából a szalonnát

12. Ki volt híres szőlőnemesítő?

- 1. Móczár László
- 2. Széchenyi Zsigmond
- ☒ x. Mathiász János

13. Melyik védett?

- 1. kánya
- ☒ 2. fekete gólya
- x. veréb

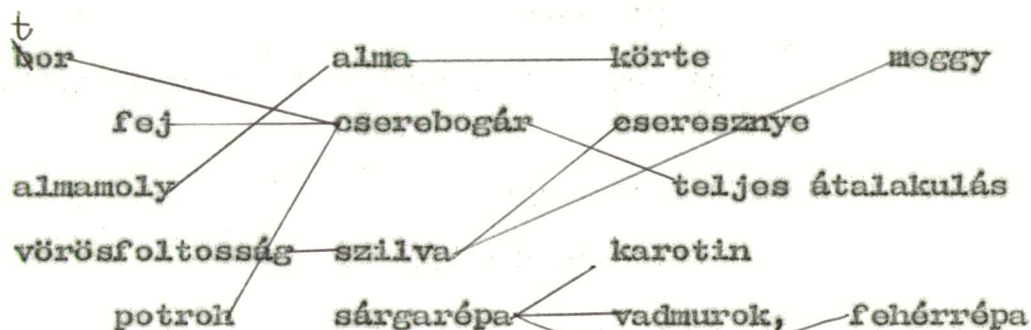
14. Hol van híres aszutermelő vidékünk?

- 1. Pécs
- 2. Alföld
- ☒ x. Tokaj

Idő: 4 perc

Pontszám: 14 pont

7. Kösd össze azokat a szavakat, amelyek összetartoznak!

Idő: 3 perc

Max: pontszám: 12 p.

8. Készíts beszámolót!

3 perc a felkészülési idő, állítsatok össze ismertetőt az alábbi témákból!

1. csapat: Miért van szükség természetvédelemre?
2. csapat: Erdei gyümölcsink haszna
3. csapat: Káposzta és rokonai
4. csapat: Szüreti népszokások

/a témát egy kalapból húzzák ki a csapatok/

Pontszám: 1 - 10 p.

9. Majdnem L Ó U G R Á S B A N /Pótfeladat/

P Á S

Ó D A

T O K

Megfejtés: taposókád

Pontszám: 2 p.

10. Értékelés

I-III. helyzett Oklevél

VIII. Foglalkozás

Játékos helymeghatározási gyakorlatok

1. Tanultak felelevenítése játékkal.

A játék menete: a tanári asztalon elrejtett tárgyat kérdések segítségével nevezik meg a tanulók /mesekönyv, kréta, játék stb./ Ha kitalálták ismét új játék kezdődik más tárgyak kitalálására. Az lesz a játékvezető, aki az előző fordulóban a kitaláló volt.

A játék után rögzítjük, hogy a kérdések segítségével a tárgynak mely tulajdonságait tárták fel, amelyek segítségével felismerhették.

Mágnes táblára kerül szókárgyákkal:

Milyen?	Mivel érzékelted?
színe: fehér	szem - látással
nagysága: kicsi	bár tapintással
tapintása: sima	szem - látással

Mekkora?

hossza: 6 cm.
szélessége: 1,5 cm
tömege: 2 dkg

2. Játékos helymeghatározás

A tárgy, amire gondolok a hátam mögött van,

az ajtótól jobbra a könyvespolc előtt.

Mire gondoltam? földgömb

A tárgy amire gondolok előtttem van, az ablak
mögött van s Petitől balra.

Mire gondoltam? Virágcserep

3. Biráskodás

0- néni és 0- bácsi vitatkoznak. Segitsetek nekik, s állapítsátok meg melyiknek van igaza!

0- néni: a tábla előtt a tanári asztalon áll.

0- bácsi: a táblán fejtetőn áll.

0- néni mondja: a falon levő kép, előtttem van.

0- bácsi mondja: a falon levő kép tőlem jobbra van.

0- néni mondja: Zsuzsi előtttem van.

0- bácsi mondja: Zsuzsi mögöttem van.

0- néni mondja: Az asztal alattam van.

0- bácsi mondja: A mennyezet alattam van.

Hogy dönt a bíróság?

0- néninek és 0- bácsinak igaza van, mert mindkettő
magához viszonyít.

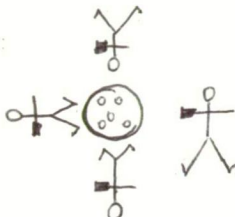
4. Fejtörő. Oldjátok meg önállóan az alábbi rajzos feladatot!

Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

a./ A labda van.

b./ A könyv van.

Jelöld meg azt a megfigyelőt, amelyik mondhatja. /csak a betűjelet ird mellé!/
hatja.

Megoldás megbeszélése.

5. Hogyan mérték régen a hosszúságot?

Spontán beszélgetés.

Gyűjtsétek össze, milyen hosszúságmértéket használtak régen! És ma?

arasz mm, cm, dm, m, km

kisarasz Ird közéjük a váltószámokat!

ujjnyi

kőhajítás

kartávolság

rőf

öl

A méter történetéről tanultak felelevenítése kérdések segítségével.

Hol alkották meg az új hosszegységet?

Kb. hány éve?

Mi a jelentősége?

6. A tájékozódásról

Megfigyelési szempont:

Mi szerint tájékozódik a monda hőse?

Tanítói bemutatás:

Egy régi görög monda szerint a kék színű tenger partján állt egy nagy, fehér épület. Mindenki eltévedt, aki oda betette a lábát, annyi ágas-bogas, girbegurba folyosó tekergett benne. A folyosók kusza szövevényének közepén élt egy szörny, aki karmaiba kerítette a betévedt áldozatot, s nem is engedte ki többé. Egyszer végre akadt, egy királyfi, aki bejárta a ház utvesztő folyosóit, és elpusztította a szörnyet is. De csak azért nem tévedt el, mert egy szépséges királylány nagy gombolyag fonalat adott neki, s annak egyik végét kapuhoz kötötte, a többi pedig maga után eregette, visszafelé aztán a fonal mutatta, merre kell jönnie azóta is utvesztőnek, labirintusnak mondják az olyan helyet, ahol a sok utvonal között az ember könnyen eltéved.

Megfigyelési szempont számonkérése.

Ti mi szerint tájékozódtok?

Ma milyen "labirintusok" okoznak nektek nehézséget?

7. Iránytű eredete.

/2 tanuló előzetesen felkészült ajánlott könyvek alapján/

Világ és Ember, Új Magyar Lexikon

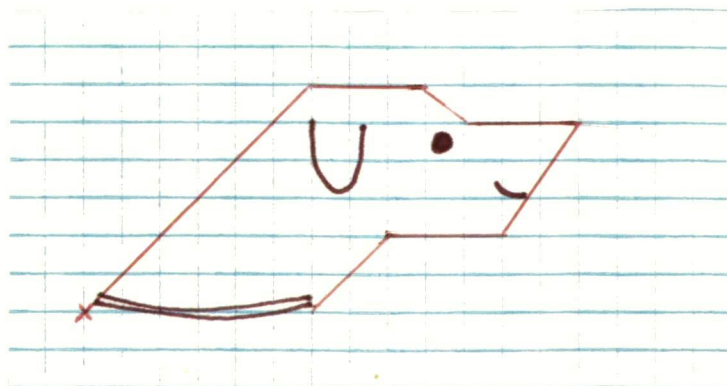
A kínaiak már nagyon régen észrevették, hogy vannak olyan kis vasdarabkák, amelyek könnyű kis fadarabokon vízre téve mindig ugyan abba az irányba fordulnak s az É-D irányt mutatják. Igen jelentős volt ez a felfedezés, mert ennek segítségével az éjszaka sötétjében, ködben, esőben, erdőben is jól tájékozódhatunk.

A kínaiak ősi találmánya alapján szerkesztették meg a mai iránytűt, amely a legbiztosabban jelzi az égtájakat.

8. Játsszunk az irányokkal!

Egészítsd ki a rajzot más színű tollal!

ÉK	- 6
K	- 3
DK	- 1
K	- 3
DNy	- 3
Ny	- 3
DNy	- 2

IX. Foglalkozás

Tájékozódás égtájak szerint

1. Célkitűzés, motiváció /báb köszönti a tanulókat/
Szevasztok Gyerekek!

Máris bemutatkozom, én vagyok Világjáró Vili minden osiját, binját ismerem a térképeknek s most azért jöttem, hogy segítsek nektek!

Közösen, játszva megtanulunk tájékozódni a térképen! Feladatokat adok, s ha hibátlanul megoldjátok kész Világjáró palánták lesztek!

2. Mérj a térképen!

Hány km-re van!

Budapest	-	Győr
Sopron	-	Győr
Szeged	-	Mohács
Dunaujváros	-	Budapest

3. Világtájak bejelölése

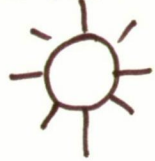
Bütyök beleejtette iránytűjét a mocsárba, s most nem tud tájékozódni. Arra emlékszik, hogy a nagy tölgyfától É-ra van egy várrom, attól DK-re egy patak, s attól D-re a házuk iránya.

6. Mi segíthet bennünket a tájékozódásban a térképen kívül?

a./ nap /táblai rajz/

b./ iránytű

c./ sarkosillag

Éjjel a sarkosillag segítségével határozzuk meg az É-i irányt. Arccal a sarkosillag felé fordulunk, s akkor előttünk lesz É, hátunk mögött D.

7. Hogyan csinálják a térképet?

Teknős Péter: Kérdezz!

Felelek mindenre!

Tanítói bemutatás: régen nehéz mesterség volt a térképkészítés. Lerajzolták a tájat, utakat, hegyeket, folyókat stb.

- úgy, ahogyan bejárva megismerték, távolról látták.

Később csak az alapvonalakat rajzolták meg, s elkezdték a jelek használatát!

- Sorolj fel néhány térképjelet!

Még később arányos kicsinyítéssel rajzolták a térképet. A térkép csak akkor jó, ha méretarányos. Ma a térképészek munkája könnyebb, mert fényképezőgép segítségével állapítják meg a magasságot. Méretnek megfelelő hálót készítenek /rajzolnak/ s előírják, hogy a háló sűrűségének megfelelően milyen magasból kell fényképezni.

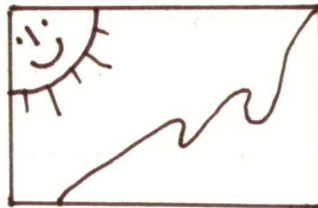
Utána már csak a hálónak megfelelően kell összeállítani az egyes részletképekből az egész feltérképezett területet. Így forradalmasította a repülés és a fényképezés a térképészetet.

8. Értékelés

Mivel jól teljesítették a feladatokat ezért világjáró jelvényt kap mindenki, de ne felejtsetek el, hogy mennyi minden hasznosat tanultatok!

Énekkel búcsuzom: Utrakél az uttörő ...

Jelvény:

X. Foglalkozás

Játékos térképgyakorlatok

1. Célkitűzés, motiváció

Ismét eljött hozzátok Világjáró Vili, hogy még több érdekességet tudjatok meg a térképészetről, a tájékozódás történetéből.

2. A nagy felfedezők, akik távoli, ismeretlen országokat jártak be, mindig tudták, hogy milyen irányban kell menniük, ha ismét haza akarnak jutni.

Akármilyen elhagyott helyen, vagy erdőségben, óriás hegyek között vagy akár a kietlen sivatagban járunk is, mindig tájékozódhatunk az égtájak szerint.

Ha borult az ég, akkor sem kell megijedni, a fák és a sziklák elárulják az északi irányt. Az az oldaluk, amely északi irányba néz, mindig mohos. Ezt pedig könnyű felfedezni. Éjszaka a csillagok jelzik az égtájak irányát. A Göncölszekeret mindenki megtalálhatja az égen. Tavasszal, nyáron, télen, ősszel, minden évszakban másként áll. Ha hátsó két csillagát gondolatban egy vonallal összekötjük, aztán kb. ötszörösrésére meghosszabbítjuk, így fényes csillagot, a sarkcsillagot találjuk. Ha a csillag felé fordul-

lünk, velünk szemben lesz az északi irány, jobbra kelet, balra nyugat s a hátunk mögött dél.

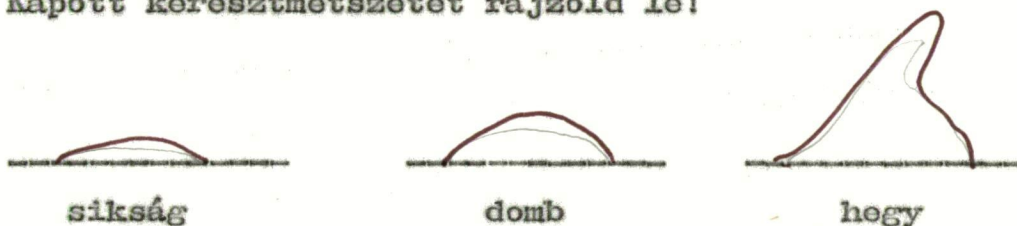
3. Domborzat ábrázolása térképen.

Csoportonként: Nedves homokból a munkaasztalon

készíts: síkságot, dombot, hegyet.

Vigyázva, vágjátok szét bádoglemezzel!

Kapott keresztmetszetet rajzold le!

4. Páros utazás térképen

Egy-egy padpár együtt dolgozik az az, utazik a térképen. Szükséges: atlasz, ceruza, vonalzó, papír. Értékelés a játékvezető felolvasása alapján történik. Játékvezető: Ird le, hova utaztok!

- Kiskőrösről indulunk Nagykőrösre. Milyen irányban haladunk? /ÉK/
- Miért van Nagykőrösön konzervgyár?
/zöltség, gyümölcstermelés folyik a környéken/
- Utazzunk a Zagyva torkolatáig. Hány km az ut Nagykőröstől idáig?
37 km.

- Milyen irányban utazunk! /ÉK/
- Hogy hívják a torkolatnál fekvő várost?
Mi a jellemző rá? /Szolnok, hídváros/
- Utazzunk tovább az Alföld, legnagyobb városába!
- Milyen irányban kell mennünk? /ÉK - Debrecen/
- Miért öntöznek itt az ut mentén? /Kevés a csapadék/
- Milyen irányba menjünk, ha Miskolcra akarunk eljutni? /ÉNy/

5. Én mondom, te rajzold!

Játékvezető mondja a meghatározást, a versenyzőknek térképjellé kell váltaniuk. Padpárok értékelik egymás munkáját, a táblára rajzolt megoldás alapján. Csak színes ceruzával rajzolj!

Az "ország" délnyugati csücskében egy nagy tó van.

Az északkeleti határ mentén egy hegység húzódik.

A hegységben ered az a folyó, amelyik a tóba ömlik,

az "ország" északnyugati határán egy szomszédos

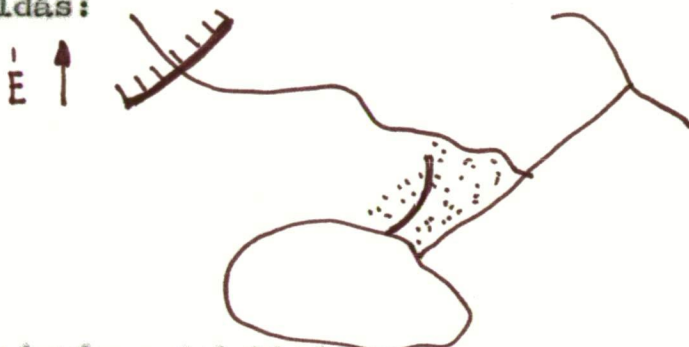
országban eredő folyó lép be a területre és a tó

és a hegység féltávolságán az előbbi folyóba ömlik.

E más országból érkező folyó torkolatából délny-

gatra mocsár terül el. A mocsár vizét csatorna vezeti a tóba.

Megoldás:

6. Verstérkép - jelekkel

Szakaszonként olvasom fel Petőfi Sándor: Alföld c. versét s ti rajzoljátok le térképjelekkel! Aminek nincs jele a térképen szóval írjátok le!

1. Hegység rajza	4. Gulya neve	6. Szántó neve
1. Erdő neve	4. Kut neve	7. Mocsár jele
2. Síkság rajza	5. Ménes neve	8. Ház rajza
3. Folyó jele	6. Tanya jele	9. Erdő neve
10. Legelő neve	11. Város jele	
11. Gyümölcs neve	12. Temető neve	

A 4., 6., 10 helyett a síkság rajza is elfogadható!

Értékelés: helyes megoldások felolvasása

XI. Foglalkozás

Mi forog? Mi kering?

1. Csoportosítsátok az alábbi szavakat, melyik mit csinál!

F O R O G	K E R I N G
Föld	Föld
bugócsiga	kalapácsvető
óramutató	körhinta
szélmalom	Hold
Hold	
ventillátor	

2. A csoportosításból megtudhatjátok, hogy a Földdel és égi testvéreivel foglalkozunk ma és a jövő órán.

3. Hol lakunk?

Amikor kicsik voltatok, a ház egyetlen szobája volt egész világunk, teltek multak az évek s úgy éreztük, hogy a ház és udvara hatalmas. Észrevettük, hogy a mi házunk csak egyetlen az utca és a község sok háza között. A városban több ezer ház van s a nagy fővárosokban több tízezer házat találunk. Sok falu, község és város együttvéve alkotja a megyét, sok megye az országot s az országok és tengerek a Földet.

4. Tájékozódás a földgömbön.

Kolombusz Kristóf, ki felfedezte Amerikát, de úgy gondolta Indiába érkezett, most segítségeket kéri.

Eltévedt a Csendes-Óceánon! Nem találja az iránytűjét, segítsetek neki, mutassátok meg merre van: É-sark, D-sark, Egyenlítő, Földrészek, Óceánok.

Igy biztosan be tudja jelölni a térképen az irányokat és hazatalál.

5. Föld forgása /tanulói kísérlet/

Eszközök: 500 mm hosszú fonál, pingponglabda

Kísérlet menete: függeszd fel az átfurt pingponglabdát a fonálra. A labda a Földet jelenti /jelöli/.

A fonál két szabad végét szorítsd két tenyered közé. Jobb tenyerünket hirtelen előrecsusztatjuk.

Mit tapasztalsz?

A csusztatás következtében a labda gyorsan és sokáig forog.

- Mi a bizonyítéka a föld forgásának?

6. Hány óra van?

- Vajon más országokban is akkor teritenek ebédhez, amikor nálunk?

- Miért?

A Föld nyugatról kelet felé forog a tengelye körül. Akik tőlünk kelet felé laknak, előbbre vannak az idővel. Amikor nálunk dél van, Bulgáriában már délután egy órát mutat az óra, Szovjetunióban ilyenkor már délután öt óra van. Japánban ekkor nyugszik a Nap, Uj-Zélandban pedig épp éjfél van. Ha nálunk vasárnap dél van, Alaszkában csak most köszönt be a vasárnap hajnal, Uj-Zélandban pedig már hétfő van.
Episzkópon kivételve: Világ és Ember 37.old.kép

7. Föld keringése, éghajlati övek

- Milyen bizonyítékot tudsz mondani a Föld keringésére? /Évszakok váltakozása/

Találd ki, melyik éghajlati övet jellemzem!

Forró öv: állandó a meleg, erdők mindig zöldek, hatalmas őserdők borítják a területet, folyók bővizűek.

Hideg öv: két évszak követi egymást a nagyon hideg és hosszú tél, a rövid és hűvös nyár. Erdő már nem él meg.

Mérsékelt öv: négy évszak váltakozik, fők lombjukat lehullatják.

8. Játék: Hogyan élnek a forró éghajlati övben?

Képzeletetek szárnyán repüljétek át az Óceánt,
s érkezzetek az Egyenlítő környékére.

Meséljétek, hogy élnétek ebben a forróságban?

Segítő kérdések: Mit ennél?

Hol laknál?

Hogy öltöznél?

Mire vadásznál?

Hova járnál iskolába?

Uaz: hideg éghajlati övben

Rajzold le a házat, ahol a forró éghajlati
övben laknál.

Rajzok értékelése.

XII. Foglalkozás

Deltácska: az űrhajózás története

1. Fejtsétek meg az alábbi rejtvényt, s megtudjátok melyik a legközelebbi szomszédunk.

H a j ó	- vízijármű
K o r o m	- fekete, mint a
ó l	- állatlakhely
D i ó	- csonthéjas gyümölcs

Még nem járt ember a Holdon, amikor a tudósok már kiszámították, milyen messze van tőlünk: 384 000 km. Az űrhajó 2 nap alatt tette meg ezt az utat.

A Hold a legközelebbi égi szomszédunk, ennél közelebb, csak a hullócsillagok vannak.

Holdon nincs víz, levegő. 14 napig tart ott egy nappal, 14 napig az éjszaka.

A nappali hőmérséklet 100 °C-nál is magasabb, éjjel - 130 °C is mutat a hőmérő. Kietlen, néma a világ itt.

A Hold a Föld kísérője, együvé tartoznak.

2. Deltácska c. ITV. adás megtekintése

Az űrhajózás története

Megfigyelési szempont padsoronként!

- a./ Kik foglalkoztak régen az űrhajózás gondolatával?
- b./ Űrhajózás történetének évszámai?
- c./ Hogy történt a kiképzés?
- d./ Idegen szavak gyűjtése

3. Az ITV adás megbeszélése, megfigyelési szempontok számonkérése.

- Kik foglalkoztak az űrhajózás gondolatával?

Verne, Círanó

- Űrhajózás története /táblán rögzítjük/

1957. első "Szputnyik" /utitárs/

1961. Gagarin - első ember, ki meglátja a

Földet a Holdról

1963. Tyereskova /első női űrhajós/

1965. Első űrséta /átszállás/ Szojuz 4

1969. Apolló Holdraszállás

1975. Szovjet - Amerikai űrrandevu

Szojuz - Apolló

1977. Szaljut program

- Kiképzés módja

- Szógyűjtés: rakéta

szputnyik - mesterséges hold

asztronauta - űrhajós

űrállomás

szkafander - űröltözet, védőruha

köldökszínór - cső /levegő, telefon/

holdkomp - kis űrhajó

4. Rajzverseny: az alábbi témák közül válogathatsz!

Milyen lesz a jövőnk?

Tervezz űrrakétát!

Élet más bolygókon

Értékelés: ötletesség, kivitel:

5. Magyar űrhajós az űrben

Móruk József: "Megyek, megpróbálom." 59.p.

Nyári vakáció: RTV - Minerva, Budapest, 1981.

XIII. Foglalkozás

Szűkebb hazánk, a Kisalföld

1. Rejtvényfejtés

Fejtsétek meg a rejtvényt s ebből megtudhatjátok, hogy hazánk melyik tájegységével ismerkedünk meg.

K I L E N C V E N	Kétjegyű kerek szám
I D Ő J Á R Á S	Szél, csapadék, hőmérséklet...
S A R O L T A	Női név
A L F Ö L D	Hazánk nagy tája
L A B D A	Játékszer
F Ö L D	Itt élünk
Ö L T	Varrómozdulatot végez
L Ó	Házi állat
D	Az abc 6. betűje

2. Kisalföld

Kisalföld hazánk egyik legszebb vidéke. Mérsékeltén meleg. Mérsékeltén száraz és enyhe tele éghajlati körzethez tartozik, ahol főleg Ny-i és ÉNy-i szelek uralkodnak. Folyóvizekben gazdag terület, folyói: Duna, Lajta, Rába, Rába, Marcal.

A táj állóvizei közül a Fertő tó a legnagyobb,
tőle keletre a Hanság mocsárvidéke alakult ki.
Episzkóp: Meződy Ö.István: Szigetközi c. köny-
véből 54. kép. 70-73 kép.

Tájai: Szigetköz, Mosoni-síkság, Fertő-Hanság
medencéje, Rábaköz.

3. Kötetlen beszélgetés a Kisalföldről

Sorold fel városait: folyóit!

Miért szereted a Kisalföldet?

Mely falvakba, városokba jutották el?

Milyen élményeid vannak, meséld el!

4. Kisalföld tájai: Szigetköz

A 450 km²-nyi Szigetköz, amit a Duna az öreg és
a Mosoni két ölelő karja zár közre, vizivilág:
akár vízi világnak is nevezhetnénk.

A Duna amennyi veszedelmet jelentett, amnyi ál-
dást is hozott az itt lakókat hallal táplálta.

A fő foglalkozása az itt élő embereknek a halá-
szat, aranyászat és a vadászat volt.

A múlt hétköznapijait a szigetközi dalok mutatják

be: Halász, vadász, aranyász

üres zsebbe kotorász,

ha szegény is, vigan él,
egész ap csak vizet mér.

Képek bemutatása Szigetköz c. könyvből

- 120. Dunai nádas
- 29. Nádvágók
- 50. Lehalászás
- 64. Békatelep
- 77. Mosoni-Duna
- 89. Szigetközi falusi utca
- 118. Hétköznapi pillanat
- 141. Ruhaöblítés
- 148. Áradás után

Sok népi mondókát és gyermekjátékot gyűjtöttek
össze a Szigetközben. Tanuljuk meg a Hidasmes-
ter c. játékot más szöveggel!

- Itt-hon vagy- hi-das mes-ter ?
- Itthon vagyok, mert most jöttem.
- Eresszél át a hidadon.
- Nem eresztlek, mert leszakad.
- Ha leszakad, megcsinálom

- Mivel tudnád megcsinálni?
- Győri gyönggyel megcsinálom.
- Hol veszed a győri gyöngyöt?
- Isten adná szent markából.

5. Fertő - Hanság

A Fertő tó feleakkora, mint a Balaton. Elmoosarasodott partszegélyén dusan tenyészik a nád, sás meg a gyékény. A tó száraz szigetein él a pézsmapocok.

Miért vadásszák?

A rejtelmes vízi világban sok érdekes madárral találkozhatunk, nádi rigó, nádi sármány, gázlómadarak népesítik be a mocsaras vidéket.

A Fertőhöz csatlakozott a mocsaras Hanság.

A terület nagy részét fokozatosan megszelídítette az ember, sok fiatal dolgozott a vízenyős terület lecsapolásakor.

Mit tudtok Hany Istókról?

Ezerszínű Magyarország: 351 pl.

Dia: Soproni városképek

6. Rábaköz

A Kisalföld egyik legnagyobb és mezőgazdaságilag legértékesebb területe.

Mit termelnek? Milyen állatokat tenyésztenek?

Jellegzetes volt a Rábaköziek öltözködése.

Episzkóp: Magyar népviseletek /kolibri könyvek/
26.p.

Apáról fiura 118.p.

Ma már kevesen járnak népviseletben, bár Kapuváron még mindig láthattok sokszoknyás és csilagos bársolyból varrt mellényben járó idős néniket. Most énekeljünk közösen egy rábaközi dalt.

Ének: Szélről, legeljetelek c. dal

Kapuvár környékén sok gyermekjátékot, mondókat gyűjtöttek össze. Ha ismeritek mondjátok velem!

Egyszer volt egy ember,

Szakállá volt kender,

Meggyulladt a kender

Elégett az ember.

XIV. Foglalkozás

Látogatás a könyvtárban

Szervezés: a gyerekek elhelyezése a könyvtárban.

Bevezetőt mond a tanító.

Kedves Pajtások!

Szeretettel köszöntelek benneteket a könyvtárban verses, mesés, dalos délutánunkon. Játékunkban meg-
elvénedik a könyvekbe leírt növény- és állatvilág.
Éreztétek jól magatokat, igyekezzetek minél több
hasznos ismeretet szerezni!

1. Hangulatteremtés

- Elsőnek egy ismert dalt hallotok. Aki ismeri,
énekelheti a lemezzel együtt. /Bródy-Devecseri:
Állatkerti utmutató, énekel: Halász Judit. Kép
a tükörben B/1./

2. Találós kérdések

Hegyen megyen kenderi,
hátán viszi kenderit,
Ha nem szánnám kenderit
meggyujtanám kenderit.

Kétszer lett a világra,
Veres posztó nykába,
Kántorságra nevelkedett,
veres a szakálla ...

/Juh/

/Kakas/

Kívül szőrös, belül nedves,
gyerekeknek igen kedves

Mi az ?

/Barck/

Se nem eszik, se nem iszik,
kötélen áll, mégis hizik.

Mi az ?

/Dinnye/

3. Buvárkodás

Keressetek olyan ismeretterjesztő könyveket,
amelyek élőlényekről szólnak! Irjátok fel ci-
müket papírra, az a tanuló győz, aki minél töb-
bet fel tud kutatni 10 perc alatt ! Buvárkodás
értékelése, a jutalom: disztaps.

4. Szóláshasonlatok kiegészítése

Szegény, mint a ...

Szemtelen, mint a...

Csökönyös, mint a ...

Félnék, mint a ...

Fekete, mint a ...

Szelid, mint a ...

Gyűjts te is szólásokat!

5. Szegény Micus /játék/

A gyerekek körben ülnek, a cica négykézláb a körben járkál. Valakihez odamegy, hozzádörgölődzik, és nyávogó hangot ad ki, mintha valami baja volna.

Akihez odament, annak 3-szor meg kell simogatnia, a legnagyobb komolysággal azt mondani: "Szegény Micus". Ha közben elneveti magát zálogot ad. Ha sikerült komolynak maradnia, akkor a cica más áldozathoz megy. Próbáljon a cica minél mulatságosabban nyávogni, így nagyobb sikerre számíthat. A többiek természetesen nevethetnek.

6. Házassági hirdetések

Az alábbi hirdetéseket állatok adták fel az újságban. Fejtsétek meg, mely állatok írtak magukról!

1. Teltkarcsu, áramvonalas testü, alig néhány mázsás, bájosan palackorru, kedves természetü, közlékeny uszóbajnoknő férjhez megy.

/Delfin/

2. Délen élő, elegáns nő - mellény és frakk - kizárólag csámpás párt keres. Jelige: királyok és hősugáruók kiméljenek.

/Pingvin/

3. Örökös uralkodó, páróka nélkül, hitvesére vár. Elza gyere!

/Oroszlán/

7. Buvárkodás folyóiratokban

A folyóirat polcon keressetek olyan természet-tudománnyal kapcsolatos ujságokat, amelyeket tanulmányaitokban is fel tudtok használni vagy érdekel benneteket!

Aki érdekes cikket talál az ujságban, elmondhatja mit olvasott.

Folyóiratok címeinek közös összegyűjtése.

Mi a hasznuk?

8. Diafilm: A növényvilág osodái

Beszámolás az olvasottakról.

9. Énekek növényekről

Gyűjtsünk énekeket növényekről!

Énekeljünk el közülük kettőt.

Almafa, körtefa: Egy szem buza: Szántottam gyöpöt:

Körtefa, körtefa;

10. Mese

Mit mondanak a majmok? /Indiai népmese/

Tanítói bemutatás

Foglalkozás befejezése.

Kedves Pajtások!

Remélem jól éreztétek magatokat és máskor is
eljöttek. Nagyon sok érdekes könyvvel, folyó-
irattal ismerkedtetek meg s ezentúl próbáljátok
meg felhasználni ezeket játék és tanulás közben.

XV. Foglalkozás

"Itt születtem én ezen a tájon,
az Alföldi szép, nagy rónaságon"

1. Hangulatteremtés

Petőfi Sándor: Az Alföld

- Milyennek írja le a költő az Alföldet?
- Mely alföldi tájakat mutatja be a költő?
- Milyen növényeket sorol fel?

2. Tablókészítés:

Előzetes gyűjtőmunka alapján a tanulók alföldi városokról, népművészeti tárgyakról, tájegységekről képeket gyűjtöttek s ezeket helyezték el Magyarországtérképén, amit később tovább bővítünk más területek képeinek felragasztásával.

3. Az Alföld fő folyója: a Tisza

Két arca van a Tiszának, az egyik szelíd, a másik vad. Egyszer csendesen folydogál, máskor szilajul vágat. Személyes viselkedését Petőfi Sándor is megénekelte.

Petőfi versével jellemezd a szelíd Tiszát!

" A folyó oly simán, oly szeliden
Ballagot le parttalan medrében,
Nem akarta, hogy a nap sugára
Megbotolják habjai fodrába. "

Ha azonban a tavaszi hóolvadás vagy a nyár eleji
esőzések felduzzasztják a folyót, vadul örvénylő
tenger, a Tisza.

Hogyan fogalmazza meg a vad Tiszát, a költő?

"Mint az őrült, ki letépte láncát,
Vágtatott a Tisza a rónán át,
Zugva, bögve törte át a gátat,
El akarta nyelni a világot!

Kép bemutatása: Magyarország 113.kép: Szeged lát-
képe a Ti-
szával.

4. Csoportmunka

Három csoportban dolgoztok. Az ajánlott könyvek
segítségével dolgozzátok fel az alábbi témákat.
10 perc áll rendelkezésetekre, majd utána a csa-
patkapitány felolvassa, mit sikerült összegyűj-
tenetek.

A. csoport: a Tisza szabályozása; Erőművek haszna
Irodalom: Ezerszini Magyarország

Édes Hazánk, Kisdobosok évkönyve, 1975.

Magyarország

B. csoport: Mely terményekről híresek városai?

Irodalom: A világ és az ember

Térkép: Nézz körül!

Magyarország

C. csoport: Az Ecsedi-láp világa

Irodalom: Amiről az Ecsedi-láp mesél.

5. Jellemző játék

Jellemzem 1-2 mondattal a tájat, helységet s
nektek fel kell ismernetek, hogy miről van szó.

Csak a választ kell leírni!

Tisza-parti hidváros, élelmiszer-és vegyi
iparral. /Szolnok/

Hazánkban itt a legnagyobb a különbség a tél és
a nyár hőmérséklete között. /Alföld/

Hidvárosunk az Alföldön. /Debrecen/

Szabályozása Vásárhelyi Pál nevéhez fűződik.

/Tisza/

Paprikáról híres város. /Szeged/

Értékelés

6. Filmvetítés

Dia: Állattenyésztés, földművelés

7. Verstérkép - jelekkel

A tanító szakaszonként felolvassa a verset s minden szakasz után annyi percet, hogy a rajzos megoldásra ahány térképjel vagy fogalom a versszakhoz kapcsolódik.

Petőfi Sándor: Kiskunság

1. Sikság rajza	4. Gulya neve	9. Tanya jele
1. Folyó jele	5. Patak jele	10. Szántó neve
2. Város jele	6. Mocsár jele	11. Város jele
2. Sikság rajza	7. Kut neve	12. Templomtorony
3. Legelő neve	8. Ház rajza	13. Szélmalom jele
4. Dűlőut jele	8. Dombság rajza	

XVI. Foglalkozás

Kiskunság és a Hortobágy

1. Hangulatteremtés

Háborog a homok, sáppadoz a vakszik,
szegény kiskunokra a föld is haragszik

A szikes talajjal és a homokkal régen nagyon sokat küszködött az alföldi nép. A Kiskunság azóta sokat változott. Az ember átalakította környezetét; erdőkkel, gyümölcsösökkel megkötötte a homokot. Kiskunság ma hazánk egyik legszebb gyümölcs- és zöldségtermesztő vidéke.

2. Kisérlet /tanítói bemutatás/

Figyeljétek meg, mit tudunk a kísérlettel bizonyítani!

Kísérlet: Két ládikába ugyanaz a talaj /homok/ kerül, az egyikbe azonban előzetesen sűrűn fűmagot vetünk. Hajszáritóval szelet gerjesztünk a két láda fölött.

Mit tapasztaltok?

Mit tudunk a kísérlettel bizonyítani?

A növényzet megkötötte a homokot.

3. Miért puszta a puszta?

A Hortobágy a legkiterjedtebb magyar puszta. Két elpusztult falu nevét őrzi. Egyik Hort, a másik Bágyegyház volt. A puszta igazi haszna végtelen legelő mezője volt. Gulyák, ménesek, juhnyájak, sertéskondák csapata hizott rajta télen-nyáron, megszakítatlan.

Hogy nevezzük ezt az állattartást?

Képek bemutatása: Magyarország

104. Alföld

123. Lóitatás a Hortobágyon

127-130. Hortobágy

A pásztorok öltözete a forró nyárhoz és a kemény télhez alkalmazkodott.

A közös életforma, szokás, viselet összetartotta a pásztorokat.

A csikós egész nap lovon járt, a nótát így dalolta a csárdában:

Csikóslegény vagyok, Hortobágy eleje
gulyás, ha nyalka is, utánam a helye.

Kép: Amiről a puszta mesél o. könyv

23. p. csikós képe

A gulyás így dalolt:

Kampós juhászokkal ritkán parolázom
Sáros kondásokkal még csak szót se
váltok.

Kép: Amiről a puszta mesél c. könyv

23. p. gulyás

1973-ban nemzeti parkká nyilvánították a puszta
jelentős részét. Élővilága tudományos érték, s
területének jó része. Zavartalan természeti ál-
lapotot őriz.

5. Beszámolót hallgattunk az előzetes gyűjtőmunká-
ból, amelyeket folyóiratokból, napilapokból vá-
logatta a tanulók a természetet sujtó eseményekről.
6. Induljunk képzeletbeli országjárásra, ismerjük
meg az Alföld természetvédelmi területét.
Két csoportban dolgoztok. Önállóan válogattok
a képek és a könyvek között.

1. csoport: Hortobágyi Nemzeti Park

2. csoport: A Kiskunsági Nemzeti Park

A tanító kiegészíti az elmondottakat.

7. Szavakat írtam a táblára: véd, pusztít, türdeld, szemetelj, firkálj, etesd, gondozd, irtsd, ápold.

Készítsd el figyelmeztető plakátokat, amelyeket elhelyezhetsz a védett területeken!

8. Diavetítés: A megsebzett bolygó.

XVII. Foglalkozás

Az acélos buza

1. Hangulatteremtés, motiváció

A buzáról igen sok népdalt hallhattatok, ismerhettek. Hallgassatok meg lemezeről két népdalt, ha ismeritek énekeljétek!

a./ Buza, buza, buza, de szép tábla buza,

Annak közepébe kinyilott a rózsza.

Tüske annak minden ága,

Nem állja a madár lába,

Kedves kisangyalom,

Katonahírdet hallom.

b./ Még a buza ki sem bontja a fejét,

Páros galamb mind elhordta a szemét,

Páros galamb ne hordd el a buza kalászát,

Miből süt a kisangyalom pogácsát?

2. Buza és rokonainak története. A buza, a rozs, az árpa, a zab, a köles, a rizs, de még a kukorica is: mind fűfélék. Nemesített füvek. Erdőn - mezőn találkozhatsz vadbuzával, vadrozssal, vadárpával, vadzabbal csak épp vadkukoricával nem

Őseink valamikor réges-régen ezeknek a kalászát, bugáját tépdesték, morzsolgatták, eszegették. Csakhogy a vadfüvek igen apró magot teremnek, s abból is keveset. Válogatni kellett hát a javát s a legszebb füvek legszebb magját külön elvetni egy-egy darabka földbe. Majd, ami termett, a rákövetkező évben, annak is kiszemelgetni a legjavát s megint elvetni.

Sok-sok emberöltőn keresztül, század és ezredéveken át tartott ez a válogatás, de a vadbuza, vadmöles és a többi fűféle megnemesedett: nagyobb magvu és bővebben termő gabonává lett.

3. Buza rokonai

Soroljátok fel!

- árpa, zab, rozs, möles -

Közmondások magyarázata: mond meg, mit jelent!

Mehet zabot hegyezni /Mehet ahova akar, nem törődnek vele./

Zab hajtja a lovat, nem az ostor. /Nem ütni kell a lovat, hanem etetni./

Zabba mennek a lovak. /Igy ébreszti azt, aki elszundikált ültében./

4. Termékek vizsgálata

Buza:

a./ Fólián utasítás: Vágd ketté a buzaszemet!

Cseppents rá hig kálium-
jodidot!

Mit tapasztalsz?

Eredmény: a keményítő ibolyaszínű lesz, a
héj alatt nem színeződik el a be-
sűrűsödött fehérje.

Eszközök: buzaszem, káliumjodid

b./ Buzaliszt keményítőjének vizsgálata mikrosz-
kóp alatt.

Fólián: Helyezd tárgylemezre a lisztet!

Rakd mikroszkóp alá!

Vizsgáld! Rajzold le!

Eredmény: keményítőszemeséket talál

Eszközök: liszt, mikroszkóp

Otthon kipróbálhatod! Készíts lisztből tész-
tát és mosd csap alatt!

Mit tapasztalsz?

/Nyulós anyaga a siker/

5. Az elvetett magtól a kenyérig

Mivel vetették régen a magvakat? /kézzel, kapá-

val, ásóval, ekével, faekével, vasekével/

Milyen szerszámokat használtak aratáskor?

Aratás Péter-Pál napján június 29-én kezdődik.

/sarló, kasza, szénagyűjtő, boglyarakó villák/

T.: A ledőlt szálakat a marokszedő sarlóval vagy felszedte és marokba rakta. Utána jött a kötözés, mely során a markokat kérébe rakta és összekötözte. A kéréket hatalmas csűrökbe, pajtákba rakták, s következik a csépelés, amikor a cséppel kiverik a kalászból a magot.

Csép: egyszerű szerszám, két botból, a nyélből és az ahhoz mértén felelhosszuságú hadaróból áll.

Egyes vidékeken a nyomtatás járta, állatokkal tiportatták ki a kalászból a szemet. Később cséplőgépet használtak, amely a modern mezőgazdasági gépek közül először vonult be a paraszti gazdaságokba.

Mesélj arról, ma hogyan folyik az aratás!

Nagyon hosszú idő telt el, míg az ember feltalálta a liszt őrlésének legcélszerűbb módját!

Rakd sorba a fejlődési mozzanatokat!

laposkő → őrlőtál → mozsár → kézi malom →

vizi malom → szélmalom → hengermalom

Hol láttatok malmot? melyik működött? /kiskun-
dorozsmai szélmalom, ceglédi szélmalom/
Képek bemutatása.

6. Könyvajánlás

Nóber Imre: A kenyér története

Varga Domonkos: Népek kenyere

XVIII. Foglalkozás

Házikaosa, házityuk

1. Hangulatteremtés

Kodály Zoltán: Székely fonó c. daljátékából

Kitrákotty - mese

Báb: Szevasztok gyerekek!

Hápi vagyok, a kiskaosa. Ahogyan az ének is mondja Lengyelországba készülők édesanyámhoz, de utlevélre van szükségem, nehogy összekeverjenek a kiscsibékkel a határállomáson. Megkérlek benneteket töltsétek ki az "utleveletem"!

2. Írd be a számokat a megfelelő helyre!

1. tojással szaporodik
2. fészekhagyó
3. uszóhártya
4. himjét gácsérnak hívják
5. rokona a házilud
6. lábait szarupikkelyes bőr fedi
7. lábával kapirgál
8. jól uszik
9. őse a tőkés réce
10. faggyumirigy

11. májáért tenyésztik

12. husa izletes pecsenye

Házikaoca: 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12

Házityuk: 1, 6, 7, 12

3. Gyűjtsetek találós kérdéseket, verset, mesét a kacsáról!

Miután ilyen ügyesen kitöltöttétek az "utlevelet" kísérletezni fogunk.

4. Kísérlet csoportmunkában

Eszközök: tojáshéj, ecetsav, pipetta, befőttes üveg, égő gyertya, mészkő

Utasítás fólián: 1. A befőttes üvegben cseppents a pipettával a tojáshéjra ecetsavat.

2. Nyujts az üvegbe égő gyertyát!
Mit tapasztalsz? Jegyezd le!

3. Tedd a mészkövet üveghengerbe és cseppents rá ecetsavat!

4. Tegyé! az üvegbe égő gyertyát!
Mit tapasztalsz? Jegyezd le!

Összegzés: Mire következettél a kísérletből?

Ecetsav hatására CO_2 keletkezett a mészkőből és a tojáshéjból és CO_2 hatására a gyertya elalszik.

5. Kisérlet tollal

a./ Mártsátok vízbe a kacs tollát!

Mit tapasztaltok?

Eredmény: leperreg róla a víz

b./ Szeszlángon égessetek el egy másik tollat!

Mit tapasztaltok? Mit bizonyít a kísérlet?

Eredmény: kellemetlen szagú szaruanyag

6. Baromfitenyésztés Bábolnán c. film megtekintése.

XIX. Foglalkozás

A három folyó városa: Győr

Városnéző séta

Szervezés: a tanulóknak tudatosítsuk a kirándulás tanulmányi jellegét, készítsük fel őket az élményszerű ismeretszerzésre. Győr város történetét a tanító mutatja be, míg az egyes épületek, városrészek történetét, - amiket meglátogatunk - a tanulók előzetes felkészülés alapján mutatják be.

Felkészüléshez a pedagógus irodalmat ajánl és megadja a bemutatásra kerülő történet vázlatát a tanulóknak.

Ajánlott irodalom: Ceglényi László: Győr,

Győr, Panoráma utikönyv.

Fontos, hogy a tanulók jutalomnak érezzék a megbíztatást.

1. Célkitűzés:

Mai foglalkozásunkon városnéző sétára indulunk.

Megnézzük a városházát, a Lenin utat, Káptalándombon a Székesegyházat, Széchenyi teret és az új színházat.

2. Győr története:

A város eredeti neve: Arrabona, kelta eredetű.

Mai neve valószínűleg a Géza fejedelem által nyugatról behívott Geur lovagtól származik, s nem az avar "győrők", gyürü alaku sáncok elnevezéséből.

Őskor: az őskor embere is észrevette Győr földrajzi helyzetének előnyeit. A lakosság földművelő és állattenyésztő volt.

Ókor: Tiberius császár uralkodása idején a rómaiak szállták meg ezt a területet.

Régészek a Káptalandombon találták meg a római tábor helyét.

Géza fejedelem és István király kora:

Elődeink a Káptalandombon fapalánkkal erősített földvárat építettek.

Középkorban fokozatosan iparosodott a város a 15.sz.-ban jelentősek a város építkezései.

1594-ben török félhold került a vár bástyájára és uralma három és fél évig tartott.

A 18. században a város erősen polgárosodott.

A századforduló táján már nagy ipari üzemekkel büszkélkedhetett a város.

Város napjainkban: Az 1945. március 28-i felszabadulás után a lakosság hagyományos szivósságával sikerült a várost ujjaépíteni.

Utvonal: 1. Városháza

- elhelyezkedése
- tervezője
- rendeltetése

2. Lenin ut

3. Székesegyház

- építés ideje
- Szent László harma

4. Széchenyi tér

- mi volt régen a rendeltetése

5. Kisfaludy Színház

- építés ideje
- külső falburkolat készítője

Séta értékelése, felmerülő problémák megbeszélése.

XX. Foglalkozás

A háziméh TV- adás

1. Célkitűzés

Mai foglalkozásunkon a TV-adást nézzük, amely egy "szurós" háziállatról szól. Kezdjük máris játékkal az ismereteink bővítését.

2. Jellemző játék

Találd ki, melyik állatot jellemzem.

- Gerinces, testét toll borítja, mellső végtagja szárny és lemezes csőre van. KACSA, LIBA
- Gerinces, madár "kapargáló-lábu" TYUK
- Gerinces emlősállat, husa ízletes, gereznájából prém készíthető. HÁZINYUL
- Gerinces állat, gyapjáért tenyésztik: HÁZIJUK
- Gerinces, magassága 1,5 m, szellemi képességei
 - a szólással ellentétben - igen jók. SZAMÁR
- Kerünk végén kicsi kas,
börre ezer szorgalmas,
sárga bundás
fűrge munkás
épít, viaszipalotát,
mézraktárt magának. MÉHEK és a MÉHKAS

Ma TV-adást nézünk, amely a háziméhek életét mutatja be.

3. A háziméh

Időtartam: 20 perc

Megfigyelési szempont: Kik élnek a méhosaládban?

Hogyan fejlődik a méhecske?

4. TV-adás megbeszélése, ismeretek rögzítése

- Mit szeretne Maci elérni a legkülönbözőbb mód-
szerekkel?
- Milyen a méhosalád élete?
- Hogyan fejlődik a méhecske?
- Milyen következtetésre jutott Maci?

5. Tudod-e?

- A szarvasmarhának két őse volt: az egyik a
vadtulok, a másik az őstulok, már több száz
éve kihalt.

Vadtulok: Indonézia mocsaras vidékein ma is élő
vadtulok a banteng. Ez a szarvasmarha
ázsiai őse. Borjukorában fogságba
ejtve megszelidíthető.

- Ujhelyi Imre állatorvos és tanár, aki a szar-
vasmarha tbc ellen küzdött. Ő állított elő
először olyan oltóanyagokat, amelyek rengeteg
szarvasmarhát mentettek meg a pusztulástól.
- A fiatal szarvasmarha a borju, a him a bika,

nőstény a tehén.

6. Rajzold le a legkedvesebb háziállatodat!

A képből az is kitünjön, hogy miért a kedvenced!

XXI. Foglalkozás

Szellemi vetélkedő

1. Hangulatteremtés

"Amikor én kislány voltam" c. lemezzről

Bródy János: Játsszunk együtt c. dal meghallgatása Halász Judit előadásában.

Szervezés: Szervusztok gyerekek!

Nagy szeretettel köszöntelek benneteket
szellemi vetélkedőnkön.

Négy csapatban máritek össze tudásotokat, ötletességeiteket. A játékhoz jó szórakozást és sok sikert kívánok.

Feladatok:

2. Villámkérdések

- Milyen anyagot találtál a buzában?
- Ki írt verset az Alföldről?
- Mely növényen találtál gyökérgümőt?
- Ki volt a Tisza szabályozója?
- Sorold fel Győr folyóit!
- Melyek a buza rokonai?
- Milyen anyagot tartalmaz a toll, szaru, köröm?
- Ki honosította meg Magyarországon a lucernát és a lóherét?

- Sorold fel az éghajlati öveket!
- Hogyan tették termővé a Kiskunságot?
- Hogy nevezik a him szarvasmarhát?
- Sorolj fel három K-betűvel kezdődő várost az Alföldön!

Értékelés: helyes válasz 1 pont.

3. "Elbujtatott városok".

Elbujtatva városneveket találtak az alábbi levélben.

Keressétek meg és keretezzétek be!

Peti azt tervezi, hogy lesz egy vázlat a tankönyvből, térképpé csinosítva és bejelöli kinek hívják a képeket, és egy levelet is a Szegő Lászlának, aki azt mondta kineveti, ha nyár lesz, mert elmegy őrszemnek egy táborba, januárban úgy sem mehet. Hacsak nem vesz prémes kabátot és bundasátrat.

Értékelés: max.: 7 pont

4. Vezetéknév = foglalkozásnév

Gyűjtsetek olyan vezetéknéveket, amelyek foglalkozást jelentenek! Négy perc áll rendelkezésre, minden helyes megoldásért 1 pontot kaptok.

5. Barangolás a multban

Köpülő

Sütőlapát

Szakajtó

Sarló

A felsorolt tárgyakat ma már nagyon kevesen ismerik.

Feladatotok a következő: rajzoljátok le az eszközöket és írjátok mellé, mire használták régen.

Értékelés: rajz: 2 pont

válasz: 2 pont

max.: 16 pont

6. Találd ki a közmondást!

a./ I I E I Á Á U A U A Á Á

Megfejtés: Ki mint veti ágát, úgy alussza álmát.

b./ O U I Ó Ó

Megfejtés: Sok lud, disznót győr.

c./ S K T K R S Z R K D N M B R J F R K

Megfejtés: Sokat akar a szarka, de nem bírja a farka.

Értékelés: 3 x 2 pont

mas.: 6 pont

7. Szünet

Pihentetőül hallgassátok meg:

RÓNAY GYÖRGY: Mond szeretted az állatokat? c.
versét társatok előadásában.

8. Riporter kerestetik!

A csapatok készítsenek riportot úgy, hogy válasszanak maguk közül egy riportert és egy riport-alanyt, akit meginterjúvolnak.

1. csapat riportalánya képzeletben egy eszkimó
2. csapat riportalánya képzeletben egy hortobágyi csikós
3. csapat riportalánya képzeletben Farkas Bertalan az első magyar űrhajós
4. csapat riportalánya egy idegen égitest lakója.

Felkészülési idő: 3 perc

Értékelés: 1 - 15 pont

9. Találós kérdések

Játék menete: Az egyik csapat kitalál egy találós kérdést, ami növényekkel, állatokkal kapcsolatos, s a második csapatnak meg kell fejtenie. Mindegyik csapat tesz fel kérdést és válaszol is a fejtőrőre.

Értékelés: 2 - 2 pont

10. Összesítés, értékelés, csapatok díjazása

XXII. Foglalkozás

Az Alpok alja

1. Motiváció

Melyik hegységekben találták a régészek ezeket a cserépdarabokat?

Megfejtés: Soproni-hg.

Kőszegi-hg.

2. Mesebeli hegyek

- Milyen verseket tudsz felsorolni, amelyekben hegyek, völgyek, barlangok szerepelnek?
- Hogy szerepelnek ezek a mesékben?
/üveghegy, megérti az emberi szót, kincses-barlang kitárul a varázsszóra, táltos paripa gyémántpatkója szikrát szór rajta./

3. Mikor születtek a hegyek?

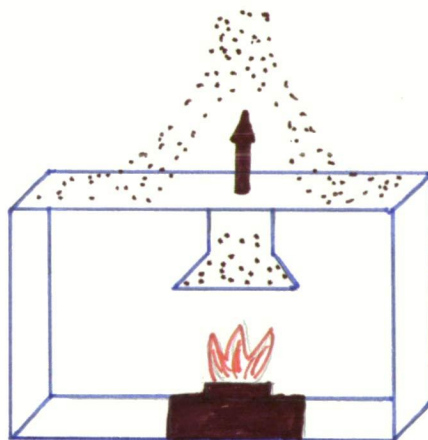
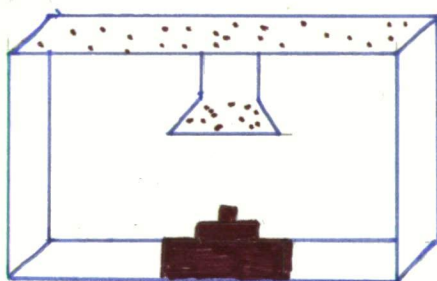
Kényükre-kedvükre csavarogtak a folyók, változtatták medrüket, ahogy a föld mozgásai eltor-

laszolták vagy kedvezőbb, könnyebben járható utat nyitottak számukra. Száguldoztak a szelek is, portengereket ragadtak fel, feltöltötték, s mélyedéseket vagy széles medencéket vájtak, másutt dombokat, hegyeket raktak a porból, a könnyű törmelékből.

A kőszegi, a soproni hegyek idősebbek a madaraknál, a kárpátok hegyei akkor kezdtek felemelkedni, amikor az ősmadarak első szárnycsapásaikat tették, kezdték meghódítani a levegőt. Fölfelé törtek a kárpátok bércei s az Alpok, amikor velük egy időben vulkánok füstöltek Visegrád körül.

4. Vulkán kitörése

Tanítói kísérlet

Vulkán kitörése

Kísérlet menete: a lombikot $1/4$ magasságig ammónium bikromáttal töltjük meg. Itatóst helyezünk az állványra a homokréteget szórunk rá /vékonyan/.

A lombikot addig melegítjük, amíg a reakció első jelei mutatkoznak, majd kioltjuk a lángot! A lombikból vízgőz kíséretében gázok törnek felsziszegő hanggal, és zöldes krómoxiddal homokszemcsék repülnek pár cm-es magasságba. A visszahulló homokszemcsékből miniatűr vulkáni kuphegy képződik.

A vulkán kitörése a valóságban nem teljesen így zajlik le, ez az eszköz csak megközelítően utánozza, a kuphegy is "felépül", csak a "lávaömlés" marad el.

4. Hegyek belseje kincset őriz

A mélybe merült anyagokat alulról a föld melege fűti, felülről pedig a ráboruló hegyek tömege rettenetes súlyával nyomja.

A hegyek belsejében születtek meg a csillogó kristályok, drágakövek, nemesfémek, vas, réz, ólom, stb.

5. Hegyek ellenségei

- Soroljátok fel, milyenek a hegyek ellenségei!
Szél, jégfolyam, gleccser, nap, patak, folyó
- Hogy pusztítják a hegyeket, mesélj róla, mintha te lennél a szél! /nap, folyó/

7. Dus legelők haszna

- Mire hasznosítják a legelőket?

/állattenyésztés-tejtermelés/

Fejtsétek meg az alábbi tej totót!

1. Melyik háziállat tejéből készül a legtöbb tejtermék?

1. juh

x. kecske

(2.) tehén

2. Miért hűtjük a tejtermékeket?

1. jobb ízű legyen

(x.) ne romoljon meg

2. kevesebb legyen a kalóriatartalma

3. Miből készül a sajt?

(1.) tejből

x. savóból

2. tejfölből

4. Honnan származik a camembert sajt?

1. Amerika

(x.) Franciaország

2. Anglia

5. Hány deci egy pohár iskolatej?

1. 1 deci

(x.) 2 deci

2. 2,5 deci

6. Hogy lesz a tejporból tej?

1. főzéssel

☒ viz hozzáadásával

2. melegítéssel

7. Miből készül a vaj?

1. margarin

☒ tejszín

2. zsír

8. Miből van a legtöbb a túóban?

☒ fehérje

2. zsírból

x. szénhidrátból

9. Melyik a legnagyobb sajt?

☒ emmentáli

x. trappista

2. mackó

8. Tervezz plakátot, ami felhívja tanulótársaitok
figyelmét az iskolatejre!

XXIII. Foglalkozás

"Ezer völgy vidéke" és a Mecsek

1. Hangulatteremtés: Merre járunk?

A játékvezető 4 főbb állomásra tagolható utvonalat jellemez, a tanulóknak, - a jellemzés alapján - le kell írniuk az állomáshelyeket.

Értékelés: a padszomszédok kicserélik írólapjaikat, s javítják a megoldást, arra amit a tanító felír a táblára. Az győz, kinek minden névjelölése helyes.

Utvonal:

A Kisalföld fővárosából indulunk déli irányba. A Bakonyt elhagyva híres balatoni fürdővárosba érünk, amely hajógyártásáról híres. Tovább nyugatra haladunk s a kőolajfinomítás hazájába érünk, innét az utunk Baranya megye szénbányászatáról és kesztyűgyártásáról híres városába vezet.

Megérkeztünk.

Megoldás: Győr - Balatonfüred - Zalaegerszeg

- Pécs

2. Célkitűzés:

A játékunkból máris megtudtátok, hogy ma merre visz bennünket a gőzös: zalai tájakba és a Mecsekbe.

3. Utazás Göcsejbe

Zala megyének nyugati részén terül el, a dombos, erdős tagolt felszínű Göcsej. Az itt lakó nép rossz utjai miatt magára utalva élt: butorait szerszámaikat maga készítette, házat családjával együtt építette fel.

A kőolaj termelés megindítása nagy mértékben megváltoztatta a környéken élők életmódját. 1968-ban falumzeumot létesítettek, hogy az eltűnő épületeket, szerszámokat használati tárgyakat megőrizték az utókor számára.

Episzkóp: képek bemutatása Göcseji Falumuseum c. anyagból.

4. Göcsej és a kőolaj /előzetes tanulói felkészülés alapján/

Nézz körül! 224 old.

5. Diafilm: Pécs

A film bemutatja Pécs régi és modern arculatát, műemlékeit ipari- és kulturális létesítményeit.

6. A Mecsek és a Villányi-hegység!

Kutassátok fel csoportonként!

a./ csoport: Milyen növényritkaságok vannak a
Mecsekben?

b./ csoport: Miről híres Mohács?

c./ csoport: Energiaforrások; barlangok Baranyában.

Ajánlott irodalom: Új Magyar Lexikon, Nézz körül!

Ezerszínű Magyarország

Magyarország

Beszámolás az olvasottakról.

7. A kőszén- és kőolajkészletek jövője.

Nézz körül! 123 old.

Sokat hallottál arról TV-ben, rádióban, hogy
csökken a világon az energiakészlet. Ha minden
fűtőanyagból kifogyunk nem fűthetünk nem lesz
villanyáram, erő. Egyáltalán semmi sem lesz. El-
képzelni is rémes, ugye? A fűtőanyagokból még nem
fogytunk ki ugyan, de mindenesetre kevesebb van
belőlük, pedig egyre több embernek, egyre több
energiára van szüksége.

8. Rajzpályázat: plakátverseny

Címe: Gazdálkodj okosan az energiával!

Mint a pályázat címe is mondja buzdítsátok tár-
saitokat, felnőtteket rajzaitokkal az energiata-
karékosságra.

Értékelés: figyelemfelhívó jelleg

ötletesség és kivitelezés

XXIV. Foglalkozás

Utazzunk a Balatonra!

1. Hangulatteremtés

Fejtsétek meg a rejtvényt s megtudjátok képzeletben hova zakatol velünk a vonat

Rejtvény:

BETAKAR	Befed
KALAPÁL	Kopácsol
HALASTÓ	Ilyen tó is van
HAVAZÁS	Hóesés
OKTATÁS	Tanítás
ROKONOK	Hozzátartozók
KOMBÁJN	Aratógép

2. Hallgassatok meg egy badacsonytomaji népmondát a Balaton keletkezéséről /tanulói bemutatás/
Tüskés Tíbor: Szülőföldünk a Dunántul 68 oldal

3. Nyári élményeim

Meséljétek el, milyen volt nyáron a Balaton?

Milyen sportot űztél a vízben? Mi volt a legkedvesebb élményed?

4. Hajókikötők

Egészítsétek ki a betűket s megtudjátok hol van

hajókikötő az északi és a déli parton

északi part	déli part
B.....K....E	S..F.K
B.....A....I	F...O.
A...Ö.S	B.L.T..L...E
Cs...K	B.L.T..B.GL..
B.....F...B	B.L.T..S..P.S
T...Ny	
T.....R.V	
Z...K.	
R..F...P	
B...Cs...	
Sz...L.G.T	
K.Sz...LY	

5. A Balaton növény- és állatvilága

Nagyon sokféle növény él a Balatonban. A legfeltűnőbb vizinövények: hinár, békalencse, sulyom, békatutaj.

Képek: Kisművelőhatározó

Nádasban: nád, sás, gyékény, káka.

Fejtsétek meg a találókérdésemet:

Sárga berek sárga alkony,
sárga virág nyit a parton,

s mintha pletykás tündér volna,

hirül adja: itt a gólya

/Gólyahír/

A Balatonban 40 féle hal él, vannak köztük "békések" és "harciasak". Szerencsére a "harciasak" nem az embert bántják, hanem a kisebb halakat. Soroljatok fel "békés" vagyis növényevő halakat a Buvár sorozat: Halak o. könyvből: ponty, keszeg, angolna, szélhajtóküsz.

Soroljatok fel ragadozó halakat: fogas, harca, osuka. A Balaton növény-és állatvilágát védeni kell a kipusztulástól. A Kis-Balaton mocsárvilága természetvédelmi terület, mely egykor a tóhoz tartozott, azonban a Zala folyó iszapos hordalékával feltöltötte s így elmocsarasodott.

A Kis-Balaton ma a vízimadarak népes fészkelőhelye. Egyre többet hallotok arról, hogy pusztul szennyeződik a "magyar tenger".

Ti hogyan segíthettek a megmentésében?

6. Mit tudsz a Balatonról?

Mi tart tovább?

a zivatar 1

a vihar (2)

Mi jelzi a közelebbi veszélyt?

sárga rakéta 3

piros rakéta (4)

Hol telelnek a hajók?	Balatonfüreden	5
	Siófokon	6
	Keszthelyen	7
Melyik ifjúsági regényben szerepel a Kis-Balaton?	Téli berek	8
	Kincskereső Kisködmön	9
Milyen hosszú a Balaton?	17 km	10
	77 km	11
	170 km	12
Mekkora a területe?	600 m ²	13
	600 km ²	14
Melyik hal ragadozó?	ponty	15
	fogas	16

Akkor jók a válaszaid, ha az alábbi számokat
karikáztad be: 2, 4, 5, 8, 11, 14, 16.

7. Népdalgyűjtés:

Nagyon sok népdal szól a Balatonról.

Gyűjtsünk össze néhányat és énekeljük el őket.

Széles a Balaton vize

Ó, mely sok hal

Széles a Balaton, azért ringatózik

Áll a hajó a Balaton vizében

XXV. Foglalkozás

Utazzunk a Dunántúli tájakon!

Szellemi vetélkedő

Játékvezető: a szellemi vetélkedőnk során bebarangoljuk Dunántul tájait képzeletben s a térkép segítségével eljuthattok oda, ahol eddig még nem jártatok.

Énekeljük el közösen a kedves uttörődalt!

Bejárjuk menszi csucok sűrű erdejét ...

Kezdődjék a vetélkedő!

1. Kincses totó

A térkép segíti munkádat!

1. Aranylelőhely

- ①. Reosk
- 2. Istenmezeje
- x. Felsőcsatár

3. Ezüstlelőhely

- ①. Gyöngyösesorosi
- 2. Budaörs
- x. Reosk

5. Vas-lelőhely

- 1. Komló
- ②. Rudabánya
- x. Tokaj

2. Bauxitlelőhely

- ①. Iharkút
- 2. Berend
- x. Mohács

4. Feketeszén

- 1. Kaposvár
- ②. Pécs
- x. Tatabánya

6. Kőolaj

- 1. Komló
- 2. Ajka
- ③. Algyő

Idő 3 perc, Pontszám: 6 x 2 pont

2. Füllentő

Hányszor és mit füllentett "Hári János"?

Huzd alá hol a hiba, mit füllentett!

Kirándulunk a Dunántul legmagasabb hegycsúcsára az Irottkőre, ami 1015 m magas.

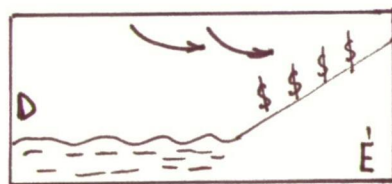
Jó időnk volt, a meleg északi szélben meg sem rezdültek a fák levelei. Egy gyönyörű, lassan folydogáló tóhoz érkeztünk a Balatonhoz. Letáboroztunk annak bal partján és gyönyörködtünk a síkságban.

Idő: 3 perc

Pontszám: hibák felismeréséért egy-egy

3. Válaszolj! Mire emlékeztetnek az alábbi rajzok!

a./

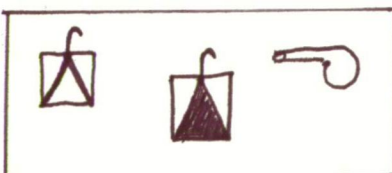
- szőlőtermesztés
- Balaton
- a déli lejtő gyorsabban melegszik fel

b./

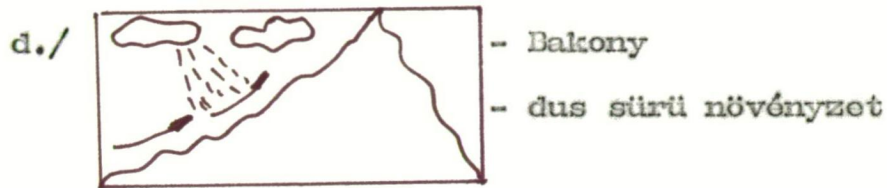

- Dunántuli-középhegység
- alumínium kohászat

c./

- Zalai-dombság
- Zalaegerszeg

Idő: 4 perc

Maximális pontszám: 8 pont

4. Vidám fejtörő

Rejtett személyneveket találsz a rejtvényben

A kacsa bal lábára sántít. Megfejtés: Csaba

Pali barátjával játszik. Megfejtés: Lila

A nyunga birka fürge. Megfejtés: Gabi

Ima lacipecsenyét evett. Megfejtés: malac

Pontszám: 4 pont

5. Keresztrejtvény

Négy olyan helységnevet rejtettünk el, amelyek a Dunántúlon találhatók. Melyek ezek?

Vizszintes:

A./1/ Számnév

A./2/ Dunántúli falu, itt született Kisfaludy K.

A./1/ Hírszerző

B./2/ Ételnek van

B./3/ Ollós állat

C./1/ Női név becézve

C./2/ Behegedt seb

C./3/	Három németül
D./1/	I.S.T.
D./2/	Megőrzött ajándék is ez
D./3/	Majdnem kell
E./1/	Dunántúli város
F./1/	Becézett fiu név
F./2/	...Sámuel
F./3/	Kiemelte egynemű betűi
G./1/	O.É.T.
G./2/	A folyó a Szovjetunióban
G./3/	A.T.N.
H./1/	Talál
H./2/	Három oroszul
H./3/	Nem tegnapi
I./1/	Autótanintézet
I./2/	A hatalomban van

Függőleges:

1. Póni
2. Régi aratóeszköz része
- 3./1/ Hónap része
- 3./2/ Taszit
- 3./3/ Indiában és Gruzziában termesztik
- 4./1/ Vonatkozó névmás

4./2/	Ritka női név	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
4./3/	Mély női hang	A H A T T E T
5./1/	Személynévmás	B K E M I Z E R Á K
5./2/	V.M.B.	C K A T I V A R D R E I
5./3/	Férfinév becézve	D I S T E N L É K E L L
6.	Dunántúli falu	E S Z O M B A T H E L Y
7./1/	Személynévmás	F L A L I A B A I E E E
7./2/	Füves terület	G Ö E T A N É V A A T N
7./3/	...tika /repüléstan/	H L E L T R I M A I
8./1/	Nem rég kapott városi rangot Budapest szomszédja	I A T I A T A
8./2/	Központi Hitelintézet	
8./3/	M T A betűi keverve	
9./1/	Kopasz	
9./2/	Azonos magánhangzók	
9./3/	Azonos magánhangzók	
10.	... magát /feltűnően viselkedik/	
11.	Nem olyan	

6. Idegenvezető vagy!

Tíz perc alatt fel kell készülni a csapatoknak az alábbi témákból /ugy húzzák ki a témákat/

1. Bakony
2. Balaton
3. Zalai-dombság a Mecsekkel

4. Alpok-alja

A beszámoló ideje 2 - 3 perc

Az alábbi könyvek segítik munkátokat:

Magyarország

Képes földrajz sorozat

Panoráma utikönyv: Magyarország

Értékelés: 1 - 10 pont

7. Készíts plakátot!

Az IBUSZ turista utat szervez Győrbe. Készítetek ehhez az utazáshoz plakátot! A zsűri az értékelésnél figyelembe veszi, hogy mennyire ötletes, figyelemfelhívó a munkátok.

Idő: 4 perc

Pontszám: 1 - 5.

8. Melyik tájegységről olvasok részletet

1 csapat: Vonatunk szűk völgyben kanyarog,

balra irdatlan mészkősziklák törnek a magasba. A Cuha-patak völgyében járunk. Szakadékok mellett völgyhídon, alaguton haladunk tovább.

2 csapat: Szénbányászokkal ellentétben ők a föld felett dolgoznak. 30-40 méteres furó-

tornyot építenek s ez a furó még a legkeményebb közetrétegen is áthatol. Nem könnyű munka, sokszor hónapokig is eltart, míg kibuggyan a sűrű színű folyadék, az "égő arany"

Megfejtés: Zalai dombság

3 csapat: Felszine épp olyan sok, mint az Alföldé.

Két nagy szigete van, vízhálózata sűrű.

Állóvize a nádasokkal borított Fertő-tó

Megfejtés: Kisalföld

4 csapat: Északon hegyek szegélyezik, déli part-

vidéke alacsony. Lapos öblök nádasokkal

szegélyezett partok előtt vezet az út.

Vulkánikus hegyek csoportja bukkan elő,

melyet vulkánikus közet borít./Balaton/

Pontszám: 5 pont

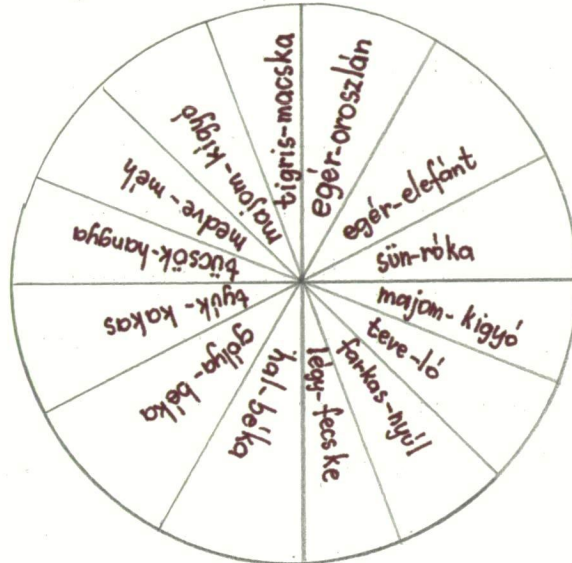
9. A zsüri értékeléséig játsszunk egyet!

Kell hozzá humorérzék, mesélőkedv, képzelőerő.

A kipörgetett állatokat meg kell személyesíteni,

egy kis párbeszédet kell közöttük rögtönözni,

lehetőleg minél mulatságosabbat.

10. Értékelés

XXVI. Foglalkozás

Utazás az Északi-középhegységben

1. Hangulatteremtés

Kodály Zoltán: Mátrai képek /részlet/

Kodály nagyszabású kórusművét 1931-ben mutatták be, amelyben mátrai, népi dallamokat dolgozott fel, s szerkesztette szoros egységgé.

Dalok: Vidróczi ballada

Két tyukom tavali

2. Az Északi-hegyvidék

Soroljátok fel a hegyvidék öt tagját!

Mi jut eszedbe róla?

Mátra: Kékes 1015 m.

Miskolc: gépgyártás, vaskohászat, acélgyártás központja.

Borsodi-medence: vegyipar, iparvidék

Eger: Egri vár, török elleni harc

Aggtelek: cseppkő-barlang

3. A bükki ősember nyomában

A barlangi medve évezredekkel ezelőtt kipusztult az egész világon. A Bükk barlangjaiban hatalmas mennyiségben találtak mamut és orrszarvu, barlangi-

medve osontot. Ezekkel az állatokkal élt egy korban a bükki ősemlék. Szerszámaikat a képek mutatják.

Episzkóp: Szülőföldünk Magyarország 11 oldal.

4. Felvidéki szólások, közmondások

Magyarázzátok meg az alábbi szólásokat, közmondásokat!

A hazug csak akkor mond igazat, amikor azt mondja hazudok.

Nem mind diák, akinek tintás az ujja.

Negyvenéves lánnyal az ördög se táncol már.

5. Hogyan keletkezik a cseppkő?

Nézz körül! c. könyv 45 oldal /Előzetes felkészülés alapján/

Diafilm? az Aggteleki Cseppkő-barlang

Nagyon sok író, költő színes képzelettel beszél el a barlang keletkezéséről. Találjátok ki ti is valami érdekes történetet, amely az aggteleki cseppkő-barlang eredetéről szól!

6. Egérrágta szöveg

Egy levelet találtam a padláson, de sajnos az egerek már megdézsmálták. Segítsetek nekem,

egészségetek ki azt a részt, amit megrágtak az egerek!

Térképet használjatok!

A Bükk háta mögött a /Sajó/ völgyétől északra alacsony /Mésző hegység/ terül el. Az /Aggteleki/ csopkő-barlang 22 km hosszú. Ha az aggteleki hegységből tovább megyünk kelet felé, és átkelünk a kis /Hernád/ folyón ismét hegyvidékre érünk /Zempléni hegység/ a neve.

A hegység legmagasabb pontja /Nagy-Milic/ 896 m magas.

Értékelés: helyes válaszok térképen történő megmutatása.

7. Ország-város játék

A tanító mondja a betűket, a tanulók pedig kitöltik a táblázatot 2 perc alatt.

Egy tanuló felolvassa a válaszait, ha egyformát irtak kihúzzák. Minden helyes megoldás egy pontot ér.

ORSZÁG	VÁROS	FOLYÓ	IPAR	NÖVÉNY	ÁLLAT
B. Bulgária	Bpest	Berettyó	bőr	bab	bivaly
D. Dánia	Debrecen	Duna	-	dió	dámvad
M. Magyar	Miskolc	Mura	malom	murok	medve

XXVII. Foglalkozás

Hazánk szíve: Budapest

1. Célkitűzés: Ma képzeletben Budapestre utazunk!

Énekeljük el a Megy a Zsuzsi vonat c. dalt.

2. Térképolvasási gyakorlat

Milyen nagyobb városokat érintettünk? Sorold fel!

Nézd meg a térképen milyen távolságra van Budapest Győrtől!

3. Budapest története

Hazánk fővárosa :Budapest

Kétezer évvel ezelőtt a kelta származásu eravisz-kusok éltek ezen a földön. Városukat meghódították a rómaiak, betörték ide az avarok, gyűjtogattak a hunok végig száguldott a Duna téli jegén a nyilazó tatár, ostromolta és megszállta ezt a várost a török, befészkelődött ide az osztrák, harcolt itt mindenféle zsoldos, mindenféle nép. S ez a viharverte föld, vihartépte város be gyönyörű. És most induljunk el a régi s az új köveken a múltba és a jelenbe, a halottak és az élők közé!

Beszélj nekünk, mesélj nekünk kedves öreg
Budapest!

Ezernyi hang, ezernyi hangulat játszik velünk,
kápráztat el Budapest irodalmában. Budapestről
minden nagy írónk, költőnk elmondta, vagy el-
suttogta szerelmes vallomását. Petőfi: "Az an-
gyaloknál boldogabb" ha Pest utcáin kóborolhat:

Hiába, Pest csak Pest, tagadhatatlan!
S én Pestnek mindig jó barátja voltam
És ahol csak kell hát pártját fogom,
volt itt nekem sok kellemes napom.
Kiválth az utcán kóborolhatok:
az angyaloknál boldogabb vagyok.

Dia: Budapest

4. Régi Pest - Buda

Milyen lehetett a régi főváros?

Milyen elbeszéléseket meséket olvastál erről az
időről?

Három vidéki várost egyesített 1873-ban az új
egységes közigazgatás. A városban a házak nagy
része földszintes volt, az utcák kövezetlenek.

/1 kép/

A századfordulón pedig itt állt egymillió nagyváros közműekkel, kövezett utcákkal, villamos-hálózattal, öt hiddal, csatornázással, vezetékes vízzel, élénk forgalommal, fejlett iparral: Európa korszerű nagyvárosainak egyike /2/. Ezeknek a képeknek a krónikása: Klösz György, a maga fotóival.

Képek: Budapest Anno

Fényképfelvételek műteremben és házon kívül

1. kép: Az egykori Tabán Gellért hegyi lejtőin. 1890. körül
2. kép: Lóvasút
3. kép: A budai királyi palota a századvégi átépítés előtt.
4. kép: Fogaskerekű vasút 1900.
5. kép: Udvar a Dala utca sarkán
6. kép: Régi rövidáru kereskedés
7. kép: Szépművészeti Múzeum
8. kép: Városliget 1900-ban

5. Idegenvezető vagy!

Készüljön fel a három csapat az alábbi témák közül az egyikből!

- a./ Nemzeti Múzeum
- b./ Parlament
- c./ Duna és hidjai

Miután választottatok, az alábbi könyvekben bő-
sleges anyagot találtok a felkészüléshez: Édes
házánk; Budapest utikönyv; Világ és az ember;
Hazánk szíve Budapest; Magyarország utikönyv.
Felkészülési idő: 10 perc

Értékelés szempontjai: - élményszerűség,
- lényegkiemelés

6. Tablókészítés

Előzetes gyűjtőmunka alapján a tanulók Budapest-
ről, nevezetességeiről képeket hoznak s ezeket
Budapest térképén elhelyezve faliújságnak készít-
jük el közösen.

7. Budapest mesemondója

Hazánk szíve Budapest c. könyv 79 oldal
/tanulói bemutatás/

Ki volt Budapest mesemondója?

Mi mindent tudott Budapestről?

Hogyan magyarázta az alábbi neveket?

Pontykő utca, Békességes utca, Balta köz,

Beckó utca

8. Könyvajánlás:

Sok érdekes történetet, történelmi eseményt

tudhattok meg Budapestről, ha el-
olvassátok az általam ajánlott köny-
veket:

Ezerszínű Magyarország

Hazánk szíve Budapest

Magyarország /képesföldrajz/

XXVIII. Foglalkozás

Muzeumlátogatás: Xantus János muzeum

1. A mai célsétánkon ellátogatunk a Xantus János muzeumba.

Muzeum épületének bemutatása /tanító/

Az egyemeletes barokk épület szabálytalan négyszög alaprajzu tömb, legkeskenyebb oldalával a Széchenyi térre néz. A muzeum díszes kapujának kőkerete előrenyulik s tartja az erkélyt, amelynek sarkain két rokokó váza áll. Muzeumként 1949-ben kezdte meg működését. 1959-ben Xantus Jánosnak, a Győrött diákoskodó világutazónak és gyűjtőnek a nevét vette fel.

A muzeum kiállításai az egész emeletet elfoglalják.

Körsétával végigjárhatjuk.

Megfigyelési szempontok:

- Milyen ősemberkori szerszámokat láttok?
- Hol találták a leleteket?
- Milyen gépeket láttok?

2. 1. terem: Győr és környékének őskorát szemléltetik a leletek: kő-és rézszerszámok,

bronzkori kerámiák, vaskori jellegzetes harci fegyverek, bronz és üvegékszerek.

2. terem: leletek Győr és Árpás területéről származnak. Mindennapi használat számos tárgya, ékszerek, illatszeres üvegek, vallási élettel kapcsolatos szobrok a tanúi az egykori virágzó életnek.

3. terem: Népvándorlás korából származó emléktárgy. Az anyag nagy része a győri avar temetőből származik.

4. terem: Az Árpád-kort és a 14. századot ritka sírleletek, mezőgazdasági szerszámok és értékes oklevelek szemléltetik.

5. terem: Török időből származó gazdag emléktárgy: "győri vaskakas", a török idők jelvénye.

6. terem: Győr 17.sz. fejlődését, az ipari és a kereskedelem fellendülését érzékeltetik a kiállított tárgyak.

7. terem: Ez a terem a barokk és a reformkori Győrt idézi. Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc gazdag anyagában páratlan értékek is vannak: nemzetőrök zászlója, Kossuth-levél.

8. terem: Az 1850-től 1945-ig terjedő idővel foglalkozik a kiállítás. Ipartörténeti emlékek.
9. terem: Ipartörténeti és népművészeti termékek.
10. terem: Szigetközi halászok és aranyászok eszközeit mutatja be.
11. terem: Az első világháború katonai felszerelése, 1919-es Tanácsköztársaság dokumentumai.
12. terem: Főuri díszmagyar, testőrezredesi egyenruhák.
13. terem: Horthy-korszak emlékei, rendőrségi és fegyverruhák.
14. terem: II. világháború története, földosztás eszközei, iratai.
15. terem: Győr, mint iparváros.
16. terem: /Pince/ Antik oszerépkályha kiállítás.
3. Látottak megbeszélése, felmerülő kérdésekre válaszadás.
4. Játék a muzeumban. Őshazából jöttünk.
- A játék a magyar őshazában élt elődeink és a vándorló magyarok különféle foglalkozásait, mester-

ségeit eleveníti meg. Ugyan úgy játsszunk, mint az, "amerikából jöttünk" c. játékot. "Őshazából jöttünk mesterségünk címere: á, v."

Ezután pantomimmal eljátszák a mesterséget, amely jelen esetben állatokra vadászni!

Eljátszható mesterségek: foglalkozások:

halászat,

vadászat,

gyűjtőgetés,

pásztorkodás,

állattenyésztés.

XXIX. Foglalkozás

Gépek régen és ma

1. Motiváció, célkitűzés

Fejtsétek meg találós kérdéseimet s megtudjátok,
hogyan ma melyik "birodalomba" visz az utunk.

Nem etetik zabbal
nem hajtják ostorral
mégis, ha szánt,
négy ekével jár.

traktor

Erdőn terem, vízben jár
embert hord a padlóján
Mi az?

hajó

Ketten egyszerre indulnak
egyik éppen úgy szalad, mint a másik
mégse érik utol egymást
Mi az?

kerékpár

2. Milyen eszközöket használt az űsember?

Rajzoljatok két rubrikát!

Az egyik címe: IGEN, a másiké NEM.

Tárgyak nevét diktálom s aszerint kell egyik vagy másik rubrikába írni, hogy az illető tárgyat az űsember használta-e /IGEN/ vagy nem /NEM/.

Játékvezető:	IGEN	NEM
görgő, fakerék	faeke	bronzdárda
bronzdárda, faeke	szakóca	fakerék
vasélű eke, szőtt vászon	szőtt vászon	vasélű eke
hajó, repülőgép	emelőrud	görgő
emelőrud,	tűz, furó	hajó
dárdaverő, vaseszterga	cserépfazék	repülőgép
vashorog, cserépfazék	dárdaverő	vaseszterga
tűzfuró, szakóca		vashorog

Játék értékelése.

3. Deltáska: Repül a repül a... repülő!

Megfigyelési szempont: Milyen közlekedési eszközöket mutatnak a filmon?

Beszámolás a látottakról.

Milyen közlekedési eszközökkel ismertett meg benneteket a film? /légi/

Meséljétek el Dédalosz és Ikarosz rövid történetét!

Hogyan repültek először? /gázzal, vagy levegővel töltött léggömbökkel/

Mikor? /200 éve/

100 évvel ezelőtt mivel kezdtek kísérletezni? /szárnyas repülőgéppel/

Mi a véleményed arról, ma miért életfontosságú eszköz a repülőgép?

Sorold fel, milyen repüléssel kapcsolatos sportokat láttatok!

4. Rajzoljátok le milyennek képzelitek el a jövő járműveit, a jövő közlekedését!

A sikeres munkából kiállítást rendezünk!

5. Dolgozni kezd a tűz

Kezdetben az emberek szórakoztató gépeket szerkesztettek: zenélődobozt, muzsikáló babát.

Idővel megtanulták, hogy a gépi szerkezetek egymáshoz kapcsolásával mindenféle mozgás elérhető s ekkor gondoltak olyan gép megszerkesztésére,

amellyel hasznos munkát is lehet végezni.

Először fonógépeket, majd később szövőgépet is feltalálták. A feltalálók azon törték a fejüket, hogyan lehetne nagyobb erővel hajtani a gépeket? S végül feltalálták "a tüzgépeket" vagyis a gőzgépeket.

A gőzgép nem egy ember találmánya.

A gőzgép megszületésével az iparban forradalom zajlott le. Az első gépeket a munkások még összerombolták, mert attól féltek, hogy elveszi tőlük a munkát. Aztán megtanulták, hogy a gépek megkönnyítik életüket!

XXX. Foglalkozás

Az Őskori ember

1. Mai foglalkozásunkon ismerkedjünk meg mélyebben az Ős emberek életével!

Mesélj a képről! Hogyan élhettek az Ős emberek?

Episzkóp: A világ és az ember 310 p.

2. A piros virág

Az Ősi idők embere sokféleképpen alakította a fát. Amikor a száraz faágakat csiszolta, a két fadarabot úgy huzogatta egymáson, hogy fatörmélék keletkezett, amely füstölőgni kezdett, izzásba jött s amikor ráfujt lángra lobbant. Így lett a tüzfűrész, a tüzgyalu, a tüzfuró a tüzgyártás első eszköze.

Szemléltetés fáliával:

3. Az Őskor embere

Kétpercenként mondok egy meghatározást s próbáljátok meg minél több tárgyat lerajzolni, amely

a meghatározáshoz kapcsolódik. Nevüket is írjátok mellé.

A legtöbbet rajzoló gyerek felolvassa a rajzolt tárgyak nevét s aki ugyanazt rajzolta az zárójelbe teszi a magáét. Az győz, akinek több tárgya marad zárójel nélkül.

Milyen eszközöket használt az ősember?

- tárgy neve:

szakóca, pattintott kő, ökölkő, ár, tü, fésű, íj, nyíl, szigony.

Milyen csonttárgyakat használt?

Milyen eszközöket használt táplálékszerzésre:

4. Magyarázd el társaidnak!

Mi különbözteti meg leginkább az embert az állatoktól!

Miért lett könnyebb az emberek élete a földművelés és az állattenyésztés megtanulása után!

Miért hitt az ősember a varázslatokban?

5. Ősemberek

Ősembereknek 100 - 400 ezer évvel ezelőtt élt, nagy agytérfogatu, erős homlokcsontu előreugró arcu, kihalt embert értjük, aki jellegzetes

kőeszközöket készített vadászott, tüzet rakott
s benépesítette Euróziát és Afrikát.

1. Neander-völgyi ősember

Kőbányászás során fedezték fel 1856-ban s
lelőhelyéről kapta a nevét.

Episzkóp: Emberelődök /buvár zsebkönyv/

XXI. tábla

XXII. tábla

2. Suba-lyuk ősembere

Magyarországról három ősemberi lelet kerül
elő. Suba-lyukból, Csákvári-barlangból,
Remete-barlangból. 1932-ben találták meg a
kutatók a Bükk barlangjában, s később 1938-
ban még egy nőt és három éves gyermek csont-
maradványai kerültek elő.

Az ősember mellett számos kőeszközt is talál-
tak.

Kép: XXIII. tábla.

6. Készíts "interjút" az ősemberrel!

Időgépen utazzon vissza az őskorba a riporter
s beszélgessen az ősemberrel életéről, család-

járól, gyerekeiről.

Szereplők önként jelentkezzenek.

XXXI. Foglalkozás

Művészet és művészek

1. Rejtvényfejtés

Fejtsétek meg a rejtvényemet s megtudjátok mely ismereteiteket bővitjük a mai órán akkor, ha ügyesen dolgoztok.

M A N D A R I N	Déligyümölcs;
T Ű Z O L T Ó K	Tűzet oltják
N Ö V É N Y E K	Élőlények
K E R É K P Á R	Kétkerekű jármű
O L V A S G A T	Nem tanul, csak ...
N Y U G S Z I K	"Elvan"
N O V E M B E R	Őszi hónapunk
N O S Z O G A T	Buzdít

2. Kötetlen beszélgetés

Kit tartotok művésznek?

Mit jelent számotokra ez a szó? művészet?

Milyen híres művészeket ismertek?

Milyen művészeti ágakat ismertek? Soroljátok fel!

3. Játék a művészettel

Írjátok fel egy papírra a művészeti ágakat!

Személyek nevét mondom, s írjátok a megfelelő

helyre, melyik területen dolgozott!

<u>Irodalom</u>	<u>Képzőművészet</u>	<u>Zene</u>	<u>Építészet</u>
József Attila	Borsos Miklós	Bartók B.	Clark Ádám
Móra Ferenc	Munkácsi Mihály	Kodály Z.	Ybl Miklós
Illyés Gyula		Liszt F.	
Ady Endre		Erkel F.	

Iparművészet

Elérhető pontszám: 13

Kovács Margit

4. Művészeti ágak bemutatása példával

Irodalom: József Attila Mama c. verse

Képzőművészet: Paál László: Fasor

Borsos Miklós: Plakett

Zene: Erkel: Bánk bán /részlet/

Építészet: Ybl Miklós

Clark Ádám: Lánchíd

Iparművészet: Kovács Margit: Fésülködő dáma

5. Tudósok és találmányaik

Tudósok nevét diktálom s írjátok le azt, amit
feltaláltak!

Olvasásórán nagyon sokról tanultál!

Watt	gőzgép
Irinyi János	gyufa
Jedlik Ányos	áramfejlesztő villanymotor
Benjamin Franklin	villámhárító
Lomonoszov	villámhárító
Siemens	áramfejlesztő villanymotor
Edison	villanytelep
Karl Benz	benzinnel működő motor
Bell	telefon
Puskás Tivadar	telefonközpont
Marcóni	vezeték nélküli táviró
Eötvös Lóránd	Eötvös inga

Elérhető pontszám: 14 pont

Két verseny értékelése.

6. Dia: Hires festmények diapozitívban

7. Népművészet

A fafaragók, szövők, fazekasok, himzők, bőrdíszművesek szép munkái a népművészet körébe tartoznak.

Magyar népművészet c. diafilm megtekintése,
megbeszélése.

Milyen népköltészeti alkotásokról tanultatok?

Népdal: Énekeljük el közösen: Szegény legéncs
c. népdalt!

Népmese: tanuló előzetes felkészülése alapján
adja elő szabadon.

Népmonda: Gyűjtsetek népmondákat!

Beckó vára, Csörsz árka,

Boldogkővár tündérei

Népszokás: A földre esett kenyeret meg kell fujni

Kenyér héját is meg kell enni.

Husvétolás. Lucázás.

Népi játék tanulása

Álljatok sorba! Kiválasztunk egy tanulót s fél
lábbon körülugrálva benneteket így énekel.

Pám, pám, pámpám

Tüzes a pipám.

Amikor a sor elejére ér így szól:

Gyere elő te szép leány!

Erre a felszólításra a leghátul álló leánynak
elő kell jönnie.

Mit ettél ma?

- Sós kenyeret,

Mit ittál!

- Hideg vizet.

Minn állsz?

- Cserépen.

Minn lebegsz?

- Levélen.

Nézz az égre!

- Nem nézek,

Köpj a földre!

- Nem köpök.

A felelőnek nem szabad a párbeszéd közben elnevetnie magát. Ha sikerül visszatartania a nevetést, akkor azt mondta a "főllábu":
"Angyal vagy" Ha elneveti magát "Ördög!" az angyalok jobbra, az ördögök balra állnak.

8. Tervezz népművészeti motívumokat s rajzold is le!

Számolj be arról, hogy mit díszítenél vele!

XXXII. Foglalkozás

Deltácska: A nagyvárosi közlekedés

1. Célkitűzés, motiváció

Ma a közlekedési eszközök történetének megismerése és még sok más érdekes feladat vár rátok.

Illyés Gyula: Mozdony

S- sz, beh

sok súly!

Meg se

mozdul!

Friss szenet, ha

bekapok

messze

messze

szaladok

szaladok...

2. Deltácska c. tévéadás megtekintése

A nagyvárosi közlekedés

Idő: 20 perc

Látottak megbeszélése.

Hogyan fejlődött a közlekedés?

Milyen volt a századfordulón a nagyvárosok közlekedése?

Mi a megoldás a zsúfoltság megszüntetésére?

Mi a véleményed ezzel kapcsolatban?

A film is felhívta a figyelmet a biztonságos közlekedésre.

Töltsétek ki az alábbi tesztet, s megtudjátok, hogy mennyire vagytok jártasak a balesetmentes közlekedésben!

1. Húzd alá a helyes választ!

Utkereszteződésben nem kelhetek át az uton

Autópályán gyalogos nem mehet

A forgalmat a váltóór irányítja

2	
---	--

2. Mi a jelzótábla pontos neve? Karikázd be az előtte álló betűt!

a./ Állj, elsőbbségadás kötelező!

b./ Megállni tilos!

c./ Elsőbbségadás kötelező!

- a./ Megállni tilos!
b./ Várakozni tilos!
c./ Minden jármű forgalma mindkét irányban
tilos!

6	
---	--

3. Kösöd össze a jelzőtáblákat a nekik megfelelő
jelekkel!

főutvonal

Behajtani tilos!

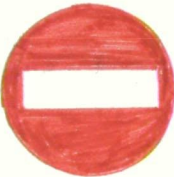
egyirányu utca

előírt haladási irány

egyirányu utca

Minden jármű forgalma

mindkét irányból tilos

elsőbbségadás

Veszélyes utkanyarulat

kötelező!

balra majd jobbra

8	
---	--

Értékelés: jutalom kressz jelvény

4. Tájékozódás a menetrendben /csoportmunka/

- A. csoport: Keressétek ki, mennyi idő alatt értek Győrből - Budapestre vonatattal!
- B. csoport: Mennyi a távolság Fonyód és Tihany között!
- C. csoport: Győrből Sopronba autóbusszal mennyi idő alatt értek oda?

Versenyezzetek!

Önállóan is találhattok ki feladatokat s adjátok fel a másik csapatnak!

- 5. Tamás György: Az autó történetéből /részlet/
22 p.

Nyári vakáció: rádióhallgató és tévénéző gyerekek számára.

- 6. Játék: választhattok az alábbi játékok közül
 - a./ autókártya
 - b./ autóverseny /társasjáték/

XXXIII. Foglalkozás

Akadályverseny

Barangolás a növény- és állatvilágban

Szervezés: A csapatok a faliujságról értesültek az akadályverseny időpontjáról, helyéről s az előzetes feladatról, a menetlevél - készítéséről.

Kedves Pajtások!

Szeretettel köszöntöm a csapatokat a mai akadályversenyünkön. Összemérhetitek tudásotokat, ügyességeket, játékos kedveteket.

A játékhoz sok sikert és jó szórakozást kívánok. Most pedig induljanak el a csapatok a kijelölt akadálypályán portyázni!

1. Állomás

Fejtsétek meg az alábbi találós kérdéseket!

Gondolkodási idő kérdésenként 1/2 perc

Minden csapat 4 kérdést kap.

- Tavasszal kap levelet, ősszel küld csak választ

De nem egyet, nem is kettőt, hanem sok-sok százat

FA

- Picike pocakos legány, kemény kis kalap
a fején,
Kalapja marad a helyén, s kipottyan belőle
szegény

MAKK

- Selymes, szőke hajjal pólyában születik,
s pólyában is marad, egészen szüretig

KUKORICA

- Szalad láb nélkül, mindent elnyel torok
nélkül

Ágya van, de nem alszik

FOLYÓ

Elérhető pontszám: $4 \times 2 = 8$ pont

2. Állomás

Pajtások!

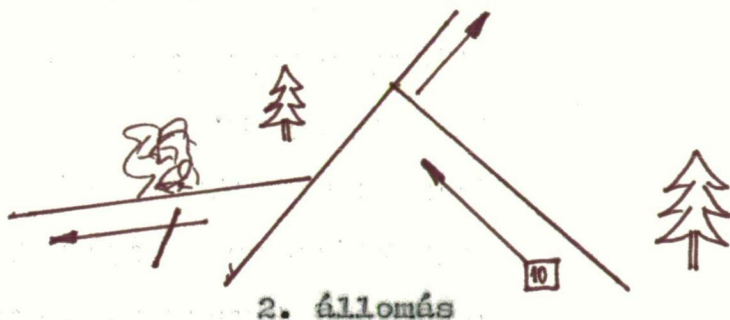
Uttörőtábor a Heldon! - ez a téma.

Rajzoljátok le az elképzelt tábort, hogyan
élhetnek, játszhatnak ott a gyerekek!

A legügyesebb pajtás rajzoljon, a többiek
pedig bemutatják, hogyan tudnak tájékozód-
ni a térképen.

Egy térképvázlatot kap a csapat, amelynek
segítségével meg kell találniuk a következő

állomáshoz vezető utjelet tartalmazó üveget.

Idő: 8 perc

Értékelés: helyes tájékozódásért: 5 pont

rajz max.: 10 pont

3. Állomás

vegyes T O T Ó

1. Kik találták fel az iránytűt?

- 1. japánok
- 2. amerikaiak
- ☒ 3. kínaiak

2. Melyik madár védett?

- ☒ 1. nagykoosag
- 2. szajkó
- x. varju

3. Milyen irányban fekszik Győrtől Sopron?

- 1. déli
- 2. délnyugati
- ☒ x. nyugati

4. Paprikatermesztéséről híres város

1. Makó

☒ 2. Szeged

x. Szolnok

5. Milyen hosszú a Balaton?

1. 17 km

☒ 2. 77 km

x. 170 km

6. Miről híres Zalaegerszeg?

1. Vaskohászat

☒ 2. kőolaj-finomítás

x. barnakőszén-lelőhely

7. Miért hűtjük a tejtermékeket?

☒ 1. ne romoljon meg

2. jobb ízű legyen

x. kevesebb legyen a kalóriatartalma

8. Hány km hosszú az Aggteleki cseppkőbarlang?

1. 6 km

2. 120 km

☒ x. 22 km

9. Ki volt az első űrhajós, aki megkerülte a Földet?

1. Farkas Bertalan

☒ 2. Gagarin

x. Tyereskova

10. Melyik erdei gyümölcsünk tartalmazza a legtöbb C vitamint?

- 1. csipkebogyó
- 2. galagonya
- x. Vadkörte

11. Mit jelent a tábla?

- 1. Főutvonal
- 2. autópálya
- x. elsőbbségadás kötelező

12. Melyik nem természetvédelmi terület?

- 1. Duna-Tisza köze
- 2. Kis Balaton
- x. Ecsedi-láp

13. Miből keletkeztek a kőszéntelepek?

- 1. Elhullatott állatokból
- 2. Növényi anyagok elszénosodásából
- x. Földgáz készletéből

14. Értékelés: 13 pont

4. Állomás

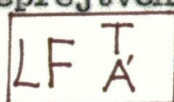
10 méter hosszú 1,5 m széles kuszófolyósón kell kuszva áthaladnotok. A csapat következő tagja

akkor indulhat, mikor az előtte levő
sikeresen átjutott.

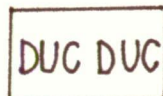
Értékelés: hibátlan átjutásért: 3 pont

5. Állomás

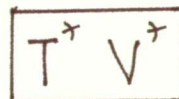
Képrejtvény

Elefánt

Párduc

Teve

Elérhető pontszám: 6 pont

Találjatok ki egy fejtörőt a következő
csapatnak!

6. Állomás

Az állomáson különböző tárgyakat láttok:

hátizsák, kulcs, könyv, labda, sapka.

A csapat feladata, hogy találjon ki olyan
játékot, amelyben ezeket a tárgyakat fel-
használja s az egész csapat együtt játszhat.

Értékelés: maximális pontszám: 10 pont

7. Állomás

Keressd a hibát és javítsd ki!

Hazánk fővárosa a százezer lakosu Budapest.

A Duna jobb partján emelkedő Bükk hegység,
amelyen a Szabadság szobor magasodik.

A fővárostól nyugatra terül el az Alföld, amely bányászatáról és vasgyártásáról nevezetes terület. Hazánk egyik legforgalmasabb víziútja a Duna, melyet Petőfi is megénekelt.
Értékelés: 6 pont + kijavításáért: 6 pont

8. Állomás

Ezen a kétméter magasan kifeszített kötélén kell áthaladnotok. A lányoknak 4, a fiuknak 6 métert kell megtenniük.

/A kötélre feljutást az állomásvezető segíti/

Értékelés: első próbálkozásra sikerült 4 pont

második	"	"	3 pont
---------	---	---	--------

harmadik	"	"	2 pont
----------	---	---	--------

negyedik	"	"	1 pont
----------	---	---	--------

Szervezés: monetlevelek összegyűjtése, verseny értékelése, jutalmazás.

VII. A kísérlet

1. A kísérlet lebonyolítása

A kísérletet az 1981/82-es tanévben folytattuk. A foglalkozási tervezeteket a fentebb részletezett szempontok alapján először az első, majd a második félévre összeállítottuk. A kísérleti munkát vállaló 3 pedagógussal a napközis csoportjaik heti és havi tervét úgy állítottuk össze, hogy a kísérleti foglalkozások ne egy napra essenek. Ezzel a foglalkozásokon való hospitálás lehetőségét kívántuk megteremteni.

A közös megbeszéléseket, a munkaértekezleteket nem tudtuk megvalósítani. Ez a helyzet két szempontból is nehezítette a kísérlet lefolyását. Az egyik, de kisebbik az volt, hogy az elképzeléseket háromszor kellett elmondani és külön-külön magyarázni. Amiatt vált a kísérlet rendkívül időigényessé. A másik nehézség az újszerű pedagógusi szemléletmód kialakításával kapcsolatos. Ugy alakult, hogy egy rendkívül rugalmas, a kísérlet elgondolásait gyorsan átlátó és azt helyeslő pedagógusnő vezette azt a csoportot, ahol 17 fő negyedikes volt egy heterogén összetételű napközis csoportban. /A iskola/

A másik napközis pedagógus, /B iskola/ ahol 13 negyedikes volt a csoportban, az előbb említett kolléganőnek magatartásban és a kísérlet szelleméhez való igazodásban teljesen az ellentéte volt. Vállalta és állította is, hogy szívesen működik közre, de rendkívül nehezen értette meg, hogy a kísérleti munka az eddigi munkamódszer és munkastilus megváltoztatásával is jár. Az ő csoportjában fordult elő 5 alkalommal is, hogy bemutatót tartottam, azaz én voltam a napközis pedagógus, ő pedig nézte, ahogyan csinálom. A harmadik munkatársnőnk /C iskola/ az arany középutat képviselte a kettő előbb említett között. Nem akadályozott, de a munka során egyetlen alkalommal sem kezdeményezett saját, időközben jött ötletével. Az ő csoportjába 14 negyedikes járt.

Visszatérve a munkaközösségi értekezletek elmarádása okozta nehézségre, az már a legelső érdemi megbeszélésen látszott, hogy könnyitené a munkát, ha az elsőnek említett kolléganővel a tapasztalatok kicserélése és a további feladatok kijelölése miatt tartott közös munkaértekezleten a nézetazonosság vonatkozásában egymást erősítenénk.

A tapasztalat alapján azt a megállapítást tehetjük, hogy a kevésbé kreatív pedagógusoknál a napközis foglalkozások hagyományos /frontális/ vezetéséről való "leszokást" a munkaközösségi értekezletek termékeny munkahangulata minden bizonnyal jobban elősegítené.

Többször akadt problémánk a napközis tanulók önálló munkájához, a feladatok csoportos feldolgozásához, a búvárkodáshoz szükséges könyvek biztosításával. Az iskolakönyvtárak állományainak felfrissítése sok esetben alkalom, vagy mondhatnánk kampányszerű. Amikor a könyvvásárlás esedékes, akkor megvesznek mindent, ami csak megvehető a könyvesboltban, s így a kevésbé használható könyvek is állományba kerülnek. A "holtidőben" megjelenő könyvértékek pedig az iskola vonatkozásában a hozzáférhetőség területén kívül esnek.

A C iskolában volt korszerű iskolakönyvtár, kiegészített könyvtárossal, és meglevő lehetőségeikből szívesen engedtek át a másik két pedagógus munkájához szükséges könyveket. Ezenkívül könyvtárközín is kölcsönöztük a kísérlethez szükséges könyveket.

Volt amikor csak egyetlen példány, a sajátom állt rendelkezésre, így ezt vittem helybe, majd használat után a következő iskolába. Azt nem kívánjuk hibául felróni, hogy az iskolai gyermek-könyvek kiválasztásánál nem szempont a természet-tudományi témájuak gyűjtése, mert amennyiben így lenne a dolgozatnak a tárgya is okafogyott lenne. Jelentős hiányosság volt azonban tapasztalható az A és B iskolákban a tekintetben, ami a napközis tanulóknak a könyvekkel való állandó kapcsolatát, a könyvek forgatását illeti, és abban, hogy a tanulók a könyvet mint az információk tárházát tekintik.

A C iskolában rendszerezések voltak a napközis könyvtári foglalkozások, ahol tanították a gyerekekkel a könyvtári könyvek elhelyezési rendjét, a mit és hol keressenek gyakorlatát. Ezek a tanulók sokkal otthonosabbak voltak a kézikönyvek, lexikonok, sorozatok forgatásában, kezelésében, mint az A és a B iskolákban. Így ebben a C iskolában a kísérlet folyamán könnyebbséget jelentett, hogy erre nem kellett a tanulókat külön rászoktatni. Az A és a B iskolába járó tanulóknak külön "élmény" volt,

amikor jelenlétükben felszerelték a könyvespolcot, a napköziben. A fiúk segédkeztek, szerszámot adogattak, a lányok máris papírtérítőt cakkoztak a polcra, a polc fogadtatása tehát igen kedvező volt. Mivel azonban egyszerre sok könyv került rá, ráadásul újak és ismeretlenek, amelyeket hetente, kéthetente ismét másokkal váltottunk fel, ez a "tempó" gyorsnak bizonyult. A könyvek mint az ismeretek, információk tárháza viszonylatában kívántunk a tanulóknál a leghamarabb előbbre lépni. Azt a tényt, - hogy nem kell minden adatot pl. fejben tartani, megjegyezni, hanem csak azt tudni, hogy hol kell keresni - nagyon nehézkesen tudtuk a tanulók gyakorlatává tenni.

Az első nekifutások, próbálkozások érthető eredménytelenséggel jártak, hiszen a tanulók 3 éves napközis életének megszokott szokásától az eltérni szándékozás lehetőségét lehet csak e rövid idő alatt felvillantani, azt azonnal és tartósan megvalósítani nem Bennünket azonban "sürgött" az idő, mert már az előkészület során egyre több és több alkalommal volt "könyves" feladat tervezve.

Ekkor egy igen érdekes, és jól megszervezett vetélkedőt hirdettünk. A propagálás legapróbb részletét is gondosan időzítettük, titkos levelekkel és üzenetekkel tarkítva az érdekességet tudatosan fokoztuk. Utolsó előtti napon a "jutalmat" is véletlenül kiszivárogtattuk. Így volt teljes az előkészítés és motiválás. Olyanok voltak az A és B iskola napközis termei mint a felbolydult méhek kaptárai, mindenki lázban égett. A cél érdekében még azt is megbocsátottuk felfelébredő pedagógusi lelkiismeretünknek, hogy alaposan vétettünk a vetélkedő tervezésének módszertani szabályai ellen. A feladatok ugyanis meglehetősen "alul" tervezettek voltak, már ami nehézségi fokukat illeti. Mivel minden vetélkedős feladat csak könyv segítségével volt megoldható, a fenti hibánktól eltekintettünk, mert a könyvforgatás művészetében a tanulóknál nem remélten nagyot léptünk előre.

Az a gondos előkészítés, mellyel sikerült ezt a vetélkedőt igen emlékezetessé tenni, az emlékek mély rögzülését tette lehetővé a tanulóknál, és a vetélkedő után egyszerre megszűnt az a gondunk /ugy a tanulóknál mint a pedagógusok szemlélésében./

Az előkisérlet megkezdése után rövidesen tapasztalt két "járulékos" problémáról is szeretnénk említést tenni. Ezekkel a problémákkal való igaz, nem számoltunk a tervezés során, s bizony felismerésükkor igenosak tanácstalanok voltunk. A problémák megoldása nem türt halasztást, ezért mi "megoldottuk" de korán sem állítjuk, hogy a leg-szerencsésebben.

Az egyik probléma abból a helyzetből adódott, hogy mindhárom iskola negyedikesei heterogén összetételű csoportba jártak. A negyedikeseken kívül még más osztályu tanulók /elsősök és kettőbe másodikosok/ jártak ezekbe a napközis csoportokba. Amikor a negyedikesekkel kezdetét vette az "érdekes" foglalkozás hetente egy alkalommal, a kicsiket nem volt az az érdekes TV műsor, helytelen, pedagógiátlan engedmények különféle változata, amelyek egy-két percig is lekötötték volna figyelmüket. Minduntalan a nagyobbakat nézték. A problémánk tehát az lett, hogy mi legyen a kisebbekkel? Az előkisérlet az első félév, a kísérlet a második félév, s heti egy alkalmat számítva sokaltuk a "kárba vésző" időt, ami a kisebbeket megrövidítené.

Az alábbi megoldást választottuk. Mivel az alsóbb osztályba járó, de a csoportba tartozó tanulók hasonló szellemben való foglalkoztatását egyidejűleg nem tudtuk megoldani, a tanulók szabad választás szerint dönthettek elfoglaltságaikról.

Aki akart, csendes szemlélőként maradhatott velünk, aki pedig úgy gondolta, egy másik csoporthoz csatlakozva játékfoglalkozásokon vehetett részt. Így a kevés létszám miatt egy kicsit idealizált helyzet állt elő, s emiatt úgy gondoljuk az eredmények is jobbak lettek, /lehettek/, de ezt a feltevésünket bizonyítani, számszerűen kimutatni nem tudjuk. A másik csoporthoz csatlakozott és a játékfoglalkozásra "kölcönadott" kisebbek így heti 2 játékfoglalkozásban részesültek, ami figyelembevételre életkorukat nem nagy hibának tartható.

Az előkísérlet befejeztével, a kísérlet idejére aztán a kisebbeket befogadó csoportnál már a tervezéskor hetente cseréltük a foglalkozások sorrendjét, így minden héten más-más újdonsággal ismerkedhettek, az egyhangúság megszakadt.

Utólag igen sajnáltuk, hogy nem jegyeztük a heti 1 foglalkozásra hány csendes szemlélőnk volt, illetve maradt. Azt is érdekes lett volna megtudni

általában mi motiválta őket a velünk maradásra? Erre vonatkozóan csak feltevéseink vannak, de hiteles bizonyíték gyűjtésére az utólag is szer-teágazónak tűnő problémák, nehézségek és az idő hiánya miatt nem vállalkozhatunk.

A másik járulékos probléma a kísérleti foglalkozásaink transzfer hatásából keletkezett. Az A csoport napközis pedagógusa más napokon is "ujítani" akart. Ez az igénye hamar jelentkezett, és segítséget is kért megvalósításukhoz. A pedagógusnak ez az igénye igen egészséges reakció volt értékelhető amit a kísérlet váltott ki benne. A B csoport pedagógusa nem vállalkozott ugymond nyíltan, de bizonyos idő elteltével formálódott, változott szemlélete valószínűleg más foglalkozásain is észrevehetővé vált. A C pedagógus, aki az iskolai körülmények, feltételek vonatkozásában a legjobb helyzetben volt a három közül, nem volt közlékeny, tárulkozó, a kísérlet transzfer hatását nála megbecsülni, a hatás mértékére következtetni nem tudtam.

Az előkísérlet során igyekeztünk a foglalkozási munka fentebb részletezett hangulatához közelíteni

ugy a pedagógus, mint a tanulók részéről. Megoldottuk vagy áthidaltuk az előre nem látható, de az előkísérlet során előbukkant nehézségeket.

A kísérlet a fentebb vázolt rend szerint, a tervezetekben részletezett módon megtörtént. Nagyon vártuk a munkánk végét, mert számszerű eredményeinkre még csak utalásaink sem voltak.

Azt gondoljuk, érthető módon vágyakoztunk "valami" kis eredményre, hiszen 1 év során a sok közösen átélt öröm és nehézség a kezdeményezés elszánt hivatásává tett bennünket, s amit az ember szívvél tesz a gyermekek érdekében abban a kezdeményezésben a hite is fokozatosan erősödik.

2. A felmérőlap

1./ a. Komáromból indulunk, pontosan napkeltekor. Megpillantván az első sugarakat hátat fordítunk nekik és elindulunk. Merre megyünk? Huzd alá!

1. Budapest felé	a./ északra
2. Tata felé	b./ nyugatra
3. Győr felé	c./ dél-nyugatra

b. Először a Duna partjára megyünk. Ott egy papírhajót teszünk a vízre. Ez a papírhajó ha nem akad el sehol, kb. mikor érhet Győrbe?

.....

2./ Utunk a parton vezet tovább. Óriási kotróhajó vedrei töltik az uszályt.

a. Mivel töltik az uszályt?

b. Írd le röviden az anyag eredetét! ...

.....

.....

3./ Távolabb horgászok paradicsoma kezdődik.

Az egyikükénél a szerencsés fogások alábbi
"áldozatai" szákban várják a horgászás
végét. Ezek: ponty, fogas, harosa, keszeg,
márna, csuka. Csoportosítsd a halakat!

A csoportosítás szempontja:
.....
.....

4./ Tovább megyünk. A falu, amelyet leghamarabb
elérünk a Duna mellett fekszik. Az ártérben
a termelőszövetkezet állatai legelnek.

Ki őrzi a lovakat?
Ki őrzi a teheneket?
Ki őrzi a juhokat?
Ki őrzi a sertéseket?

5./ A parton megpihenünk. Melyik az ártér két
legjellegzetesebb fája? Huzd alá!
szilfa, akácfa, nyárfa, fenyőfa, tölgyfa,
fűzfa, bükkfa, égerfa.

6./ Észrevettük, hogy a tulparton strandolók
vannak. Amennyiben minden szükséges kellék

a rendelkezésünkre állna, melyik az a négy
féle mód, amelyekkel felhívhatnánk magunkra a
figyelmüket?

.....
.....
.....
.....

7./ A hátralevő utat a legközelebbi nagyvárosig
autóbusszal tesszük meg. Miként közlekedhe-
tett volna ugyanezen uton az ősemlék? Huzd alá,
vagy töltsd ki!

mammutháton, a mai tárgoncához hasonlító sze-
kérfélen, tutajon, vagy:

8./ A városban a piactérre érkezünk. Az egyik
standon szilvát, szőlőt és két kacsát árul
egy néni. Van-e közös tulajdonsága portékái-
nak:
.....

9./ Közben igen megszomjaztunk, s ezért helyet-
foglaltunk a piactér melletti presszó külső

teraszán. Az asztalon a következő felhívást találtuk.

Kedves Vendégünk!

Vegyen részt a helybeli muzeum rejtvényfejtési akciójában! Ha a mellékelt rejtvényt hibátlanul megfejti, úgy meglepetésben részesítjük. Részleteket kérje az üzletvezetőtől! Aki mer, az nyer! Sok szerencsét!

- a. Egy rejtvényt kell megfejtenetek. A rejtvény bal felső kockájából, az 1-esből kell indulnotok. Minden kockához tartozik egy kérdés. A kérdésre vagy igennel vagy nemmel kell válaszolni, és ennek megfelelően kell továbbhaladni. Nem szükséges minden kockát érinteni. Ha helyesen válaszoltok, akkor eljuttok a célba és egy városunkkal kapcsolatban lévő képzőművész nevét kapjátok meg.
- b. A megoldáskor használhatjátok az asztalon lévő könyveket és a térképet.

Könyvek:

Bölcös Bagoly sorozatból

Dr. Sárvány - Gaál: Népek itala

Gaál Pál - Gaál Éva: Hullámok hátán

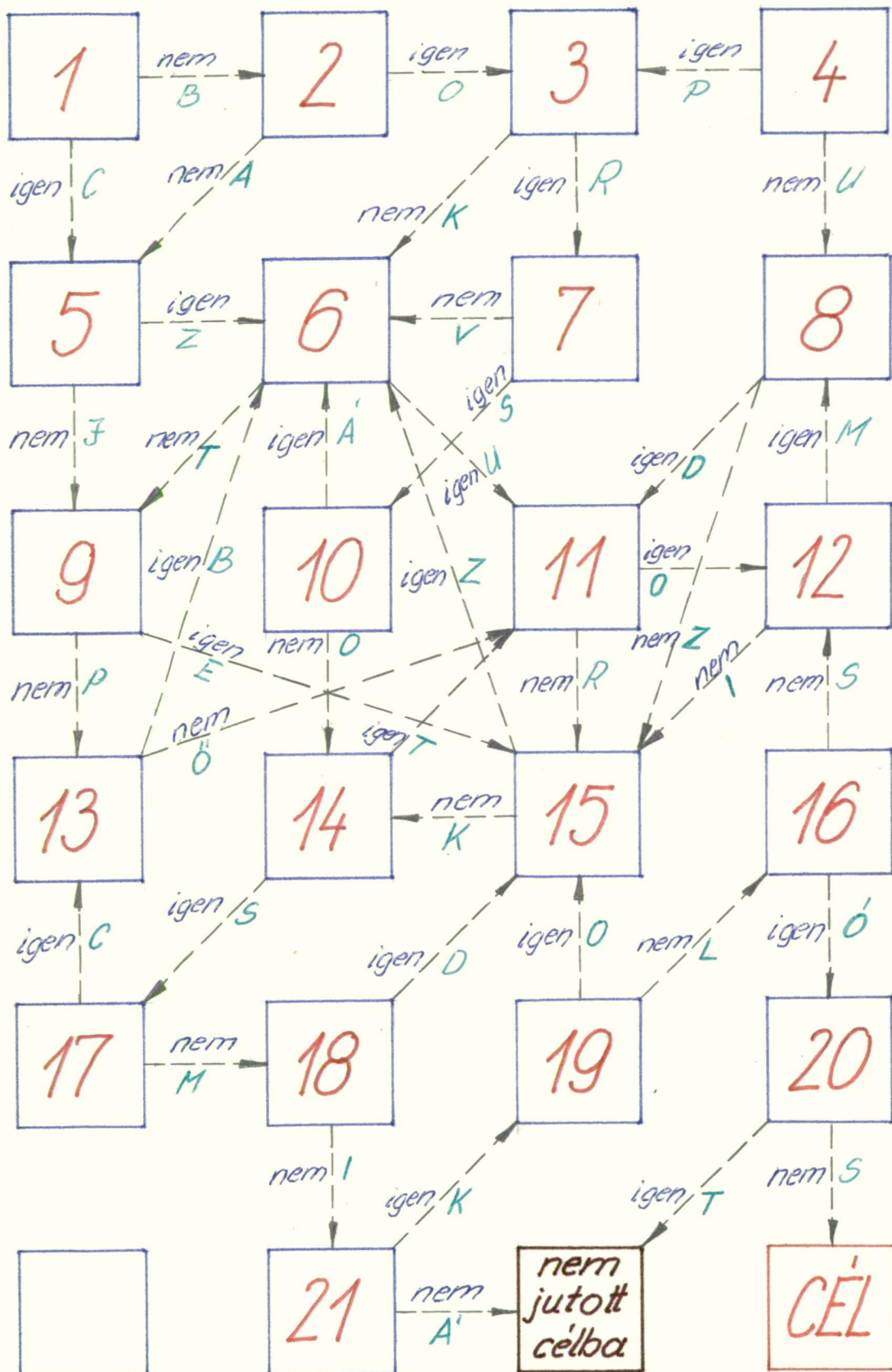
Buvár sorozatból az Emlősök és a Halak c. kötet

Tarka - barka fizika

Antalffy Gyula: Édes hazánk

A világ és az ember c. gyermekenciklopédia

Keresztrejtvény

K É R D É S E K

1. Gárdonyi Géza írta az Édes hazánk c. könyvet? /NEM/
2. A görög építészeti stílust jellemzik az oszlopok? /NEM/
3. A sziget minden oldalról vízzel körülvett szárazföld? /IGEN/
4. Móra Ferenc írta a Kinoskereső kisködmön c. könyvet? /IGEN/
5. A gótikus stílus jellemzője a félkör? /NEM/
6. Az ujság tömeges hírközlő eszköz? /IGEN/
7. A növény életéhez szükséges feltétel a fény? /IGEN/
8. Levélcímezéskor a boríték alsó bal sarkába kell írni a feladót? /NEM/
9. A hal kistojásokkal szaporodik? /NEM/
10. A kávé, a "nemzet itala" Indiából származik? /NEM/
11. Két kiemelkedés között hosszan elnyúló mélyedés a völgy? /IGEN/
12. A fény egyenes irányban terjed? /IGEN/
13. Az Albatrosz egy csehszlovákiai könyvkiadó? /IGEN/
14. Az égéshez szükséges feltétel az oxigén? /IGEN/
15. Győr a Kisalföldön található? /IGEN/
16. Van-e különbség az olvad és oldódik fogalmak között? /IGEN/
17. Az első gőzhajót a XIV. sz-ban készítették? /NEM/
18. A változás időrendje megfordítható? /NEM/
19. A termés a virágból fejlődik? /NEM/
20. A STOP! A tábla jelentése "Megállni kötelező"?

21. A macska az emlősök osztályába tartozik? /IGEN/

10./ Melyik városban vagyunk?

11./ Aztán a közeli park felé sétálunk. Később felfedeztük, hogy ez egy gyermekpark, sok-sok játékkal. Az egyik helyen kockacsusztató verseny folyt. Egy nagyon sima betonpályán 1 dm^2 -es kockát kellett minél messzebbre csusztatni. Csalafinta Peti hogyan érte el, hogy az ő kockája csuszson a legmesszebbre?
.....
.....

12./ a. Miután jót játszottunk a parkban, lassan visszatérünk utazásunkból. Az iskola mellett János bácsi a kertjében szorgoskodik, szőlőjét gondozza. Írjátok le, miből áll a szőlő "gondozása" egy éven át!.....
.....
.....
.....

b.Hogyan tudja János bácsi befolyásolni, hogy minél többet teremjen szőlője?
.....
.....

13./ Hazaértkeztünk. Irjatok dalok, énekek címét, amelyet

utközben szívesen énekeltetek!

.....

.....

EGÉSZSÉGETEKRE A TURÁT! UGYE LEGKÖZELEBB ISMÉT

ELJÖTTÖK?

3. A feladatlap értelmezése, elemzése

1. feladat:

a/ a tanulók tájékozódó képességét kívántuk felmérni mégpedig aképpen, hogy elegendő természetes tájékozódási pont birtokában képesek-e maguk elé képzelni a térképet, hogy az elindulás irányát helyesen határozzák meg. A tájékozódási biztonságokat az égtáj és ezenkívül nagyobb városok megjelölésével kívántuk egészen pontosítani. Csak az kapott max. pontot, aki mindkét adatot helyesen jelölte meg.

Helyes megoldás: 3 b

Elérhető pontszám: 1 pont

b/ Amennyiben a tanulók gondolatban jól tájékozódtak, úgy a Duna folyását maguk elé képzelve tudhatták, Győr felé nem viheti a kis hajót a víz, mert akkor visszafelé kellene folynia. A feladat két része egymásra épül.

Helyes válasz: soha

Elérhető pontszám: 2 pont

2. feladat:

- a/ A termelőmunkával kapcsolatos ismereteket kéri számon. Természeti kincsünk a folyami sóder az építkezések nélkülözhetetlen alapanyaga.

Helyes válasz: folyami sóder

Elérhető pontszám: 1 pont

- b/ A kérdés az éghajlati elemek pusztító-építő munkáját tartalmazza.

Helyes válasz: kőzetmálás terméke

Elérhető pont: 1 pont

3. feladat:

- a/ Az állatok csoportosítása kiválasztott szempontok szerint. Vizeink természetes halállo-
mányára utaló kérdés. Részmegoldást is el-
fogadtunk.

Helyes megoldás: ragadozók: fogas, harosa, osuka

nem ragadozók: ponty, keszeg, márna

4. feladat:

A folyóvizek környékének célszerű hasznosítása,
Foglalkozási fajták megnevezése a mezőgazdasági
állattartás területéről.

Az kapott max. pontot, aki minden foglalkozást helyesen nevezett meg.

Helyes megoldás: osikós, /lovász/
gulyás /tehenész/
juhász
kondás /kanász/

Elérhető pont: 1 pont

5. feladat:

Vizeink gazdag halállományának feltérképezése után a parti természetes növényzetet pontosan fákat kell előfordulási helyük szerint megnevezni. Csak teljes megoldást fogadtunk el.

Helyes megoldás: nyárfa, fűzfa

Elérhető pontszám: 1 pont

6. feladat:

A tanulók az olvasmányokban már olvasott, filmekben már látott "természetes életösztön" vizsgálatnak voltak alávetve. Azt szerettük volna felmérni, hogy Robinson és másokhoz hasonlóan hogyan tudják céljukat elérni. A körülményeket megmásítottuk, de képzelő erejüket próbáltuk ki az által, hogy 4 féle jelzési módot kértünk.

Részmegoldást is értékeltünk.

Helyes megoldás: tükrrel fényjel

tűzjel

sárkánnyal

erős lármával stb.

Elérhető pontok száma: összesen 4.

7. feladat:

A történelmi időben kellett helyesen tájékozódniuk.

Helyes megoldás: gyalog

Elérhető pontszám: 1 pont

8. feladat:

Növények és állatok közös tulajdonságának felismerését kértük a tanulóktól.

Részmegoldást is értékeltünk.

Helyes megoldások: ház-körül "megteremnek"

ugy a szőlőről és a szilváról,
mint a kaosáról leperog a víz
a viztaszító tul.

Elérhető pontszám: 3

9. feladat:

Kézikönyv használatával keresztrejtvény fejtés.

Közbülső /nem összefüggő/ helyes megoldás is elfogadható.

Helyes lépésenként: 2 pont

Helyes megoldás: Borsos Miklós

Elérhető pontszám: 24 pont

10. feladat:

Térképismeret, tájékozódás többszörös összefüggés után helymeghatározással.

Helyes megoldás: Győr

Elérhető pontszám: 1 pont

11. feladat:

A surlódás csökkentése lehetőségének felismerése.

Részmegoldást is elfogadtunk.

Helyes megoldások: nagyon simára csiszoljuk a kocka oldalát is: olyan anyagokkal /zsir, olaj, faggyu/ amelyek kitöltik a beton és a kocka apró egyenetlenségeit, lekenjük a pályát.

Elérhető pontszám: 4

12. feladat:

A szőlő gondozásának folyamata, egymás után következő mezőgazdasági műveletek pontos felsorolása. Időben szétthuzódó tevékenységek rekonstruálása. Tényismeretek.

Elérhető pontszám: 6

Az ember mesterséges termésfokozó tevékenysége.

Korszerű mezőgazdasági módszerek ismerete.

Helyes megoldás: fagykár elleni védelem - tüzeléssel természetes és mesterséges trágyázás permetezés, lombtrágyázás csapadék pótlása árasztásos öntözéssel szüret az optimális időben

Elérhető pontszám: 6

13. feladat:

Nem pontoztuk

Elérhető pontszám összesen: 60

"B" kísérleti napközis csoport

A feladatlapos felmérés eredményének összesítése

F E L A D A T O K

[illegible]

"C" kísérleti napközis csoport

A feladatlapos felmérés eredményének összesítése

F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		
C.T	1.	0	2	1	1	0	3	1	0	16	0	4	12	40
A	2.	3	2	1	0	0	4	0	1	18	0	2	11	42
N	3.	3	2	3	1	1	4	0	1	18	2	4	12	51
U	4.	3	1	3	1	1	4	1	0	18	2	4	12	50
L	5.	0	2	1	1	1	3	0	0	16	2	3	11	40
Ó	6.	3	2	3	1	1	4	0	1	18	2	4	12	51
K	7.	3	2	3	1	1	4	1	3	20	0	4	10	51
	8.	3	2	3	1	1	4	0	1	22	2	4	12	56
	9.	1	2	1	0	0	3	0	1	16	2	4	11	41
	10.	3	2	3	1	0	3	0	1	14	2	2	10	41
	11.	3	2	1	1	0	3	1	1	16	2	2	11	43
	12.	3	1	3	1	1	3	1	1	20	2	3	11	50
	13.	1	2	3	1	1	3	0	1	18	0	4	9	43
	14.	1	2	1	1	0	1	0	0	14	0	2	8	30
<hr/>														
	30	26	30	12	8	46	5	12	244	18	46	152	629	
	71,43	71,43	57,14	35,71	72,62	82,14							74,88	
	92,86	85,71	82,14	28,57	64,29	90,48								

"A" kontroll napközis csoport

A feladatlapos felmérés eredményének összesítése

F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		
T	1.	2	2	3	1	1	4	1	0	22	2	2	10	50
A	2.	3	2	3	1	0	2	0	2	18	2	0	8	41
N	3.	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	2	5
U	4.	0	1	3	1	1	3	1	0	12	0	3	6	31
L	5.	1	1	2	0	1	2	1	0	10	0	3	9	30
Ó	6.	3	2	3	1	0	2	0	2	10	0	4	8	41
K	7.	0	1	2	0	1	2	1	0	12	2	2	7	30
	8.	3	2	3	1	1	4	1	0	20	2	2	11	50
	9.	1	1	3	1	1	2	1	2	14	2	4	10	42
	10.	0	1	0	1	0	2	0	0	1	0	0	2	7
	11.	2	2	3	1	1	3	1	0	14	0	2	11	40
	12.	3	2	3	1	1	4	1	1	12	0	3	11	42
<hr/>														
	18	18	28	10	8	31	8	7	151	10	25	95	409	
	50,0	77,78	66,67	66,67	52,43	52,08	56,81							
	75	83,33	64,58	19,44	41,67	65,97								

"B" kontrolli napközis csoport

A feladatlapos felmérés eredményének összesítése

F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.		
T	1.	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1	4
A	2.	3	2	2	1	1	3	1	1	22	2	4	10	53
N	3.	3	2	3	1	1	4	1	1	12	0	3	11	42
U	4.	3	2	3	1	1	3	1	2	22	2	4	11	55
L	5.	2	2	3	0	0	2	0	0	18	2	3	8	40
Ó	6.	2	2	3	1	0	2	0	0	8	2	3	8	31
K	7.	3	2	3	1	1	3	1	1	20	2	4	10	51
	8.	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	2
	9.	0	2	3	1	1	4	1	0	18	0	4	10	44
	10.	2	2	3	1	1	3	1	2	14	2	3	9	43
	11.	3	2	3	1	1	3	0	0	16	2	4	9	44

21	19	27	9	7	28	6	7	151	14	32	88	409
63,64	81,82	63,64	54,55	57,2	72,73	61,97						
86,36	81,82	63,64	21,21	63,64	66,67							

"C" kontrolli napközis csoport

A feladatlapos felmérés eredményeinek összesítése

F E L A D A T O K

		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
T	1.	3	2	3	1	0	4	1	3	18	2	4	11	52
A	2.	0	2	0	1	1	2	0	0	14	0	2	8	30
N	3.	2	2	2	1	1	3	1	1	10	2	3	8	36
U	4.	2	2	3	1	1	4	1	1	16	2	4	10	47
L	5.	0	2	0	1	1	0	0	0	1	0	0	3	8
Ó	6.	1	2	3	1	1	4	1	0	18	0	4	10	45
K	7.	2	2	3	1	1	3	1	0	14	0	2	9	38
	8.	1	1	0	1	1	0	0	0	3	0	0	2	9
	9.	3	2	3	1	1	3	1	1	22	2	4	10	53

14	17	17	9	8	23	6	6	116	8	23	71	318
51,85	62,96	88,89	66,67		53,7	63,89						58,89
94,44	100,0	63,89	22,27		44,44	65,74						

A, B, C kísérleti csoportok teljesítményei feladatonként %-ban

kifejezve

F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Összesen:
A. csop.	76,47	94,12	74,51	88,24	70,59	85,29	70,59	70,59	85,78	94,14	88,24	84,37	83,33
B. csop.	82,05	88,46	94,87	76,92	38,46	76,92	53,85	20,51	75,32	92,31	84,65	73,08	74,23
C. csop.	71,43	92,86	71,43	85,71	57,14	82,14	35,71	28,57	72,62	64,29	82,14	90,48	74,88
	76,65	91,81	80,27	83,62	55,4	81,45	53,38	39,89	77,91	83,58	85,01	81,64	77,48

A, B, C kontroll csoportok teljesítményei feladatonként %-ban

kifejezve

F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Összesen:
A. csop.	50,0	75,0	77,78	83,33	66,67	64,58	66,67	19,44	52,43	41,67	52,08	65,97	56,81
B. csop.	63,64	86,36	81,82	81,82	63,64	63,64	54,55	21,21	57,2	63,64	72,73	66,67	61,97
C. csop.	51,85	94,44	62,96	100,0	88,89	63,89	66,67	22,27	53,7	44,44	63,89	65,74	58,89
	55,16	85,27	74,19	88,38	73,07	64,04	62,63	20,97	54,44	49,92	62,90	66,13	59,22

A 3 kísérleti csoport feladatonkénti helyezési megoszlásai

F E L A D A T

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.
1.hely:	B	A	B	A	A	A	A	A	A	A	A	C
2.hely:	A	C	A	C	C	C	B	C	B	B	B	A
3.hely:	C	B	C	B	B	B	C	B	C	C	C	B

A 3 kontroll csoport feladatonkénti helyezési megoszlásai

F E L A D A T

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
1.hely:	B	C	B	C	C	A	A,C	C	B	B	B	B	B
2.hely:	C	B	A	A	A	C	B	B	C	C	C	A	C
3.hely:	A	A	C	B	B	B	-	A	A	A	A	C	A

A kísérleti csoportok összesített teljesítménye feladatonkénti bontásban

A kontroll csoportok összesített teljesítménye feladatonkénti bontásban

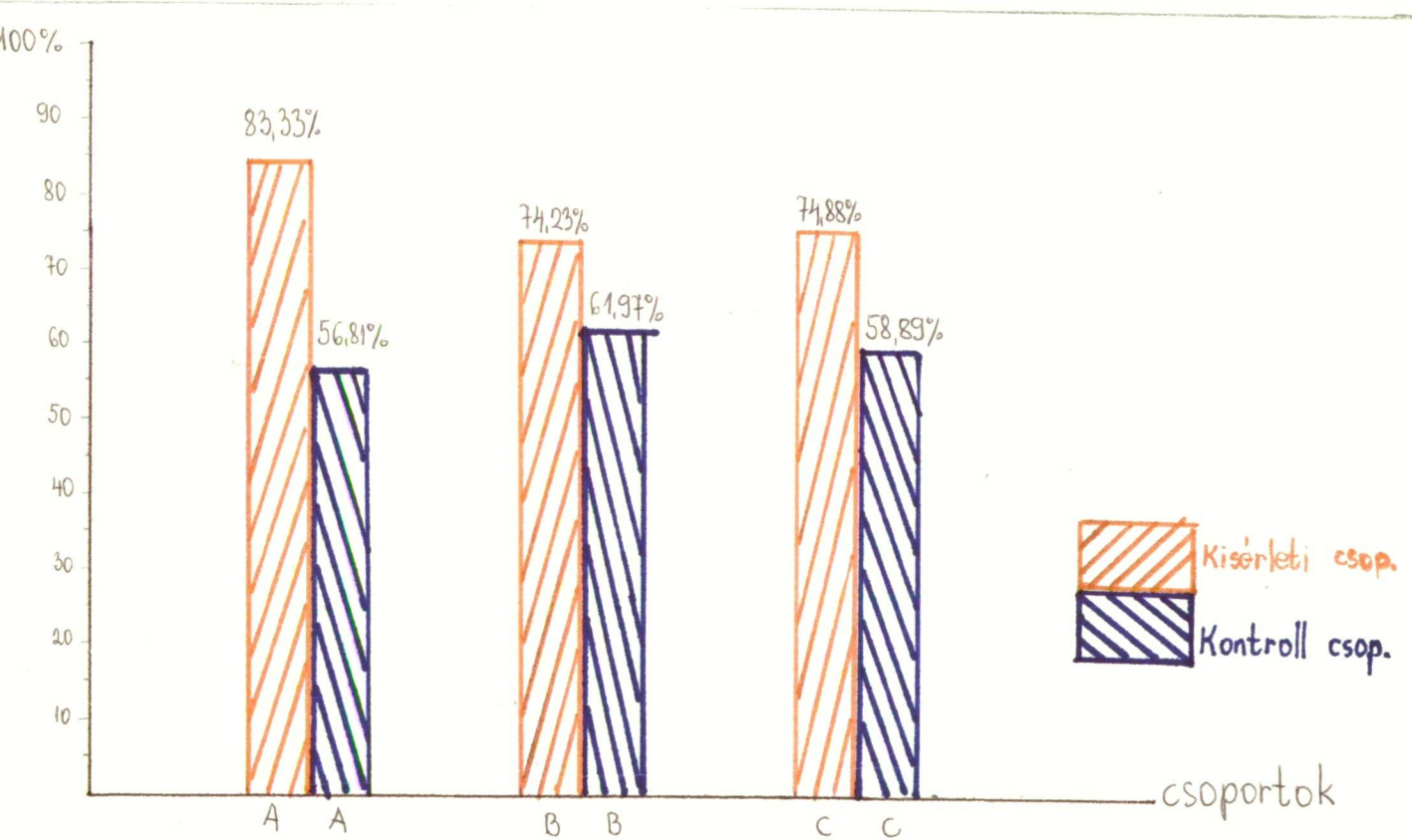
F E L A D A T O K

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	Összesen:
Kísérleti	76,65	91,81	80,27	83,62	55,4	81,45	53,38	39,89	77,91	83,58	85,01	81,64	77,48
Kontroll	55,16	85,27	74,19	88,38	73,07	64,04	62,63	20,97	54,44	49,92	62,90	66,13	59,22

Eltérés
%-ban: 33,67 6,54 6,08 -4,76 -17,67 17,41 -9,25 18,92 23,47 33,66 22,11 15,51 18,26

Az eltérések rangsorolása csökkenő sorrendben a
kísérleti csoportok javára

az 1 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	33,67 %
a 10 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	33,66 %
a 9 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	23,47 %
a 11 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	22,11 %
a 8 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	18,92 %
a 6 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	17,41 %
a 12 kérdés kiértékelésénél mutatkozott	15,51 %

1. diagram

A feladatlapos felmérés eredményének értékelése,
következtetések.

A legnagyobb mértékű eltérés a helyes tájékozódást igénylő feladatoknál volt az 1-es 10. foglalkozásnál. Ebből a tényből arra következtethetünk, hogy az előkészület során ezt a célkitűzésünket valósítottuk meg a legeredményesebben. A következtetésünk helyességét bizonyíthatja az is, hogy a kísérletben résztvevő tanulók a 33 foglalkozás során igen sok esetben kaptak tájékozódásukat fejlesztő feladatokat. /Lentebb részletezve/

Szembevetendő eltérés mutatkozott a kísérleti és a kontroll csoportok között, megítélésünk szerint a legösszetettebb feladatnál, a 9-nél. Itt segédkönyvek használatával keresztretjevényt kellett megoldani. Itt azon igyekeztünk eredményét láthatjuk számokban kifejezve, melynek alapján erősítettük a kísérletben résztvevő tanulók önállóságát, önálló feladatmegoldó képességét és azt, hogy egyes információk hiányában a könyveket használják segítségként.

A 11 feladatnál mért 22,11 %-os eltérés is jelentősnek ítéelhető. A surlódás csökkentésének mikéntjére a kísérlet során külön hangsúlyosan nem hívtuk fel a tanulók figyel-

mét, így ezt egyéb, de hasonló tartalmu ismereteik járulékos, közvetett eredményeként, hasznaként értékelhetjük.

A 8. feladatnál mért 18,92 %-os többlet tudást nagy örömmel vettük. A kísérleti csoportokból az "A" csoportnál volt kiemelkedően sok jó feladat, itt igen sok tanuló felismerte a két gyümölcs /növények/ és a kacsza /állat/ közös /vizzasztó/ tulajdonságát.

A 12. feladatnál is igen hasznos a 15,51 %-os javulás a kísérleti csoport javára, mert itt nem egyedi ismeretet, hanem folyamat elemeinek egymásraépülését kérdeztük.

Nem értünk el javulást 3 feladatnál, pontosabban 3 feladatnál a kontroll csoportok összesített eredményei jobbnak mutatkoztak a kísérleti csoportok eredményeinél.

Ezek 5 feladat	17,67 %	/a legjellegzetesebb ártézi fák/
7 feladat	9,25 %	Ezt az eredményt hibának könyvelhetjük, mert foglalkoztunk a kérdéssel kapcsolatos témával.
4 feladat	4,76 %	/mezőgazdasági foglalkozások/

3. A kísérlet érvényessége:

A kísérletet 44 tanulóval folytattuk. A minta elég szűk. A kontroll csoportokba összesen 32 tanuló járt.

A munka, a kísérleti kezdeményezés azonban olyan hosszú ideig tartó összetett munka volt, hogy ezzel az előbbi hiányosságot, a szűk mintát kívántuk ellen-súlyozni. A megállapításaink így csak szűk területen érvényesek, illetve általánosíthatók.

Lehetőségeink igen behatároltak voltak. A mi vidékünkön semmilyen napközivel kapcsolatos pedagógiai kísérlet, kezdeményezés nem ismert. Ezért mondható "érthetőnek" annak a sok napközis pedagógusnak az idegenkedése, akiket nem sikerült a kísérleti munkára megnyerni.

Végül is sikerült 3 iskolában 1-1 napközis pedagógust megnyerni, s ugyanezen iskolákból valók - az ő segítségükkel - a kontrollesoportok is.

4. Hogyan sikerült megvalósítani kitűzött céljainkat?

Az általános iskola azon tantárgyai közül, amelyek természettudományi ismereteket tartalmaznak /matematika, környezetismeret, technika/ a környezetismeret

profiljába tartozó ismereteket kívántuk a 4. osztályos napközis foglalkozásokon elmélyíteni és bővíteni.

A környezetismeret tanításának a Nevelés és Oktatás Tervében rögzített célját és a Rendtartás valamint a Nevelés és Oktatás Tervben a napközi otthonok célját és feladatát ötvöztük aképpen, hogy hozzásegítsünk a napközi otthoni nevelés sajátos lehetőségeivel a környezetismeret alapozó funkciójának hatékonyabb érvényesüléséhez.

A Nevelési és Oktatási Tervben a 4. osztályos környezetismeret tanítása az "átmeneti szakaszt" biztosítja az alsó és felső tagozat természettudományos ismereteket tartalmazó tantárgyai között. Ezért az alapozó funkcióból eredő feladatokat tartottuk magunkra nézve is iránymutatónak.

Amelyek:

I. 1. A tanulók tudjanak tájékozódni a természeti és társadalmi környezetben /szűkebb és tágabb környezetben/

E feladatok érvényesüléséhez hozzájárultak:

- az előkészítő során a 8. fogl. Játékos helymeghatározási gyakorlatok

9. fogl. Tájékozódás égtájak szerint

- 10. fogl. Játékos térképgyakorlatok
- 13. fogl. Szűkebb hazánk, a Kisalföld

- A kísérllet során a:

- 19. fogl. A három folyó városa
- 24. fogl. Utazzunk a Balatonra!
- 25. fogl. Dunántuli tájakon
- 26. fogl. Utazás az Északi-középhegységben
- 27. fogl. Hazánk szíve: Budapest
- 32. fogl. A nagyvárosi közlekedés

-A felmérés során:

- 2. Ismertesse meg elemi fokon a kutató módszereket
Emnek a feladatnak érvényesüléséhez hozzájárult

- az előkisérllet során a 6. fogl. Hogyan kísérl-
letezzünk?

- a kísérllet során a 17. fogl. Az acélos buza

18. fogl. Házikaoca, házityuk

22. fogl. Az Alpok alja

- a felmérés során:

- 3. A tanulók bővithető tudományosan igazolt ismereteket szerezzenek

Az ismereteik alkalmazását segítette elő

- az előkísérlet során a 7. fogl. Szellemi vetélkedő
- a kísérlet során a 21. fogl. Szellemi vetélkedő
33. fogl. Barangolás növény és
állatvilágban, aka-
dályverseny
- a felmérés során:

II. A továbbiakban vizsgáljuk meg, hol és hogyan jártak hozzá a napközis foglalkozások az alapozó funkció érvényesüléséhez?

1. A földrajz tanításának alapozásához:

Az időjárási jellegzetességek és a mezőgazdasági termelés összefüggéseinek megértését segítette

- az előkísérlet során: a 15. fogl. Alföld
16. fogl. Kiskunság és a
Hortobágy
- a kísérlet során: a 25. fogl. Dunántúli tájakon
- a felmérés során:

2. A biológia tanítás alapozásához:

A tanultak alkalmazását, a sokoldalú összehasonlítások eredményeként a modell-alkotás segítette

- az előkísérlet során a 2. fogl. Erdei gyümölcsök
- a kísérlet során a 17. fogl. Az acélos buza
- a felmérés során:

3. A történelem és az állampolgári ismeretek tanításához hozzájárul

a./ a történelmi időben való tájékozódás képességét fejlesztette

- az előkísérlet során a 12. fogl. Az űrhajózás története
- a kísérlet során a 26. fogl. Utazás az É-i középhegységben
- a 29. fogl. Gépek régen és ma
- a 30. fogl. Az űskori ember
- a felmérés során:

b./ a környezetben a termeléssel kapcsolatos ismeretek tudatosításához hozzájárultak a közlekedési utak, közlekedési eszközök jelentőségének hangsúlyozása

- a kísérlet során a 32. fogl. A nagyvárosi közlekedés
- a felmérés során:

4. A fizika tanításának alapozásához:

Hozzájárult a Föld forgásának és keringésének szemléltetésével

- az előkísérlet során a 11. fogl. Mi forog?

Mi kering?

- a felmérés során:

5. A kémia tanítását előkészítő foglalkozások:

- az előkísérlet során: az 5. fogl. Látogatás a zöltségboltban /káposztasavanyítás/

- a kísérlet során a 17. fogl. Az acélos buza - kísérlet

18. fogl. Házikaoca, házityuk - kísérlet

22. fogl. Az Alpok alja - kísérlet

23. fogl. Göcsej

III. Koncentráció más tárgyakkal

1. Az anyanyelvi neveléshez a foglalkozások versei, találókérdések részletek könyvekből, szólások /14. fogl./

2. A matematika tanításához a mérések és becslések!

A mérések közhasználatu egységek ismeretéhez
/C^o - 12. fogl. km, m² - 24. fogl./

A halmazok használatához /az állatok különböző szempontu csoportosításához

Nagyítás és kicsinyítés ismeretére, alkalmazására
negatív számok ismeretére /-13o C^o - 12. fogl./

3. A technika tantárggyal

Anyagvizsgálathoz a nedvességgel szembeni viselkedés vizsgálatával /talajvizsgálathoz/

4. A rajz tanításához

Plakátkészítéssel 4. fogl.

Népművészeti alkotások megismertetésével 31.fogl.

5. Az ének-zene tanításához

Énekek, tájdalom motiválás céljából pl. 13.fogl.

Nevelési feladatok megvalósulása

Megállapíthatjuk, hogy a foglalkozások a sokoldalú ismeretanyaggal és az ezek feldolgozásához használt

módszer - variációkkal változatos nevelési lehetőségeket nyújtott.

1. A feldolgozásra került ismeretek alapján megvalósított nevelési feladatok

Igyekeztünk élmény-nyújtással nevelni. A technikai nevelés igényét elégítettük ki pl. a gyártási folyamat /káposztasavanyítás, joghurt - 5. fogl. szőlő-must-bor 3. fogl./ folyamatának tárgyalásával. A termelés körülményeinek ismertetésével. A termelési ágak összefüggésével, technikai látókörüket alakítottuk.

Az erkölcsi nevelés keretébe tartozó szocialista hazaszeretetre nevelést valósítottuk meg pl. a közvetlen környezet, a gazdag élővilág, természeti értékei bemutatásával, melyek megismerése lényeges alapjai a hazaszeretetnek. A munka eredményeinek elismerésével a kísérletek, önálló munkák önkéntes fegyelmeivel a fegyelmezett munkára nevelés lehetőségét használtuk ki. Az esztétikai nevelés pl. a természeti környezetben meglevő szép észrevétetésével, képzőművészeink, művészeink, népművészeink alkotásainak megismertetésével valósítottuk meg.

A testi nevelést a séták, a foglalkozás közbeni szellőztetés alkalmával, a helyes testtartásra való figyelemfelhívással kívántuk szolgálni. Annak tudatosításával, hogy környezetünk, világunk megismerheti a világnézeti nevelést erősítettük. A természet, a környezet tisztaságának óvásával környezetvédelmi feladataink növekvő fontosságát hangsúlyoztuk.

2. A pszichikum tevékenységére támaszkodó nevelési feladatok

A foglalkozások ismeretanyagának feldolgozása hatást gyakorolt a tanulók pszichikumára is. Az értelmi nevelés a gondolkodtatási műveletek gyakoroltatásával, a "hozzáolvasásra" serkentéssel és komplex vizsgálódásra késztetéssel. Mivel csak átérzett ismeretek válhatnak cselekedeteik irányító meggyőződéssé, ezért tartottuk fontosnak az ismeretek érzelmi megalapozását. A tanulók akaratát fejlesztettük az olyan feladatok elvégzésével, amelyek megvalósítása erőfeszítést igényel a tanulóktól. Kihasználtuk az aktív tevékenységre készítő munkaeszközök gazdag táráát.

5. Ajánlás

A napközi otthonok nevelő-oktató munkájának eredményesebbé tételét korunk társadalmi-gazdasági helyzete igényli, teszi sürgetővé. A javításon azonban közös erővel, közös akarat-tal, nagy összefogással lehet csak eredményesen munkálkodni.

A változást és változtatást hathatósan kell támogatni

a tanácsok művelődési osztályainak,
az iskolák igazgatóinak, úgy erkölcsileg,
mint anyagilag.

A napközis pedagógusok munkáját a megjelölt irányban intenzív továbbképzések és jól hasznosítható módszertani segédkönyvek kell hogy segítsék.

Azt mondhatjuk, hogy mi a fentieknek majdnem a teljes hiányával dolgoztunk. Fogyatékosságaink száma bizonyára ezért is magas, eredményeink lehet ezért is szerények.

Idézett irodalom.

1. Rendtartás az általános iskolák számára
Oktatási Minisztérium 1976.V.féjezet 32.par./1/ 52 p.
2. Báthony Zoltán: A természettudományok tanításának
eredményei
Tanulmányok a neveléstudomány köréből 1975-1976.
Akadémiai Kiadó 1979. 268 p.
3. I.m. 153 p.
4. Dr. Ágoston György: Neveléstudományok Tankönyvkiadó
1973. 231 p.
5. Az általános iskolai nevelés és oktatás terve
Művelődési Minisztérium 1981. 19 p.
6. A magyar nyelv értelmező szótára VI. Akadémiai
Kiadó Budapest 1980. 13 p.
7. Allport, Gordon W: A személyiség alakulása
Gondolat 1980. 121 p.

8. Kugemann, Walter F.L Megtanulok tanulni
Gondolat 1981. 62 p.
9. Allport, i.m.: 121 p.
10. Báthony Zoltán: i.m.: 220 p.

Felhasznált irodalom:

1. Allport, Gordon W: A személyiség alakulása
Gondolat 1980.
2. Ágh Attila: Tudományos-technikai forradalom és
művelődés Magvető 1977.
3. Ágoston - Nagy - Orosz: Mérések módszerek a peda-
gógiaiában Tankönyvkiadó 1979.
4. Dr. Ágoston György: Neveléstudomány Tankönyvkiadó 1973.
5. Az általános iskolai nevelés és oktatás terve
Művelődési Minisztérium 1981.
6. Báthony Zoltán: A természettudományok tanításának
eredményei Tanulmányok a neveléstudomány köréből
1975-1976. Akadémiai Kiadó 1979.
7. Szerk.: Báthony Zoltán és Gyarakai F. Frigyes:
Pedagógiai kézikönyv Tankönyvkiadó 1980.
8. Dr. Bernáth József: Iskola és önművelés
Tankönyvkiadó 1977.
9. Bruner, J.S.: Új utak az oktatás elméletéhez
Gondolat 1974.

10. Coombs, Philip H.: Az oktatás világválsága
Tankönyvkiadó 1971.
11. Eperjessy Gézáné dr.: Mire jó az egésznapos nevelés?
Tankönyvkiadó 1981.
12. Gáspár László
13. Gáspár László
14. Horváth György: Személyiség és öntevékenység
Tankönyvkiadó 1978.
15. Dr.Kelemen László: A 10-14 éves tanulók probléma-
megoldó gondolkodása cselekvéssel kapcsolatos
feladatokban Pszichológiai Tanulmányok V.Akadémiai
Kiadó 1963.
16. Szerk.: Kereszty Zsuzsa: Szabadidő tevékenység
modellek Fővárosi Pedagógiai Intézet 1974.
17. Kozéki Béla: A motiválás és motiváció Akadémiai
Kiadó 1980.
18. Szerk.: Kozma Tamás: Az ezredforduló iskolája
Tankönyvkiadó 1979.
19. Kugemann, Walter F.: Megtanulok tanulni Gondolat 1981.

20. Kürti Jarmila: Kreativitás fejlesztés kisiskolásokban
Tankönyvkiadó 1982.
21. Leontyev, A.Ny.: Tevékenység, tudat, személyiség
Gondolat-Kossuth 1979.
22. Lénárd Ferenc: A közoktatás fejlesztése és a
pszichológia Akadémiai Kiadó 1979.
23. Lénárd Ferenc: Emberismeret a pedagógiai munkában
Tankönyvkiadó 1981.
24. Lénárd Ferenc: Képességek fejlesztése a tanítási órán
Tankönyvkiadó 1979.
25. Szerk.: Lux Alfréd : Az alakuló ember Gondolat 1976.
26. Dr.Nagy József: A témazáró tudásszintmérés gyakorlati
kérdései. Tankönyvkiadó 1979.
27. Dr.Nagy László: A tanulóifjúság értelmi tevékenységé-
nek alakítása és az ismeretek alkalmazásának problémája
Pszichológiai Tanulmányok Akadémiai Kiadó 1975.
28. Szer.: Dr. Petrikás Árpád: A személyiség nevelésének
alapkérdései Tankönyvkiadó 1981.

29. Szerk.: Dr. Petrikás Árpád: Közösségfejlesztés az alsó tagozatban Tankönyvkiadó 1981.
30. Rendtartás az általános iskolák számára Oktatási Minisztérium 1976.
31. Szerk.: Dr. Ritoók Pálné: Munkára és pályára nevelés Tankönyvkiadó 1979.
32. Rudnianski, Jaroslaw: Hogyan tanuljak? Tankönyvkiadó 1974.
33. Szerk.: Dr. Tóth Béla: Pedagógia a gyakorlatban Tankönyvkiadó 1979.
34. Turosenkó, Vlagyimir: A tudományos technikai forradalom és az oktatás forradalma Kossuth 1975.
35. Egységes világkép komplex tananyag Tankönyvkiadó 1981.